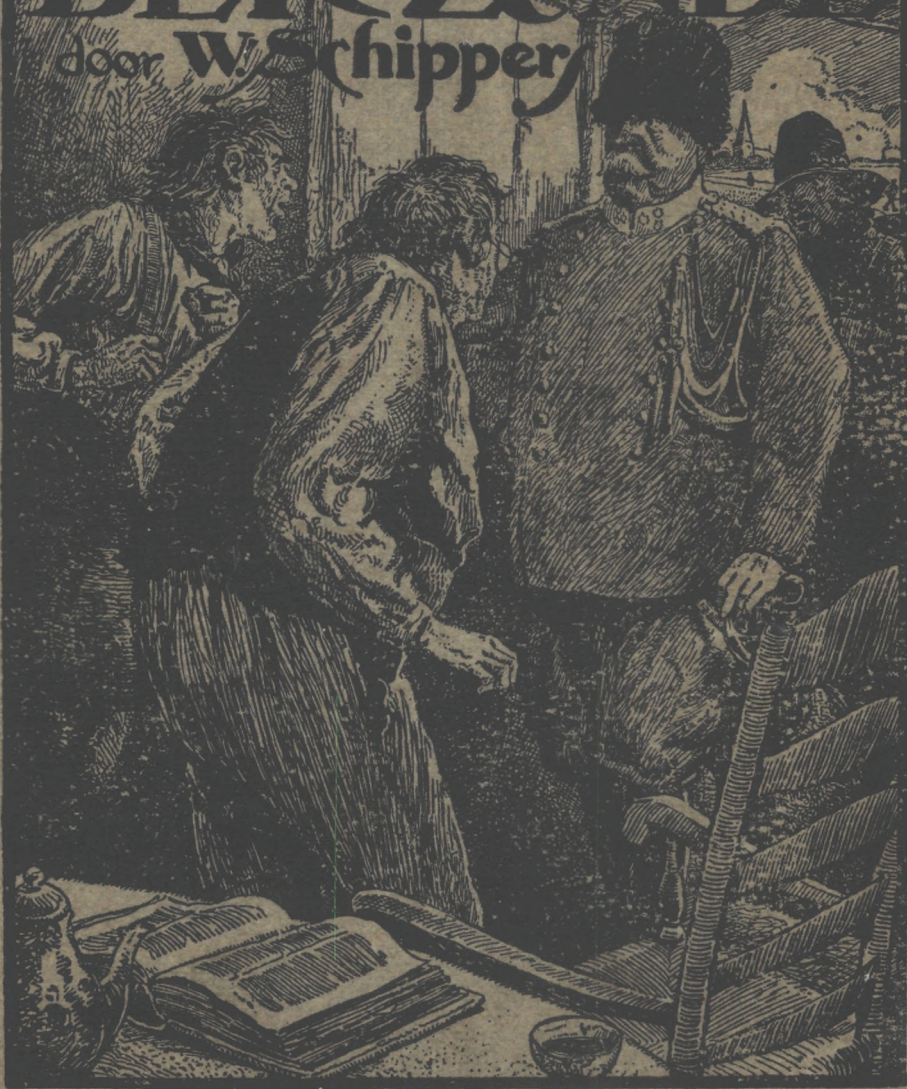

HET LOON DER ZONDE

door W. Schipper

A VIAGGIARE

HET LOON DER ZONDE

DOOR

W. SCHIPPERS

J. N. VOORHOEVE

'S-GRAVENHAGE

1923

HOOFDSTUK I

De misdaad.

Nu de bloemen gaan verwelken
En de zomer van ons gaat;
Als in 't bosch de zangers zwijgen,
En de zwaluw ons verlaat....

Het lied op zichzelf was wel vol weemoed en scheidingssmart, maar zij, die het met heldere, zuivere stem zong, zag er op dit oogenblik niet naar uit of ze het erg betreurde, dat de zwaluwen zich weer gereedmaakten voor den verren tocht naar zonniger oorden.

Neen, treurig of weemoedig gestemd was Pauline Kithof niet, daarvoor keken de klare, bruine oogen nog te vroolijk het leven in, en al had ze in haar negentien levensjaren ook een donkeren tijd leeren kennen, die tijd lag weer eenige jaren achter haar. Al was het waar, dat ze dien tijd nimmer zou vergeten, toch deed haar kerngezond, opgeruimd gestel Pauline meestal den zonnigen kant van het leven zien.

Een goede twintig jaar geleden, had Paulines vader zich hier in het welvarende Noord-Brabantsche dorp R. gevestigd als handelaar in manufacturen, en hoewel

hij in het eerst met zware zorgen te kampen had, was het hem door vlijt en eerlijkheid langzamerhand gelukt, zich een goed burgerbestaan te verschaffen.

Paulines vader was een krachtig man geweest, met een stoer, volhardend karakter. In een streek met een zoo overwegend Roomsche bevolking, als het gedeelte van Noord-Brabant, waar Kithof zijn handel dreef, was het voor een Protestantsch man waarlijk niet gemakkelijk, vasten voet te krijgen en het vertrouwen der plattelandsche menschen te winnen. Doch, zooals gezegd, het was Kithof toch gelukt, en in de afgelegen dorpen en gehuchten placht de lappenkoopman een welkome gast te zijn, die zoowel in de pastorie door de huishoudster van mijnheer den pastoor, als in de schamele woning van den armen daglooner door diens vrouw werd ontvangen.

Hij wist precies wat ieder noodig had, en de groote waterdichte zak, dien hij aan stevige riemen over de breede schouders droeg, leek wel onuitputtelijk. Had hij soms niet bij zich wat men wenschte te koopen, dan deed men een keus uit zijn stalenboek, en als de koopman weerkwam, bracht hij het verlangde mee.

Onder de brandende stralen der zomerzon, in storm en sneeuwjacht, altijd was Kithof op pad, en eerst als op het eind van de week zijn rugzak begon ledig te geraken, nam hij den weg naar huis, om den zak weer te vullen en het verdere van den hem restenden tijd bij vrouw en kind door te brengen.

Dit leven had hij ongeveer vijftien jaren volgehouden, en zijn vrouw drong er destijds dikwijls op aan, om maar liever thuis te blijven; de winkelzaak werd gaandeweg beter, en 't was eigenlijk niet meer zoo noodig om met dien zwaren zak op den rug in weer en wind de dikwerf onveilige wegen langs te

trekken. Kithof had telkens om het voorstel van zijn vrouw gelachen. O zeker, 't viel hem wel eens zwaar als de stormwind over de heide gierde in den laten herfst, of als de overvloedig gevallen sneeuw bij winterdag de vaak donkere boschpaden bijna onbegaanbaar maakte. Maar 'toch — Kithof had bosch en heide lief, en lachend had hij zijn vrouw geantwoord, dat hij niet meer deugde om achter de toonbank te staan.

De veiligheid der landwegen liet in Brabant nog al wat te wenschen over, en zijn vrouw had gesproken van haar angst en onrust; men hoorde immers zoo dikwijls van beroovingen, ja zelfs van moord!

Daarbij kwam, dat Kithof uit den aard der zaak soms tamelijk veel geld bij zich had, en de wegen, welke de dorpen met elkander verbonden, meestal over de eenzame heidevlakte of ook vaak door boschgewas voerden, waar stroopers, smokkelaars of landloopers den eenzamen wandelaar konden ontmoeten en....

Zooals gezegd, baas Kithof had gelachen om de bezwaren van zijn vrouw.

Hij liep die wegen immers altijd bij dag, en de stroopers en smokkelaars kenden hem wel; die zouden den lappenkoopman geen kwaad doen. En dan de landloopers....! Eens was het Kithof overkomen, dat zulk een havelooze kerel van achter een boom hem plotseling in den weg trad en met een: je geld of je leven! een oud, roestig pistool op zijn borst richtte.

De koopman, die als gewezen soldaat wel verstand van vuurwapenen had, zag met een enkelen blik, dat de haan aan het pistool ontbrak en met één slag van zijn zwaren doornenstok, velde hij zijn aanrander neer. Een tweede slag was niet noodig geweest, de man kermde zóó erbarmelijk om genade en zijn plat Vlaamsch klonk zóó potsierlijk, dat Kithof hem zelf

overeind geholpen, en behalve een duchtige vermaning, den stakker een handvol kopergeld had gegeven.

Neen, neen, 't was dwaasheid van zijn vrouw, zich over dergelijke dingen zoo onrustig te maken; om die, in Kithofs oog, volkomen onnoodige zorg, kon hij toch zijn zoo voordeeligen handel niet opgeven!

Eerst als bij het klimmen der jaren de last van zijn pak hem te zwaar mocht worden, ja, dan zou Kithof rust nemen en thuis blijven....

Doch de mensch wikt, God beschikt; het was anders over hem besloten, en 't bleek op een vreeselijke wijze, dat moeders onrust niet zoo ongegrond was als de arme Kithof destijds meende.

't Was reeds diep in den herfst, en op een stormachtigen Vrijdagmiddag was Kithof uit een gehucht vertrokken, om, vóór het geheel donker zou zijn, het dorp O. te bereiken, waar hij sinds jaar en dag gewoon was te overnachten.

's Avonds had de waard uit de Gulden Kan nog tot een paar boeren, die een pot bier dronken, gezegd:

„Wat is de lappenkoopman ditmaal laat, zou hij vanavond niet meer komen? Hij mist anders nooit, doch hem kan wel iets mankeeren.”

„Dat zou wel kunnen,” had de jongste der beide mannen gezegd, „maar ik zag hem anders ongeveer drie uur gezond en wel met zijn pak op den rug het erf van den ouden korenmolen te U. opstappen, hij zwaaide nog met zijn stok ten groet, toen ik hem op mijn kar voorbijreed.”

„Dan begrijp ik er niets van, dat hij al niet lang hier is, maar mogelijk heeft hij wel een uurtje met den molenaar zitten praten of zich op een andere manier langer opgehouden dan zijn gewoonte is, hoe-

wel ik het mij niet kan begrijpen, want hij zorgt altijd vóór het donker hier te zijn.”

Spoedig daarop waren de beide bezoekers vertrokken, en alvorens ter ruste te gaan, had Gijs van Deurne, zijn gewoonte getrouw, nog even de deur van de gelagkamer geopend en was naar buiten gegaan om naar de lucht te kijken.

’t Was wél ruw weer geweest, en de stormwind, die huilend over de donkere, gedeeltelijk met bosch begroeide hei kwam aangieren, voerde een kouden regen met zich mee, die den waard uit de Gulden Kan noodzaakte, zoo spoedig mogelijk naar binnen te gaan en zijn deur met meer dan gewone zorg te grendelen.

’t Duurde echter nog wel een uur alvorens de kastelein kon besluiten naar bed te gaan, zóó vast en zeker rekende hij er op, dat Kithof nog komen moest.

Dien ganschen nacht had de storm geraasd en was de regen neergestriemd, doch tegen den morgen bedaarde de wind en toen het goed dag was geworden, klaarde de lucht wat op.

De waard was al een groot uur in de weer geweest voor de dag aanbrak, want ’t was Zaterdagmorgen, en dan had hij het druk met bier aftappen en kruiken spoelen, omdat het ’s avonds nogal eens druk kon zijn in de Gulden Kan.

Juist had hij zijn laatste gevulde kruik op een plank bij de anderen gezet, toen hij opschrok door een luiden schreeuw zijner vrouw.

„Gijs! Gijs! Kom eens gauw naar boven, er is op de heide vannacht een ongeluk gebeurd,” riep ze. De waardin snelde weer naar de gelagkamer en terwijl Van Deurne de keldertrap opliep, mompelde hij: „Dàt geldt Kithof, ’t was of ik er een voorgevoel van had gisterenavond!”

Toen Gijs ook in de gelagkamer kwam, stond daar, met één hand op de toonbank geleund, een eigenaardige, eenigszins vreemdsoortige gestalte. Iedereen kende dezen man uren in den omtrek, en hoewel zijn eigenlijke naam Martinus Minke was, noemde men hem nooit anders dan Minke Tinus. Zijn leeftijd was moeilijk te bepalen; men kon hem even goed voor een eenigszins oud uitzienden jongeman van vijf-en-twintig jaar houden als voor een jong uitzienden man van veertig. Dat vond zijn oorzaak in den kortgeknipten, kroezeligen baard, die zijn gebruind, mager, door talrijke litteekens gehavend gelaat bijna geheel bedekte, en misschien ook wel in zijn eigenaardige kleeding.

Hij droeg een nauw om het lichaam sluitende broek en buis van oorspronkelijk zwart, maar door het gebruik vaal geworden, manchester stof. Om de schouders droeg Minke Tinus een kleedingstuk, dat het midden hield tusschen den mantel van een Savoyaard en den kapotjas van een soldaat. Voeg hierbij een ronde muts van kattevel op het kortgeknipte bruine haar, en tot onder de knie reikende laarzen, en ge hebt zoo ongeveer het beeld van Minke Tinus. Tot zijn uitrusting behoorde voorts een in leeren omhulsel gestoken harmonica, die hij aan een riem over den schouder droeg.

„Wat is er gebeurd, Tinus; heeft Kithof een ongeluk gekregen?” riep de kastelein, zoodra hij zijn voet in de gelagkamer had gezet.

Met een snellen, doordringenden blik vestigden de scherpe, donkere oogen van Minke zich op het ontstelde gelaat van den kastelein.

„Wie spreekt er van Kithof? Ik heb nog geen naam genoemd, en heb enkel maar tegen je vrouw gezegd, dat er op een half uur afstand van den ouden korenmolen van U., onder den ouden, krommen eik, een man

vermoord lag. — 't Klinkt vreemd, Gijs van Deurne," vervolgde Minke Tinus met klem, „dat jij den naam Kithof noemt; het lijkt, dat ik op mijn weg hierheen onder den eik zag liggen, was werkelijk dat van den armen lappenkoopman...."

„Je meent toch niet, dat wij, dat Gijs...."

„Stil vrouw," viel Van Deurne de waardin in de rede, „Tinus heeft gelijk, ik begrijp dat volkomen," en daarop dezen vlak in de oogen kijkend, zeide hij bedaard: „Als iemand gedurende een lange reeks van jaren iederen Vrijdagavond bij je komt overnachten zonder ook maar één enkelen keer over te slaan, en hij komt dan opeens niet, en je hoort 's morgens iemand zeggen, dat er een man vermoord is op den weg, dien bedoelde persoon gaan moest, is het dan vreemd, dat je dadelijk aan hem denkt en onwillekeurig zijn naam over de lippen komt?"

Onmiddellijk stak Minke Tinus zijn bruine hand uit en greep die van den kastelein.

„Neem me niet kwalijk, Van Deurne," zeide hij, „maar je moet me goed begrijpen, er rees niet de minste verdenking tegen jou op in mijn hart, maar ik dacht, dat er soms iets door je gehoord of opgemerkt was hier in je herberg, dat je zoo dadelijk aan Kithof dacht en dat zou toch óók zoo'n wonder niet zijn. Maar laat ons geen tijd verliezen," ging hij driftig voort, „het vergoten bloed van dien armen Kithof schreeuwt om wraak; span jij gauw je karretje in, Van Deurne, dan ga ik onmiddellijk naar de kazerne der marechaussees."

„Maar Minke, kerel, vertel me toch eerst wat er eigenlijk gebeurd is met Kithof...."

„Straks! straks!" riep de straatmuzikant, want dat beroep oefende Minke Tinus uit, en hij wierp zijn

harmonika haastig op een stoel om dan met snellen pas den weg in te slaan naar het andere einde van het dorp, waar een flink steenen gebouw ingericht was tot verblijf van een troep bereden marechaussees.

Minke meldde zich aan en verlangde onmiddellijk den kapitein te spreken, die zich juist in het dorp bevond.

Deze was reeds een man op leeftijd, doch de jaren, welke over hem heengegaan waren, konden wel zijn haar en knevel wit verven, maar niet zijn groote, forsche gestalte buigen of den gloed blusschen in zijn doordringend oog.

Scherp nam de kapitein den met de muts in de hand voor hem staanden zwerver op, en terwijl hij hem strak in de oogen keek, sprak hij kortaf: „Wat heb je aan de hand, man?”

Zonder den blik af te wenden of ook maar met de oogen te knippen, antwoordde Minke Tinus: „Op een half uur afstand van den korenmolen van U., heb ik onder een eik, dáár waar het voetpad zich kruist, op de heide, even buiten het bosch, het lijk van een man gevonden; hij was doodgeschoten.”

Het strenge gelaat van den officier kreeg een nog hardere uitdrukking, en zonder een woord te spreken, drukte hij op een tafelschel.

Onmiddellijk verscheen een brigadier.

„Zeg tot wachtmeester Kreitzer, dat hij zich op staanden voet gereed houdt, met vijf man uit te rijden, en dat hij ook mijn paard zadelt.”

De brigadier groette op militaire wijze, en wilde vertrekken, doch een enkel woord van den kapitein deed hem nog even wachten.

„Kunt ge rijden?” vroeg de officier aan Minke. Deze antwoordde zonder aarzelen, dat dit wel gaan

zou, waarop de brigadier het bevel ontving om behalve de reeds genoemde, nóg een paard te doen zadelen.

Nu wendde de kapitein zich weer tot den muzikant.

„Je naam!” vroeg hij kortaf, en even kort klonk het antwoord: „Martinus Minke.” „Je beroep?” „Liedjeszanger, of als dat mooier klinkt: Straatmuzikant.” „Je woonplaats?” „Zonder vaste woonplaats.” „Ouderdom?” „Dát kan ik op geen jaar precies zeggen, kapitein; ik weet het zélf niet.”

„Waarom niet?” vroeg de officier verder.

„Omdat boerenlieden, dicht bij de Belgische grens, mij als klein kind hebben opgenomen langs den weg, waarschijnlijk ben ik achtergelaten door daar voorbij trekkende woonwagenbewoners.”

Buiten klonken paardenhoeven op de steenen voor de kazerne en de kapitein, na even een blik naar buiten geworpen te hebben om zich te overtuigen, dat zijn bevel was opgevolgd, keerde zich nog eens naar Minke met de vraag:

„Weten nog meer menschen iets van dien moord af dan gij?”

Minke haalde de schouders op.

„Zoover ik weet niemand dan de kastelein uit de Gulden Kan en diens vrouw; en ik heb het hem verteld, omdat ik hem vragen wilde met zijn karretje naar de plaats van den moord te rijden, om zoo noodig hulp te verleenen bij het vervoer van den doode.”

„Die opmerkzaamheid komt me wel een weinig ongewoon voor; wat was daarvan de reden?”

Minke Tinus merkte zeer goed het wantrouwen op, dat bij deze vraag in de barsche stem van den officier klonk, maar daar onze zwerver een knaap was, die niet gemakkelijk, aan wien dan ook, het antwoord schuldig

bleef, voegde hij dadelijk den kapitein toe: „Komt het u vreemd voor, dat ik het mijn plicht vond, te zorgen, dat het lijk van dien ongelukkigigen koopman niet langer daar als een hond op de hei zou blijven liggen dan volstrekt noodzakelijk was? Daarvoor kende ik den armen Kithof te goed.”

De kapitein ging hierop niet verder in, doch na nog eenige elkander snel opvolgende vragen, welke even snel werden beantwoord, te hebben gesteld, gelastte hij Minke, hem te volgen.

Buiten wachtten reeds, gereed voor het vertrek, de wachtmeester Kreitzer met zijn vijf marechaussees.

't Waren flinke kerels die marechaussees, gekleed in hun blauwe uniformen en witte vangsnieren met kwasten. Met de hooge kolbaks op de gebruinte koppen, gelaarsd en gespoord, gewapend met sabel, karabijn en pistool, waren het mannen, die zelfs de vermetelste vechters, stroopers of smokkelaars, ontzag wisten in te boezemen.

De kapitein besteeg zijn paard en commandeerde: „Zit op!”

Gelijktijdig sprongen de ruiters in het zadel en de reusachtige wachtmeester, die met iets spotachtigs in zijn oogen naar Minke Tinus keek, moest zichzelf eerlijk bekennen, dat de zwerver vlug als een vogel opsteeg, en zoo gemakkelijk en los in het zadel zat als de beste cavalierist.

Nu wendde de kapitein zich tot den wachtmeester met de woorden:

„Kreitzer, we rijden naar 't gehucht U. Volgens dezen man moet daar in de buurt een misdaad gepleegd zijn, hij heeft onder een boom het lijk van een man gevonden, die klaarblijkelijk is doodgeschoten. Kent gij den kortsten weg om de plaats der misdaad te be-

reiken? Er mag geen minuut verloren gaan; je bent hier toch zeker bekend?"

De marechaussees waren goed bekend in gansch den wijden omtrek, waar zij bij dag en bij nacht surveilleerden, maar toch aarzelde de wachtmeester even.

„Jawel, kapitein,” klonk dan zijn antwoord, „den weg weet ik wel, doch er loopen zóóveel voetpaden over die drommelsche hei, dat het niet zoo gemakkelijk is, precies te zeggen, welke van hieruit de kortste weg is.”

't Was geen erg vriendelijke blik, die den wachtmeester trof van de zijde van den kapitein.

Met een ruk wendde deze zich om en keerde den wachtmeester den rug toe, om dan kortaf aan Minke Tinus te vragen:

„Welke is de kortste weg naar U.?"

„De rechte weg natuurlijk, kapitein.”

't Gelaat van den officier werd donkerrood.

Durfde die vagebond hém trotseeren.

Hoog richtte de officier zich op in het zadel en de wachtmeester dacht, niet zonder leedvermaak: „Ziezoo, de bui zal zich ontlasten boven het hoofd van dien schelmschen liedjeszanger. Doch deze keek den kapitein recht in de oogen en vroeg kalm: „Als mijnheer de kapitein mij vergunt vóór te rijden, zijn we binnen het half uur waar we wezen moeten, doch als we het dorp doorrijden en het kronkelende voetpad over de hei volgen, doen we het in geen uur...”

De kapitein begreep, dat de zwerver meende wat hij zeide, doch een aan zijn beroep eigen wantrouwen maakte, dat hij altoos achter alles kwaadwillige bedoelingen vermoedde.

„Vooruit dan maar, kerel, doch wee je gebeente als je me tracht te misleiden.”

Terwijl dit korte gesprek gevoerd werd, was men het kazerneplein afgereden en de tamelijk breede dorpsweg lag thans recht vóór hen, met aan beide zijden huizen, schuren, boerderijtjes of hooibergen, en daarachter eenige schrale weiden of stoppelvelden; de oogst was voor 't grootste gedeelte reeds binnen.

Zonder een woord meer te wisselen, wendde Minke Tinus zijn paard, reed tusschen de huizen door en dan achter een hooiberg om.

Hier versperde een tamelijk breede sloot, die door de veelvuldige regens der laatste weken vol water stond, den zonderlingen ruiters den weg, doch met een luid hup! hup! en een paar forsche stooten van de hakken zijner laarzen in de flanken van zijn paard, zette de zwerver het dier tot den sprong aan.

En werkelijk, het goed afgerichte paard sprong over de sloot, onmiddellijk gevolgd door den kapitein, den wachtmeester en drie van de vijf marechaussees; de paarden der beide andere manschappen, wilden niet springen, welke moeite de flinke kerels ook deden.

„Rijdt maar het dorp door en voegt u zoo gauw ge kunt weer bij ons,” riep de kapitein hun toe, en een minuut later joegen de mannen door de stille dorpsstraat, dat de kippen luid kakelend overal heen vlogen en de menschen de deuren kwamen uitloopen om te zien wat er gaande was.

HOOFDSTUK II

Het onderzoek.

Reden de marechaussees in het dorp snel, Minke Tinus en de hem op den voet volgende kapitein en zijn mannen joegen in nog sneller draf over stoppel-

veld en weide. Nog een sprong over een met ruigte begroeiden greppel en ze waren op de stille, eenzame heide. Een frissche wind blies thans over de groote vlakte, en de zon, die nog maar even boven den boschrand was gerezen, spreidde reeds haar vriendelijk licht over 't bruine heideveld.

De kapitein sprak geen woord en bleef in de onmiddellijke nabijheid van Minke Tinus rijden. Al liet hij er aanvankelijk niets van blijken, toch kon hij zich een gevoel van bewondering niet ontveinzen als hij zag hoe vast en gemakkelijk de straatmuzikant het hem vreemde paard bestuurde.

En voorwaar, 't was hier geen gemakkelijk rijden; 't ging dwars over de ongebaande hei, waar hier en daar kuilen, dicht ineengegroeide bremstruiken of ruig kreupelhout den weg versperden, en den ruiter noodzaakten tot allerlei vlugge wendingen of soms gewaagde sprongen.

Minke Tinus echter was volkomen op zijn gemak, en 't was hem aan te zien, dat deze rit hem veel genot gaf. Thans reden ze achter een met laag kreupelhout begroeiden heuvel om, en dan sprongen de paarden op een tamelijk breeden zandweg, waar hier en daar het regenwater nog in de wagensporen stond.

De weg naar het gehucht lag thans recht vóór hen, en Minke Tinus richtte zich hoog op in het zadel en tuurde scherp voor zich uit.

„Hij ligt er nog, kapitein,” zeide hij, en toen ze nog eenige honderden meters waren doorgereden, hielden de paarden stil onder den ouden, knoestigen eik, daar, waar een ander pad hun weg kruiste.

Aan den voet van den eik, vlak tegen den ruwen stam lag de doode met het marmerbleeke gelaat naar boven gekeerd, en de gebroken oogen wijd open.

Zijn rugzak bevond zich op vijf of zes meters afstand van hem aan den kant van den weg in het heidekruid. Zijn wijde jas en verdere bovenkleeren schenen losgerukt te zijn en het lichtkleurige overhemd vertoonde op de borst een groote bloedplek, die door den inmiddels overvloedig gevallen regen niet had kunnen worden weggewischt. Ook zijn stok met den zwaren metalen knop lag bij zijn rugzak en de mannen, die zwijgend naast hun dampende, snuivende paarden stonden, maakten ieder voor zich daaruit hun gevolgtrekkingen. Ook Minke Tinus stond voor het lijk van den verslagen koopman, en met oprechte deernis in het hart, rustte het oog van den zwerver op die kalme als in marmer gebeitelde trekken.

Naast hem stond de kapitein der marechaussees, en toen Minke Tinus opkeek, ontmoette hij diens blik, en weer las de straatmuzikant achterdocht en verdenking in dat strenge, doorborende oog, maar het bracht hem in 't minst niet van zijn stuk.

„Lag de doode, toen gij hem vanmorgen vroeg verliet, evenals nu?” vroeg thans de kapitein.

„Jawel, kapitein!”

„En toen ge hem vondt, hebt ge hem toen ook niet aangeroerd?”

„Nee, kapitein, dat heb ik niet. Ik zag namelijk onmiddellijk, dat de arme Kithof morsdood was, en het ontging me óók niet, evenmin als u thans, dat het lijk was beroofd; ik heb u reeds medegedeeld, dat ik op staanden voet naar de herberg van Van Deurne ben gegaan om hem te verzoeken met zijn kar hierheen te komen, en hij zal wel spoedig hier zijn óók, als ik mij niet vergis.”

„Juist, dat hebt ge mij gezegd, maar ge hebt er óók bijgevoegd, dat de man was doodgeschoten; hoe

wist ge zoo precies, dat een schotwonde een einde aan zijn leven maakte? Kon dat ook geen messteek zijn geweest?"

Onafgebroken was de blik van den kapitein op Minke Tinus gevestigd en de wachtmeester Kreitzer en een paar marechassees kwamen een stap nader; die straatzanger was een vermetele knaap, men kon nooit weten

Maar op Minke maakte de vraag van den kapitein niet den indruk, welken deze er van had verwacht, want de schouders ophalend, zeide hij driftig:

„Waarom ik ondanks het schemerdonker van den vroegen morgen onmiddellijk zag, dat Kithof doodgeschoten was, is dunkt mij nogal duidelijk. Ik hoop, dat gij allen reeds hebt opgemerkt, dat de jas aan den binnenkant is bruingeschroeid, zelfs het overhemd vertoont er de sporen van; dat moet zelfs den domsten boerenjongen opvallen.”

De kapitein voelde toch zijn wantrouwen tegen Minke Tinus minder worden en op eenigszins anderen toon voegde hij dezen toe:

„’t Kon toch zijn, dat ge hem had betast om te weten of hij soms nog warm was, of om te onderzoeken of de levensgeesten wel werkelijk geweken waren.”

„Bij iemand, wiens oogen gebroken zijn, behoeft men waarlijk niet te twijfelen, kapitein.”

Deze gaf hierop geen antwoord doch hij beval den marechassees op de plaats te blijven staan, waar ze stonden, en toen, den wachtmeester een wenk gevende, zich bij hem te voegen, stelde hij op de plaats der misdaad een nauwkeurig onderzoek in.

’t Duurde geruimen tijd, en onderwijl was ook de kastelein uit de Gulden Kan met zijn karretje aan-

gekomen. Toen hij schuchter, na achter de marechaussee te zijn afgestapt, de plek naderde, waar de doode lag, greep de ontroering den vroolijken waard zóó aan, dat hem de tranen langs de wangen rolden, en hij vol ontzetting een kruis sloeg.

Ook de beide manschappen, die door het dorp gereden waren, kwamen nu opdagen, en op een wenk van den kapitein, voegden zij zich zwijgend bij de drie anderen.

Nu riep de kapitein Minke Tinus bij zich en nadat hij de teugels van zijn paard aan een der manschappen had gegeven, stapte hij vlug naar de plek, waar de stok en de rugzak van den vermoorden koopman op het heidekruid lagen.

„Zeg eens, Minke,” sprak de officier tot den zwerver, „welke verklaring geeft gij aan het feit, dat deze rugzak en stok zoover van het lijk afliggen? Ze lagen, toen ge vanmorgen vroeg hier waart, toch precies zooals nu, niet waar? Of hebt ge daar niet op gelet?”

De toon, waarop de kapitein tot Minke Tinus sprak, was niet meer zoo barsch; er was iets in het vastberaden optreden van dien jongen vagebond, — want daarvoor hield kapitein Van Oosterga den straatzanger — dat zijn wantrouwen eenigszins wegnam.

„k Heb daar wel degelijk op gelet, kapitein,” was ’t antwoord van Minke Tinus, „maar ik heb geen voet op de plek gezet, waar de zak en de stok lagen, omdat ik door mijn voetstappen misschien sporen van den moordenaar had kunnen uitwisschen. Nog te meer,” ging de zwerver voort, „omdat ik aanstonds begreep, hoe de moord zich had toegedragen.

’t Is naar mijn meening zoo klaar als de dag, dat de moordenaar reeds achter den eik stond te loeren, toen de arme Kithof argeloos kwam aanstappen. En

dáár op die plek is de koopman blijven staan, daar moet hij den schurk hebben gezien, die van achter den boom op hem toesprong.

Het schot moet op zeer korten afstand zijn afgevuurd, anders had de kruitvlam zijn kleeren niet zoo kunnen zengen. Een oogenblik nog heeft hij, nadat het schot hem trof, met zijn volle zwaarte op den stok geleund," en daarbij wees hij op een rond gaatje, vlak langs den kant van den zandweg en half verborgen onder een bosje overhangend heidekruid.

De kapitein zag wachtmeester Kreitzer met donkeren blik aan; deze had namelijk aan dien kant reeds naar eenig spoor gezocht, doch geen erg in het onnoozele gaatje gehad.

„Ga voort, man," zeide de officier weer.

De straatmuzikant vervolgde: „Kithof moet toen morsdood zijn neergevallen, en daarna heeft de moordenaar het lijk onder den boom gesleept, om, terwijl hij het plunderde, niet gezien te worden, wanneer soms iemand de plek der misdaad mocht naderen.

Doch den stok en den rugzak heeft hij maar enkel terzijde van den weg op het heidekruid geworpen. Zóó en niet anders moet de misdaad, volgens mijn gedachten, zich hebben toegedragen."

Een oogenblik nog nadat Minke zijn meening gezegd had, bleef kapitein Van Oosterga hem strak aankijken. Toen mompelde hij, meer tot zichzelf dan tot den straatzanger: „Eén van beiden, je bent buitengewoon scherp van opvatting of..."

Minke Tinus scheen zeer goed te begrijpen, hoe de gedachtengang van den officier was, want onmiddellijk antwoordde hij:

„Kapitein, om te voorkomen, dat u misschien tijd verspilt met het volgen van een verkeerd spoor, wil

ik wel even zeggen, dat ik gisteren van twee uur in den middag bij Peer Zilpen op Zilpenhof ben geweest, om er te spelen en te zingen, daar de dochter van den boer haar bruiloft vierde. Alle gasten, die daar aanwezig waren, kunnen getuigen, dat ik tot na middernacht in hun gezelschap ben geweest, en de boer heeft mij daarna zelf mijn slaapplaats aangewezen, vanwaar ik vanmorgen vroeg ben vertrokken. Kastelein Van Deurne, die daar staat, heeft gisterenavond van een boer gehoord, dat Kithof vroeg in den middag met zijn pak op den rug het erf opging van den korenmolen, daar achter het bosch. Hieruit blijkt duidelijk genoeg, dat ik van den moord niets kan gezien hebben en er ook zelf de hand niet in heb gehad."

Een bijna onmerkbare glimlach speelde om de lippen van den kapitein.

„En als Kithof nu den nacht eens op den molen heeft doorgebracht en tegen den morgen is vertrokken, zou dat dan geen anderen kijk op de dingen geven?"

Minke Tinus haalde de schouders op.

„Dát kunt u binnen het half uur weten, kapitein."

Deze knikte even met het hoofd, hij verdacht den muzikant niet meer, doch hij wilde voor zichzelf zekerheid hebben en besloot zijn onderzoek bij den molenaar te beginnen. Allereerst moest er echter gezorgd worden, dat het lijk van den vermoorde werd weggevoerd.

„Als gij u wilt belasten met het vervoer van den doode naar onze kazerne, kunt u daarvoor tijd en moeite in rekening brengen," sprak de kapitein tot Van Deurne, doch de kastelein maakte een afwerend gebaar met de hand, terwijl hij antwoordde: „Niet noodig, kapitein, ik ben hier gekomen op verzoek van Minke, en wat ik nog voor den armen Kithof doen

kan, doe ik gaarne uit vriendschap zonder belooning."

Op een kort bevel van den kapitein namen de marechaussees den doode op, en legden hem voorzichtig op den wagen van Van Deurne. Deze spreidde een groote deken, welke hij had medegebracht, over het lichaam van den koopman, die zoovele jaren, schier elken Vrijdagnacht, onder zijn dak had doorgebracht, en voor wien hij een hartelijke vriendschap had opgevat, in weerwil van het verschil van geloof en levensopvatting.

Vier ruiters kregen last, den wagen met zijn droeven last te begeleiden naar de kazerne, terwijl de kapitein zich opnieuw tot den straatzanger wendde.

„Luister eens, Minke, gij waart eenigszins met Kithof bekend, niet waar?"

„Jawel kapitein, wij zwierven beiden door de Brabantsche dorpen, en uit den aard der zaak ontmoetten wij elkaar dikwijls. Daar de lappenkoopman een vriendelijke, altijd opgeruimde baas was, die graag met iedereen een praatje maakte, hebben we dikwijls samen over de hei, op land- en straatwegen met elkander gewandeld als we denzelfden kant uitmoesten; hij met zijn pak en ik met mijn harmonika op den rug."

De kapitein knikte even.

„Juist, juist," mompelde hij, „daarom wilt gij zeker wel op u nemen om de treurige tijding van het ongeluk, dat hem heeft getroffen, aan de zijnen te gaan brengen. Ik ben er verzekerd van, dat gij u met meer beleid van die opdracht zult kwijten dan een mijner manschappen."

't Gelaat van den zwerver betrok.

„Dat zou ik liever niet doen, kapitein, voor zóó iets deug ik niet! Kithof heeft een vrouw en een dochtertje van een jaar of vijftien, en hij had de zijnen

zielslief. U gevoelt zelf hoe moeilijk het is, die arme menschen te moeten aanzeggen, dat hun man en vader als een dolle hond is doodgeschoten op de hei.... neen, dát kan ik niet doen; stuur hiervoor maar liever een van uw eigen mannen uit!"

„Dus ge weigert om dien dienst te bewijzen aan den man, voor wien ge beweert steeds vriendschap gevoeld te hebben? Dan is zulk een vriendschap ook niet veel waard, Minke."

De zwerver woelde even met de hand door zijn kroezeligen baard en zijn scherpe oogen, die anders zoo vast dengene in het gelaat staarden, met wien hij sprak, tuurden nu recht voor zich op de plompe neuzen zijner laarzen.

„'k Zal gaan," zeide hij ten slotte, „in den grond der zaak hebt u gelijk; maar ik wil u wel eerlijk zeggen, dat ik liever onder vier oogen met den moordeenaar van baas Kithof afrekende, dan dat ik zijn vrouw en zijn kind het bericht moet gaan brengen van zijn dood. Doch," ging Minke Tinus voort, „wat gebeuren moet, dat moet gebeuren." En op het paard wijzende, dat hij had bereden, en dat nu door een der marechaussees bij den teugel werd gehouden, vroeg hij: „Is het gepermitteerd, kapitein, dat ik met uw manschappen mederijd tot de kazerne, dan kan ik vandaar te voet naar R. wandelen. Om er nog vóór den avond te zijn, zal ik heusch niet veel tijd moeten laten verloren gaan."

Even bedacht de kapitein zich.

„Ja, 't is te voet wel een groote afstand, en daar het rijden je wel is toevertrouwd, zal ik het je gemakkelijk maken. Maar zeg mij eerst eens waar je gediend hebt, want dat je cavalerist geweest bent, is wel zeker."

Weer keken de scherpe, grijze oogen van den ouden dienstklopper den zwerver doorborend aan, terwijl

deze kalm antwoordde: „Ik diende bij de roode huzaren, kapitein, en dat is nog niet zoo lang geleden, dat ik het rijden al zou zijn verleerd.”

Even gleed een glimlach over het strenge gelaat van kapitein Van Oosterga.

„Als u het goedvindt, wilde ik maar liefst zoo spoedig mogelijk vertrekken,” vervolgde Minke tot den kapitein. Deze wenkte den marechaussee, die het paard, dat Minke bereden had, bij den teugel hield, en als hij naderbij trad, klonk het bevel: „Oerstra, gij rijdt met dezen man naar de kazerne, daar kunt gij beiden eten en drinken, terwijl de paarden door den stalwacht gevoerd worden, waarna gij met Minke naar R. rijdt.”

„En gij, Minke,” zoo wendde zich de kapitein tot den zwerver, „gij kunt, wanneer ge uw opdracht hebt vervuld, met Oerstra te paard weer terugkeeren of desverkiezend uw weg vervolgen, in welk laatste geval Oerstra het paard als handpaard naar de kazerne kan terugbrengen.” En in den zak tastend, haalde hij een geldstuk uit zijn beurs, dat hij Minke Tinus wilde geven, terwijl hij sprak: „Ziehier iets voor de moeite, welke je je in deze treurige zaak hebt getroost; misschien kun je mij nog wel van dienst zijn.”

„Wat het laatste betreft, gaarne kapitein, maar een belooning aannemen voor wat ik als mensch verplicht was te doen, dat stuit me tegen de borst en doe ik evenmin als kastelein Van Deurne.”

„'t Is goed, Minke,” zeide de kapitein, „maar nog iets: zoodra ge weer hier in 't dorp komt, moet ge u melden aan de kazerne der marechaussees, begrepen?”

„Jawel, kapitein.”

Toen wenkte hij met de hand, dat ze konden vertrekken, en Oerstra en Minke Tinus sprongen in het zadel. De wagen met zijn droeven last volgde het

zandpad, maar de zwerver nam weer den weg dwars over de ruwe heide en kapitein Van Oosterga kon niet nalaten hem na te staren en hoofdschuddend te mompelen: „'t Is een wonderlijke sinjeur, maar een flink ruiter; 'k zal hem in het oog houden; de schelm bevat me.”

HOOFDSTUK III.

Een droeve boodschap.

Zie, dàt was de donkere tijd in het leven van Pauline Kithof geweest, die begon op den dag, toen die wonderlijke ruiter bij moeder in den winkel kwam en begon te vertellen, dat hij baas Kithof ontmoet had in de buurt van het gehucht U., maar dat het niet goed geweest was met hem.

Nooit, neen nooit, zou Pauline vergeten, hoe moeder beide handen tegen het hart had gedrukt, en bleek, doodsbleek was geworden.

Toen had ze den onheilsbode in de oogen gekeken en gezegd: „Zeg mij maar de waarheid, de volle waarheid; wat God mij oplegt, moet ik dragen.”

Toen had die ruiter met telkens haperende stem verteld, hoe haar vader gevallen was als slachtoffer van een sluipmoordenaar. Daarop was zij, Pauline, hartbrekend gaan schreien en wanhopig had ze om haar vader geroepen. Moeder had haar toen aan de borst gedrukt en nog getracht haar te troosten door te zeggen: „Kind, mijn arm kind, we hebben nog een Vader in den hemel,” gevolgd door den uitroep: „O God! geef mij kracht om dit kruis te dragen!”

De vreemde ruiter had toen ook nog iets tot troost willen zeggen, doch de tranen waren hem langs de

bruine wangen gevloeid en hij zou de deur uitgelopen zijn als moeder hem niet had teruggeroepen.

Moeder had zijn hand gegrepen en hem gedankt; toen had moeder hem willen beloonen; doch hoewel de vreemdeling er wonderlijk en armoedig gekleed uitzag, weigerde hij beslist eenige belooning aan te nemen.

„Ik ben maar een arme zwerver, juffrouw Kithof,” had hij gezegd, „maar al leed ik broodsgebrek, dan zou ik er mij toch mijn leven lang over schamen, als ik ook maar één penning aannam voor het brengen van zulk een treurige boodschap. Maar dat wil ik nog even zeggen,” had hij er driftig aan toe gevoegd, „baas Kithof heeft mij vriendschap betoond, en we hebben menig uurtje samen genoeglijk gewandeld; laat de laffe moordenaar oppassen voor Minke Tinus.”

De donkere oogen van den ruiter hadden dreigend geflikkerd, doch moeder had geklaagd: „Ach, bloed kan geen bloed uitwisschen, mijn man is dood en mijn kind heeft geen vader meer.”

„'k Zal hem vinden!” had de ruiter met harde stem gezegd, en toen was hij naar buiten gelopen, waar de marechaussee hem wachtte met zijn paard.

O Pauline herinnerde zich alles nog zoo goed alsof het gisteren gebeurd was; hoe het lijk van vader was thuis gebracht onder een geweldigen toeloop van menschen. Toen al de beslommingen van de begrafenis, en daarna de sombere, treurige stilte in huis. De telkens weer terugkeerende droefheid, als de Zaterdag was aangebroken, het tijdstip, waarop vader placht thuis te komen....

Zoo was de tijd onmerkbaar voortgesnel, en nu, na bijna vier jaren, was het een droeve plek in Paulines bloeiende jeugd, een treurige herinnering. Doch — de

eerste smart was ze thans te boven, en haar heldere stem kon weer vroolijk klinken, terwijl ze haar huiswerk verrichtte in de eenvoudige, maar zoo vriendelijke woning, waar moeder nog steeds, evenals toen baas Kithof nog leefde, haar klanten bediende in haar ruimen, netten winkel.

Als in 't bosch de zangers zwijgen,
En de zwaluw ons verlaat....

Zoo zong Pauline, en het gele kanarievogeltje in zijn koper kooitje floot lustig mee.

't Was zulk een vriendelijke woonkamer, waar Pauline, over haar naaiwerk gebogen, met vlugge vingers de naald hanteerde. Na haar vaders dood waren voor juffrouw Kithof moeilijke en zorgvolle dagen aangebroken, en om in het dagelijksch onderhoud te voorzien, moest door moeder en dochter al het mogelijke in het werk gesteld worden.

Een ongeluk komt zelden alleen, zegt het spreekwoord, en dat was ook hier weer gebleken, want eenige maanden na den moord op Kithof, was moeder ziek geworden, zwaar ziek.

De winkel moest worden gesloten, en de destijds zestienjarige Pauline kon niet alleen bij haar doodzieke moeder blijven, zoodat betaalde hulp noodig bleek. Doch moeder Kithof was boven bidden en denken weer hersteld, maar de spaarduitjes waren er bij ingeschoten.

Gelukkig was de weduwe een vrouw, die kracht putte uit haar rotsvast geloof, en bij alles wat haar was overkomen, had ze in kinderlijk vertrouwen zich vastgeklemd aan Hem, die wees en weduwe niet verlaat in kommer en druk. Zeker, God had haar zwaar beproefd, maar haar geloof was niet beschaamd.

Zoodra ze kon, had ze haar winkel weer geopend, en tevens getracht, naaiwerk aan huis te krijgen. De menschen op het dorp waren haar allen genegen, en bezorgden haar werk genoeg.

Pauline zorgde thans voor het kleine huishouden, en was ze daarmede gereed, dan vatte ze het naaiwerk op, waaraan moeder, nu het allengs weer drukker geworden was in den winkel, niet meer zooveel tijd kon besteden. De kamer was op dit oogenblik nog vol gouden zonneschijn, doch lang zou dat niet meer duren; juist had de hangklok aan den wand zes slagen doen hooren, en daar men reeds in de Octobermaand was, begon het vroeg donker te worden, hoewel 't nog zoo zonnig was, alsof de zomer pas begon.

Pauline had het raam hoog opgeschoven, en de kostelijke geur der najaarsrozen, die in het tuintje achter het huis nog zoo welig bloeiden, drong ongehinderd naar binnen.

Een lage doornheg scheidde dat tuintje van een weinig gebruikt voetpad, dat uit een sparrenboschje naar den grooten weg voerde.

Zoeven was een jongeman uit het boschje komen aankuieren, en toen hij bij de heg kwam, bleef hij luisterend staan, want hij hoorde het lied klinken, dat Pauline zong.

De doornheg was niet hoog en de slanke gestalte van den vreemden jonkman kwam er halverwege bovenuit.

Wat deed die avondzon de als goud glanzende knoopen van zijn huzarenuniform blinken, en hoe schitterde het gulden licht op de spiegelblanke schede van den langen ruitersabel!

„Maar scheiden, ja scheiden,
Scheiden valt bang...”

Zoo zong Pauline, en een heldere, volle mannenstem herhaalde dat refrein.

Verschrikt hield het meisje op, en toen zij een weinig het sneeuwwitte gordijntje terzijde schoof, keek ze plotseling in het lachende gelaat en de heldere blauwe oogen van den huzarenluitenant, die de hand aan de uniformpet bracht en op militaire wijze groette. Het meisje schoof snel het gordijn weer dicht. 't Was zeker een der officieren van de afdeeling cavalerie, die hier in den omtrek op de heide gekampeerd was.

Een oogenblik later kwam moeder binnen, en schoof ook haar stoel bij de naaitafel van haar dochter. Wie moeder Kithof een kleine vijf jaar geleden gekend had, en haar nu weer voor het eerst zag, zou ongetwijfeld gezegd hebben, dat ze erg verouderd was. Er liepen thans heel wat zilveren draadjes door het volle, donkere haar, die er vijf jaar geleden nog niet waren. Maar overigens was de weduwe Kithof een knappe vrouw; bij haar woonde een kloeke geest in een gezond lichaam.

Was het de rustige, vriendelijke blik uit haar bruine oogen, of de goedige, kalme trek om den mond, welke haar bij ieder, die met haar in aanraking kwam, zoo innemend maakte?

't Was wonderlijk, maar toch een feit, dat haar vrouwelijke klanten, van elken leeftijd en van verschillende stand, zich altijd gedrongen gevoelden, juffrouw Kithof deelgenoot te maken van alles wat haar bezwaarde of verheugde. Bij moeder Kithof biechtte men liever dan bij den gestrengen heer pastoor, en een geheim was bij de weduwe minstens even veilig bewaard als bij dezen; nog nooit had iemand gehoord, dat juffrouw Kithof iets ten nadeele van anderen had verklapt. Neen, iets overver-

tellen deed ze nooit, doch als ze, met wat ze hoorde of gehoord had, goed kon stichten, dan wist ze dat met beleid te doen.

„Ik geloof, dat ik voor vandaag mijn klantjes vrijwel gehad heb,” meende moeder, terwijl ze het naaiwerk, waaraan ze was begonnen, weer opvatte.

„Wie was daareven in den winkel, moeder?” vroeg Pauline, en dadelijk liet ze er zelf het antwoord op volgen: „Was het juffrouw Nobbels niet uit de bakkerij?” „Juist Pauline, zij was het, en weet je wat ze me vroeg? Ze vroeg me of je misschien lust had, met haar man en Elske mede te rijden naar O., waar het morgen schuttersfeest is.”

’t Bloeiende gelaat van Pauline kleurde van genoeg. Na den dood van haar vader was ze niet meer buiten de grenzen van haar dorp geweest, en het ritje met het broodkarretje van bakker Nobbels in gezelschap van diens vroolijke achttienjarige dochter leek haar op zichzelf reeds een genot.

„Als u er geen bezwaar tegen hebt, moedertje, wil ik dolgraag gaan; ik heb nog nooit eens een echt Noord-Brabantsch schuttersfeest meegemaakt, en Elske is er al wel twee- of driemaal met haar vader heen geweest. Mag ik gaan, moeder?”

Eigenlijk had deze er wél iets tegen, dat haar Pauline meeinging om naar het vogelschieten te gaan gaan kijken. Het Brabantsch landvolk was ruw in zijn vermaak. Doch ze moest maar niet te bezorgd zijn, want het eigenlijke vermaak begon eerst des avonds, als het vogelschieten was afgelopen, en dan was het voor bakker Nobbels reeds tijd om huiswaarts te keeren; eer dus ongebondenheid of brooddronkenheid tot uiting kwam, kon bakker Nobbels wel weer op den terugweg zijn.

Pauline bemerkte iets van de aarzeling van haar moeder, en meende, dat het geen kwaad kon, een woordje te spreken, om zoo mogelijk die aarzeling bijtijds te doen verdwijnen.

„Moeder, baas Nobbels is toch een bedaard en vertrouwd man, en bovendien, als het vogelschieten is afgelopen, gaan we dadelijk weg. Toe moeder, ik zal morgenochtend vroeg opstaan, dan heb ik alles aan kant voor ik wegga, en u zal me heusch niet te erg missen...”

Juffrouw Kithof moest lachen om het vuur, waarmee Pauline op het plan van de bakkersvrouw inging.

„Ik gun je van harte dit kleine uitstapje, mijn kind, maar sinds den vreeselijken dood van vader, ben ik angstig geworden; doch ik zal bakker Nobbels morgenochtend nog wel even spreken, en als hij van plan is, dadelijk na afloop van het vogelschieten huiswaarts te keeren, kan je, wat mij betreft, wel met hem meerijden.”

Nog eenige oogenblikken werkten moeder en dochter aan haar naaiwerk, maar langzamerhand vulden donkere 'schaduwen der invallende schemering de straks nog zoo zonnige kamer. Nog enkele malen sjilpte het gele vogeltje in zijn kooi, hipte dan nog wat heen en weer op zijn stokje, om ten slotte met het **kopje** onder de vlerkjes in te dommelen. Moeder en dochter hadden ook de vlugge vingers rust gegund, en beiden genoten van de vredige stilte.

Geruimen tijd zaten ze zoo, ieder in haar eigen gedachten verdiept, en staarden als droomend de rozige, goudgerande wolkjes na, die zweefden op de plek, waar straks de zonneschijf wegdook achter de Westerkim. Moeders gedachten vertoefden weer in dien donkeren tijd, waarin zij den trouwen, goeden echt-

genoot verloor, dien zij had liefgehad met al de kracht van een edel en sterk gemoed.

O zeker, ze had leeren berusten in haar verlies, ze had de gedachte aan wraak en vergelding door haar gebed overwonnen.

Ach, ze had in zoo menigen slapeloozen nacht geworsteld in het gebed; ze had tot God gesmeekt om vrede voor haar ontrust gemoed, om kracht ten einde haar kruis willig te kunnen dragen. Thans, in dit stille schemeruur, doorleefde ze weer in den geest dat hart-schokkende bericht, hetwelk die vreemde onheilsbode haar had gebracht.

Ze zag hem weer vóór zich staan met zijn gebruind, baardig gelaat, en in zijn wonderlijke, fantastische kleedij. Ze hoorde hem weer zeggen bij het weggaan: „Laat de moordenaar oppassen voor Minke Tinus!” Hoe woest en dreigend hadden toen de donkere oogen van dien vreemden ruiters geschitterd, en in antwoord op haar klacht, dat met bloed geen bloed kon worden uitgewischt, had hij slechts geantwoord met toornige stem: „k Zal hem vinden!”

Doch moeder Kithof verlangde geen wraak, maar wel gerechtigheid; en de gerechtigheid eischte straf voor de snoode misdaad. Maar ondanks het scherpe onderzoek, door den ervaren, scherpzinnigen kapitein der marechaussees zelf geleid, was er tot nog toe geen spoor van den misdadiger ontdekt. Drie of vier verdachten waren in hechtenis genomen, doch deze menschen konden helder en klaar hun onschuld bewijzen, en moesten weer op vrije voeten worden gesteld.

Bij den ouden korenmolenaar was Kithof den middag van dien bewusten dag geruimen tijd geweest, en volgens het zeggen van dezen, had de lappenkoop-

man aan de huishoudster van den molenaar nog een stuk blauwe baai verkocht.

Het was toen ruw weer geweest, en Kithof had zoolang op den molen vertoefd, totdat de ergste regen wat ophield. Toen wilde hij echter niet langer wachten, omdat hij het voornemen had, in O. te overnachten.

Behalve den molenaar Nolle Eilkamp en diens huishoudster Martje Put, waren er nog twee personen op den molen aanwezig geweest, namelijk de reeds bejaarde knecht Simon Stroeze en de eenige zoon van den molenaar, Nikolaas.

De knecht was op den omloop van den molen geweest toen Kithof dezen verliet, en Stroeze kon nog mededeelen, dat hij den lappenkoopman regelrecht het boschpad had zien inslaan. Toen was de knecht naar binnen gegaan, waar hij op een zolder zijn werk had, en eerst toen den volgenden morgen de kapitein der marechaussees op den molen was gekomen, hoorde hij, dat Kithof was vermoord.

De zoon des huizes, Nikolaas, was in een groote schuur achter den molen dien ganschen bewusten middag bezig geweest met aardappelen uit te zoeken en te sorteeren, en naar zijn beweren wist hij niet eens, dat baas Kithof op den molen was geweest. Eerst toen de schemering begon te vallen, was Martje Put, de huishoudster, hem komen roepen, omdat de koffieboterham op tafel stond. Dit was ongeveer alles wat de kapitein op den korenmolen van Nolle Eilkamp te weten kwam, en verder was alle onderzoek op niets uitgelopen. Aan deze dingen dacht moeder Kithof, en de slotsom van haar gedachtengang uitte zich door de zacht gefluisterde woorden: „Voor Gods oog is niets verborgen....”

„Zegt ge iets, moeder?” vroeg Pauline. Maar deze schudde slechts het hoofd en wees naar buiten.

„Kijk, Pauline, straks waren daar nog wolkjes met gouden randen, en thans is er slechts een donkere bank aan de Westerkim. Zoo gaat het ook in het leven; al verdwijnt daar voor een wijle de gouden lichtglans van het geluk, en al staren we ook troosteloos tegen een donker verschiet, door het geloof weten we toch, dat in het Oosten, zoo God wil, weer een gouden morgen zal dagen.”

HOOFDSTUK IV.

De straatmuzikant vertelt.

Den volgenden morgen was Pauline reeds vóór dag en dauw uit de veeren, en haar handen repten zich om maar vlug het noodige huiswerk te verrichten, want ze wilde vóór den middag er mee gereed zijn, dan zouden zij en moeder wat vroeger dan gewoonlijk eten. Dat kwam, omdat bakker Nobbels reeds om half twee met het karretje langs zou komen, dan konden ze net voor het eigenlijke schuttersfeest begon op het terrein aanwezig zijn.

't Was een weinig nevelig buiten, en Pauline, die telkens als ze buiten kwam, naar de lucht keek, kon niet nalaten, een boer, die met een spade op den schouder voorbijging, te vragen: „Wat denk je van de lucht, Leendertz, zou de zon het niet opklaren?”

„'k Denk het wel, Lientje,” antwoordde de man, en na eens omhoog, en naar de windrichting te hebben gekeken, voegde hij er bij: „Als de wind zoo blijft, krijgen we prachtig weer, maar als ie gaat krimpen, haalt de zon het niet op, en dan loopt het tegen den middag op regen uit, dat is vast.”

Doch de zon haalde het wél op, en toen bakker Nobbels met het karretje voorkwam, was de nevel verdwenen en blonk het Noord-Brabantsche landschap in het warme licht van den schoonen najaarsdag.

„Buurman Nobbels, als het vogelschieten is afge-
loopen, keert ge toch stellig dadelijk terug, nietwaar?”

„Natuurlijk, moeder Kithof, wat zou ik langer te O.
doen?” was het antwoord van den bakker. „Als ik
niet bijtijds thuis ben vanavond, dan krijg ik het
immers met mijn vrouw aan den stok, en bovendien
heb ik niet eens een lantaarn bij mij, dus je begrijpt
wel, dat ik vóór het donker weer thuis moet zijn.”

De dikke, gemoedelijke bakker schoof naar den hoek
van zijn zitbankje, keek nog eens naar de beide meisjes
achter hem, en toen hij zag, dat ze veilig op het achter-
bankje zaten, groette hij juffrouw Kithof met een be-
weging van zijn zweep, om dan met een: „Vooruit
Piet,” zijn paardje aan te zetten, dat bijna even dik
en weldoorvoed was als de baas.

Vroolijk wuifden de beide meisjes de in de winkel-
deur staande vrouw nog eens toe, dan draaide de
wagen den hoek om, en ze waren uit het oog ver-
dwenen. Nog een wijle bleef moeder Kithof naar
den zonnigen weg staren, in 't bijzonder naar dien
hoek, waarachter haar levenslustige dochter was ver-
dwenen. Hoe dikwijls had ze hier haar man niet na-
gestaard, als hij des Maandagsmorgens vertrok met
zijn gevulden, zwaren rugzak over de breede schou-
ders en met den dikken stok in de hand.

Die Maandagochtenden waren altoos ietwat sombere
tijdstoppen geweest in haar huwelijksleven, maar als
het weer Zaterdagmiddag geworden was, dan had ze
vroolijk en in blijde afwachting dezen weg afgestaard.
Zoodra de huiswaarts keerende koopman dan den

bocht van den weg omkwam, had hij met zijn stok gezwaaid en zijn scherpziend oog bespeurde steeds haar gestalte in de deuropening van zijn woning. Een diepe zucht welde op uit de borst van moeder Kithof. Ze had niets meer op de wereld dan dit ééne kind, en dat had ze lief met al de kracht van haar hart. Doch — de tijd snelde voort en ze kon het zich immers niet ontveinzen, het kind was opgegroeid tot een maagd, en straks, wie weet hoe spoedig, zou mogelijk een jonge man haar levenspad kruisen, voor wien haar hart zou kloppen, en dien zij zou volgen, wie weet waarheen.

't Was moeder Kithof alsof er een schaduw viel op den zonnigen landweg vóór haar, doch dat duurde slechts een oogenblik, dan was het weer voorbij.

„'t Is zoo 's werelds beloop,” mompelde ze, „en 't is alles naar Gods wijs bestel. Voor allen, die we hier op aarde liefhebben, bestaat de kans, dat zij ons, of wij hen, moeten verlaten; er is nu eenmaal niets blijvends of bestendigs op deze wereld. Eén ding staat slechts vast, dat is de onwankelbare trouw van onzen Hemelschen Vader, die al Zijn kinderen in liefde gadeslaat en hun gangen bestuurt. Hij alleen weet, wat goed en noodig voor de Zijnen is op hun pad. Hij zendt het of laat het toe voor hun bestwil. Maar Hij is ook machtig, het licht weer te doen dagen, en hen geluk te doen smaken, dikwijls zelfs door datgene wat zij voor droeve duisternis hielden...”

Moeder Kithof ging weer naar binnen, doch ze kon een zeker gevoel van onrust niet van zich afzetten. „Waarom gaf ik eigenlijk toestemming aan Paulien, om naar het schuttersfeest te gaan?” vroeg ze zich af. „Als de bakker nu maar tijdig genoeg terugkeert, kàn het nog, maar anders...”

Zulk een schuttersfeest gaf in die dagen heel wat drukte in het anders zoo stille dorp O. Reeds voor dag en voor dauw was Gijs van Deurne met zijn vrouw, de meid, en twee voor deze gelegenheid gehuurde knechts, druk in de weer om alles in de Gulden Kan gereed en in orde te krijgen, vóór het volk begon te loopen. Groote biervaten werden uit den kelder geheschen, en de gelagkamer binnengerold, en gedeeltelijk in de ruime tapkast achter de lange breede toonbank opgesteld, want voor zulk een gelegenheid werden er in de Gulden Kan geen kruiken bier gedronken, doch het werd zoo uit het vat in de pottes getapt. De dikbuikige karaffen op de planken van de tapkast werden gevuld met de door de Brabanters zoo geliefde, doch even verderflijke jenever, terwijl achter een blinkend gepoetst koper traliewerk in dichte rijen de talrijke glaasjes gereed stonden.

Gijs liep heen en weer als een gezagvoerder op zijn schip, en aan zijn kritischen blik ontsnapte niets.

Doch niet alleen in de gelagkamer, ook daarbuiten moest de boel in orde zijn, en nu men binnen gereed was, werden tafeltjes, banken, en talrijke leege bier vaatjes neergezet op het erf, dat zich terzijde van het woonhuis uitstreckte, onder een rij lommerrijke linden.

Als men daar zat, had men een prachtig uitzicht over de schrale, vlakke schapenweide, en daar verhief zich op een hoogen, gladden mast de witgeschilde vogel, waarop dezen middag de kogels van de schutters zouden gericht worden, totdat hij kwam te vallen. Kastelein Van Deurne had het nooit erg naar den zin op dagen zooals deze er weer een belofde te worden, want hij was een vreedzaam man, die veel liever met een reizend koopman, die bij hem uitrustte en intusschen bij zijn boterham een kruik bier dronk, of

met den voerman, die zijn paarden liet uitblazen, een praatje maakte, dan dat het zoo overlopend druk was, en er alle kans bestond, dat onder het van verschillende dorpen toegestroomde jonge volk het twistvuur ging branden, als de sterke-drank hun hoofden had verhit. Maar Gijs van Deurne was nu eenmaal kastelein in de Gulden Kan, evenals zijn vader en grootvader het geweest waren, en als zoodanig kon hij zich, volgens zijn denkwijze, niet onttrekken aan hetgeen zijn beroep nu eenmaal meebracht. — Daar kwam al iemand de gelagkamer binnenstappen, die door Van Deurne dadelijk als een oude kennis begroet werd.

„Ha, ben jij daar, Minke Tinus; wel kerel, 't is bijna een jaar geleden, dat ik je voor het laatst gezien heb, ben je de grenzen over geweest, of is er hier in de buurt niets meer voor je te verdienen?”

„Schep even adem, Van Deurne, je vraagt me daar alles tegelijk; geef me eerst een pot bier, dan kunnen we een oogenblik rustig praten, indien je het tenminste niet te druk hebt.”

Minke legde zijn harmonika vóór zich op de tafel, en de kastelein haastte zich om den liedjeszanger het verlangde te geven. Toen het sterke Brabantsche bier schuimde in den steenen pot, zette Gijs van Deurne zich op zijn gemak tegenover Minke Tinus.

„Je vroeg me daar, waar ik zolang gebleven ben sinds ik voor het laatst hier was, maar dat is gauwer gevraagd dan beantwoord,” begon de liedjeszanger.

„Ik ben in zooveel dorpen, steden en gehuchten geweest, dat ik ze onmogelijk allen kan onthouden, doch de laatste paar maanden heb ik als een rustige boer geleefd en gewerkt. Zooals je weet, is er nog een plekje op de wereld, dat ik mijn thuis noem, namelijk het huisje van Peer Pelder, waar men mij

heeft opgenomen, toen ik als een hoopje ellende op de heide lag te krijten. Ik meen, dat ik het je al eens verteld heb, dat vrouw Trine het was, die mij eigenlijk vond. De arme ziel nam mij mee, maar eerst toen de gemeente op zich nam, eenige vergoeding voor mijn onderhoud te betalen, stemde Peer Pelder er in toe, dat ik bij hem blijven mocht."

Op het bruine gelaat van den zwerver kwam een eigenaardig weemoedige trek.

„k Heb een harde, bitter harde jeugd gehad, Van Deurne, want Peer Pelder was een ruwe kerel. Hij stond bekend als strooper, smokkelaar, dronkaard en twistzoeker, kortom, als een kerel, die overal toe in staat was. Hij had bij zijn huisje een aardig stukje land, en als hij had willen werken, zooals het behoorde, wel, dan had hij daar best een eerlijk stuk brood kunnen verdienen. Maar werken liet Peer liever aan zijn vrouw over, en later toen zijn jongen, één zoontje had hij, zoowat van mijn leeftijd, toen zijn jongen en ik wat grooter werden, zette hij er ook ons aan; zelf zat hij in de kroeg als hij niet op den een of anderen gevaarlijken tocht uit was. Och, och, wat heb ik als jongen slaag gehad van dien kerel; soms was het zóó erg, dat moeder Trine er tusschen vloog, wat haar altijd ook op eenige geduchte opstoppers te staan kwam, maar dat had ze er voor over, want ze hield op haar wijze veel van mij, en dat kwam, geloof ik, omdat haar kind zoo aan mij gehecht was. Och, dat arme Hanneske, ik heb nooit kunnen begrijpen, hoe een vader als Peer Pelder een zoontje kon hebben als dat kind was. Altijd even goedig, altijd even zachtzinnig, nooit meer in zijn schik dan wanneer zijn vader maar weg was en hij zijn moeder mocht helpen bij haar huiselijke bezigheden. Voor zijn vader

was hij doodsbang, en als deze dronken thuis kwam, stond Hannes te beven en te sidderen. Als Peer nuchter was, sprak hij niet meer dan strikt noodig was, en altijd norsch en kortaf; voor vrouw of kind had hij maar zelden een goed woord, doch als hij dronken was, zocht hij naar een voorwendsel om den boel kort en klein te kunnen slaan."

„Jonge, jonge, Minke," sprak de kastelein, „wat doet toch dat vele drinken een kwaad in de wereld. Waarom drinken sommige menschen ook altoos meer dan ze kunnen verdragen!"

Minke Tinus barstte in lachen uit.

„Je bent een wonderlijke kastelein, Gijs, maar 't zou een drommels moeilijk vraagstuk zijn, om een grens vast te stellen voor genoeg of te veel. Maar 't kan niet ontkend worden, dat de drank van sommige menschen een dier maakt, en wat ik er in mijn jonge jaren van heb gezien en medegemaakt, is meer dan genoeg geweest om mij tot een persoonlijken vijand van den borrel te maken. Op bruiloft en kermis, op jaarmarkt en schuttersfeest, verdien ik mijn brood, en op al die plaatsen stroomt de drank, doch als ik dorst heb, drink ik een glas bier; je zult nooit zien, dat Minke Tinus een borrel aanraakt.

„Doch laat ik even verder vertellen, hoe het mij bij Peer Pelder verging, want 't mooiste komt nog aan.

„Wij, jongens, werden grooter, en hoe ouder Hannes werd, hoe banger hij was voor zijn vader, en dat was met mij juist andersom. Bang was ik eigenlijk nooit voor Peer Pelder geweest, want bang zijn ligt nu eenmaal niet in mijn aard, maar vroeger was ik machteloos tegenover zijn mishandelingen, doch toen ik zoo'n jaar of twaalf begon te worden, ging ik mij verzetten. Als Peer mij beetpakte, verweerde ik mij

uit alle macht, krabde en beet als een razende kat, zoodat hij mij doorgaans niet houden kon. Dan koos ik het hazenpad en kwam hem niet weer onder de oogen, voor hij nuchter was. Hannes echter bood nooit tegenstand, en als zijn moeder het voor hem opnam, dan trachtte hij nog de klappen, die voor haar waren bestemd, zelf op te vangen.

„Zooals ik je reeds gezegd heb, ontbrak het ons niet aan werk; noch om zijn schapen of geiten, noch om zijn stukje bouwgrond of moestuin bekommerde zich Peer. Als andere menschen werkten sliep hij, en als andere menschen sliepen, sloop hij over de heide of door het bosch om hazen en konijnen machtig te worden in zijn strikken en vallen.

„Als ik wilde, kon ik goed en vlug werken, veel beter dan de arme Hannes, wiens wil wel goed was, doch wiens handen altijd verkeerd stonden; maar Peer Pelder bedierf alles door zijn kwaadwilligheid. Al had ik — ter wille van moeder Trine — nog zóó mijn best gedaan, nooit was het goed, en eens, toen ik even stil stond bij het spitten, om mijn zweet af te drogen, kwam hij uit een schuurtje en gaf mij een schop, waardoor ik omtuimelde. „Hier schelm,” schreeuwde hij, „ik zal je leeren te gaan staan luilakken, geef ik je daarvoor te eten?” Nauwelijks stond ik op mijn beenen of een slag met de spade scheerde hem de pet van het hoofd. Ontzet tuimelde hij terug, en werd zoo bleek als een lijk; toen greep hij naar zijn mes, doch ik week geen streep achteruit en hield mijn spade gereed voor een tweeden slag. Doch Peer Pelder liet het er niet op aankomen, vloekend en dreigend ging hij heen en sinds dien dag durfde hij mij niet meer slaan. 'k Zal toen zoowat een jaar of veertien oud geweest zijn naar mijn gedachte, en van dien tijd af

is mijn zwervend leven begonnen. 't Kwam zóó. Van mijn kinderjaren af, had ik altijd liefhebberij in zingen en muziek. Als er toevallig straatmuzikanten door het dorp trokken, was ik er dadelijk bij en niet zelden liep ik uren ver met hen mede. Den volgenden dag kon ik dan al de wijsjes fluiten of zingen, welke ik van hen had gehoord. Zoo kwam ik op de idee, om óók op deze wijze mijn geluk eens te beproeven. Ik ging naar een, wel drie uur loopen van ons grensplaatsje verwijderd dorp, waar jaarmarkt werd gehouden, en toen ik er aan kwam, was juist de markt afgeloopen, en de boeren zaten rookend en drinkend in en voor de herbergen. Vlak voor een der grootste herbergen bleef ik staan en zong, zoo goed ik kon, de mooiste liedjes, welke ik kende. De boeren lachten er om, en de boerinnen hadden medelijden met den armen drommel in zijn versleten plunje en op zijn bloote voeten. Men riep mij binnen en ik moest met mijn havelooze pet rondgaan, waarin aardig wat duiten terecht kwamen. De menschen gaven mij bovendien zooveel koek als ik maar bergen kon (de meeste boeren waren druk aan 't koekslaan geweest) en den koning te rijk, ondernam ik laat in den avond den terugweg naar huis. 't Was diep in den nacht, eer ik thuis was, doch ik was gewoon in het donker rond te zwerven.

Van dien tijd af dateert mijn zwerversleven. Met zingen verdiende ik spoedig zóóveel, dat ik een harmonika kon koopen, en als een vogel zoo vrij trok ik Brabant door.

„Zoo om de veertien dagen of drie weken, soms langer en dan weer korter, keerde ik naar moeder Trine en Hannes terug, en altijd ontvingen de arme zielen mij met blijdschap, terwijl Peer Pelder mij zooveel mogelijk uit den weg bleef.

„Zoo verliepen weer een paar jaar, waarin moeder Trine en Hannes het beter hadden dan voorheen, en dat zat hem voornamelijk hierin, dat Peer thans even bang voor mij was als Hannes voor hem, terwijl hij er van overtuigd was, dat, zoo hij het al te bont maakte tegen vrouw en kind, hij het met mij te doen kreeg.

„Eindelijk was de tijd daar, dat Hannes den leeftijd bereikt had, waarop hij moest loten voor de militie, en daar hij een laag nummer trok, zou hij moeten dienen ook. „O moeder, moeder,” kermde hij, toen hij met zijn laag nummer thuis kwam, „nou moet ik soldaat worden, en de menschen zeggen, dat er mischien oorlog komt met België.”

„Moeder Trine, die anders haar groot kind altijd zoo gemakkelijk kon troosten als er iets was, dat hem bezwaarde, kon nu niet anders doen dan in stomme smart het hoofd buigen, en Hannes even hulpeloos aankijken als hij haar.

„Nu kan je wel zeggen, Gijs,” zoo ging de zwerver voort: „wat een kinderachtige, laffe jongen! Maar hij was nu eenmaal zoo, en ik weet zeker, dat, als hij werkelijk soldaat had moeten worden, hij van heimwee zou zijn gestorven, want dat armzalige huisje aan den rand van de heide en vlak bij het sparrenbosch, dat stukje moestuin en akkerland, maar bovenal 't gezelschap van zijn moeder, maakten voor Hannes Pelder het geheele leven uit. Ik was er toevallig bij, toen hij daar zoo wanhopig voor zijn moeder stond, en mijn besluit was dadelijk genomen.

„Wees maar kalm, Hannes,” zoo sprak ik hem aan, „jij behoeft géén soldaat te worden.”

„Wat zeg je daar, Tinuske? Behoef ik geen soldaat te worden?” En bij deze woorden greep Hannes met allebei zijn handen mijn hand vast.

„Wat bedoel je, Tinus? Weet jij raad?.... Meen je werkelijk, wat je daar zegt? Waarom zou Hannes niet moeten dienen, nu hij een laag nummer heeft getrokken,” zoo vroeg in één adem moeder Trine.

„Wel, om de eenvoudige reden, dat er een plaatsvervanger voor hem uittrekt. Hannes behoeft geen soldaat te worden, want ik zal voor hem dienen. Moeder Trine, ge hebt mij opgenomen in uw huis, tegen den zin van Peer, en ge hebt er u strijd en moeite genoeg voor op den hals gehaald; laat ik er nu iets voor vergelden, dan komen we zoo'n beetje gelijk.”

„k Zal er niet veel meer van zeggen, Gijs, maar de dankbaarheid van die arme menschen zal ik nooit vergeten. En zoo ben ik dus soldaat geworden, en als huzaar maakte ik kennis met de opstandige Belgen. Bij Hasselt en Leuven, bij Ravels en Vilvoorde was ik van de partij, en als het verlangen naar de Noord-Brabantsche heide en zijn bosschen mij niet te machtig geworden was, dan zou ik stellig in dienst zijn gebleven, want het ruitersleven in het veld beviel mij uitstekend. En nou weet je zoo tennaastenbij, wie Minke Tinus is, Gijs.... Doch kijk daar komen je eerste gasten, een gansche wagen vol.”

„'t Begint al vroeg,” morde Gijs, „dat zal me een daagje worden,” en met een zucht nam hij zijn plaats in achter de toonbank. Veel liever had hij echter nog wat blijven keuvelen met Minke Tinus.

De wagen had inmiddels stilgehouden voor de deur, en terwijl een van de knechts voor kar en paard zorgde, kwam het gezelschap vroolijk en luidruchtig de gelagkamer binnen.

't Waren jonge boeren en boerinnen uit een van de omliggende dorpen, en een drietal der jonge mannen droeg de snaphaan over den schouder en een witten

band met een nummer om den rechterarm, ten teeken, dat ze waren ingeschreven om deel te nemen aan den wedstrijd in 't vogelschieten. 't Werd nu ieder oogenblik drukker in de Gulden Kan, en de waard benevens zijn vrouw en hun personeel, hadden handen vol werk om de pottokes bier en de glaasjes rond te dragen. Telkens kwamen nieuwe gasten en schutters binnen en boven het verward stemmengedruisch klonken de tonen van de harmonika van Minke Tinus, die een vroolijk welkomstlied speelde.

HOOFDSTUK V.

Het schuttersfeest.

't Liep tegen den middag en de feestdrukte was in vollen gang.

Langs den weg en op het erf van kastelein Van Deurne stonden kramen met allerlei kleurige snuisterijen en versnaperingen, waar de dorpskinderen van watertandden. Onder de linden, aan den kant van de schapenweide, hadden een paar koekkramers hun tenten of liever kramen opgeslagen. Het destijds bij de boeren zoo geliefkoosde koekslaan, was al druk aan den gang, en de doffe slagen van de ijzeren of esschenhouten knuppels deden de houten blokken dreunen, als de slag den taaien peperkoek miste. Op de lange, houten banken, welke tegen den muur van het gebouw, en bovendien nog in een paar rijen er vóór waren geplaatst, zaten boeren en boerinnen, meest jonge lieden, en ze verdeelden hun aandacht tusschen de veelal ruwe grappen van hun gezelschap, en de kampvechters voor de koekblokken.

Hoog in een raamkozijn, met de beenen bengelend

tegen den muur, zat Minke Tinus, en van zijn hooge zitplaats af klonken nu en dan de tonen van zijn harmonika. 't Jonge volk kende allemaal den populairen straatzanger, en van menigen kant werd geroepen: „Zeg Minke, kom bij ons zitten!”

Doch de zwerver had zijn plekje in het raamkozijn gekozen, daar wilde hij ook gaan zitten als na afloop van het vogelschieten de koekkramen van het erf van de Gulden Kan moesten verdwijnen, om plaats te maken voor de liefhebbers en liefhebsters van dansen. Van deze verhevenheid kon hij de dansende paren goed in 'toog houden, als zijn harmonika de vlugge walsen zou doen hooren. Doch thans liet hij zijn instrument op de knie rusten, en de scherpe ooggen van Minke Tinus blikten overal rond, doch bleven ten slotte toch steeds weer op eenzelfde punt gericht.

't Werd al drukker in den omtrek van de Gulden Kan, en voor het karretje, dat thans het erf opreed, was bijna geen plaats meer beschikbaar; de belofte van een extra footje, deed echter bij den knecht wonderen, en wagen en paard van bakker Nobbels kregen ten slotte nog een veilig plaatsje tusschen de schuur en den hooiberg.

Besluiteloos stond de korte, dikke Nobbels om zich heen te kijken; zoover hij zien kon, was alles bezet, en hij zou toch gaarne met zijn beide meisjes onder de schaduw van de breede linden blijven, daar de Octoberzon thans haar stralen vol en warm uit een helderblauwen hemel naar beneden zond.

„Kom vader,” sprak de vroolijke Elske, „laten we wat verder op loopen, mogelijk is daar wel plaats.”

„Kom hier heen, kom hier heen,” klonk het van alle kanten, maar zij, die dat riepen, waren door de

reeds ruimschoots gedronken pottokes bier al tamelijk opgewonden jonge boeren, en bakker Nobbels moest niets van hun gezelschap hebben.

Juist dáár, waar de banken eindigden en de muur van de herberg een hoek vormde met de breed vooruitspringende schuur, zaten twee jonge officieren afzonderlijk op een kleine bank, met een tafeltje, waarop hun bierpotten stonden, vóór zich.

Eén van hen, een slanke, knappe jongeman sprong vlug op, en zijn makker eveneens.

„Zie eens hier, mijnheer, mag ik u en uw dames een plaatsje aanbieden,” sprak de jonge man vriendelijk, en wees naar de bank achter hun tafeltje.

„Ik zou haast zeggen,” zeide de rondborstige bakker, „met alle genoeg, heeren, maar mogen we u wel van uw plaats berooven?”

„O, heb daarover geen zorg,” lachte de officier.

Spoedig had een bediende twee leege biervaatjes gebracht, waarop de officieren plaats namen en zoo zat het gezelschap gezellig bijeen.

Intusschen was het steeds drukker geworden, en overal zag men tusschen het landvolk de kleurige uniformen van militairen.

„Er zijn hier zeker veel soldaten,” vroeg Pauline aan den naast haar zittenden luitenant. „Zijn dat wellicht uw manschappen?”

„Ja, er zijn wel enkelen van mijn jongens bij, doch er loopen ook infanteristen tusschen door; die hebben hun kampement wat verder op. Kijk, daar gaat een van mijn huzaren aan het koekslaan met een burger, dat bevalt mij niet.”

Reeds lang had een groepje koekslaande jonge boeren de algemeene aandacht getrokken, en vooral één hunner, die zich onderscheidde door zijn groote,

forsche gestalte en zijn luidruchtig gezwets. Hij zou een knappe jongeman geweest zijn, als er niet zulk een brutale, harde trek om zijn mond en niet zulk een loerende, onoprechte blik in zijn grijze oogen geweest was.

Dicht bij hem, op den grond, lag een stapel peperkoek als bewijs voor de vaardigheid en de kracht, waarmede hij den zwaren, ijzeren knuppel hanteerde. Verschillende jonge boeren hadden zich reeds met hem gemeten, doch allen hadden ontmoedigd of nijdig hun knuppel neergesmeten.

Toen had de groote, jonge kerel uitdagend om zich heen gekeken en met luider stem geroepen: „Kom op; of is er niemand meer, die trek heeft een partijtje koek van mij te winnen, 't kan nét nog, we hebben nog een kwartiertje tijd voor we gaan schieten!”

Juist kwamen eenige huzaren aanslenteren, en een van hen stapte naar het blok, en zeide spottend tot den uitdager: „Nu kameraad, als je zoo goed koekslaan kunt als schreeuwen, kan ik de duitjes betalen en jij de koek opeten; hoe denk je er over, willen we er eens een paar probeeren?”

Minachtend keek de schutter op den soldaat neer; deze was maar van middelmatige lengte, en licht gebouwd, doch gespierd.

De schutter gaf den koekkramer een wenk, en deze legde voor de kampioenen bruine, taaie peperkoeken gereed.

„Sla jij maar eerst, kameraad,” zeide de soldaat, „dan kan ik eens zien hoe het eigenlijk moet; mogelijk, dat ik er dan ook den slag van krijg.”

De huzaren lachten en van alle kanten kwamen nu nieuwsgierigen toelooopen om den afloop van den wedstrijd te zien.

De groote schutter schoof een koek op het eikenhouten hakblok, legde dien zorgvuldig recht en klemde dan den knuppel in zijn breede knuisten. Dreunend viel de slag, en een diepe groef liep over de geheele lengte van den koek, zonder dezen in twee helften te verdeelen.

Nu eischte de regel van het spel, dat er net zoo lang geslagen werd, totdat de koek overlans gespleten was, doch zóó, dat de twee stukken los van elkander waren; hierop werd nauwkeurig gelet. De koeken, welke voor dit destijds, en ook later, op het platteland zoo geliefde spel werden gebruikt, waren van onder vlak, doch van boven, naar de kanten sterk afhellend zoodat ze in het midden veel dikker waren dan aan de kanten.

Nu was er lang zooveel kracht niet toe noodig om den koek aan de kanten, dan wel in het midden in tweeën te splijten, doch daar stond tegenover, dat men veel meer kans liep van misslaan als men op den kánt zijn slag richtte dan als men in het midden sloeg.

Wie nu in het minste aantal slagen zijn koek doorsloeg, behield de beide koeken en de tegenpartij moest ze betalen.

Indien het den grooten schutter gelukte met een tweeden fellen slag juist de er reeds ingeslagen groef te treffen, zou waarschijnlijk de koek in twee helften liggen en de kans van winnen zou voor den huzaar bitter klein geweest zijn. Doch de tweede slag was mis en eerst bij den vierden slag werd het doel bereikt.

„Vraag of je met je sabel den koek moogt doorhakken,” riep een jonge boer spottend tot den soldaat; de omstanders verwachtten stellig, dat de huzaar het onderspit zou delven.

Deze echter legde kalmpjes den koek op het blok

en deed een lichten slag, maar met de gemakkelijke juistheid, die den vakman verraadt.

De koek was vlak aan den kant op het dunste gedeelte getroffen en zoo goed als afgeslagen. De tweede slag viel precies in de eerst geslagen groef, en de huzaar raapte de beide helften op en reikte ze zijn lachende makkers toe.

„Je moet niet te vroeg lachen, we beginnen pas,” zeide de groote schutter, en den blik, waarmede hij de militairen aanzag, deed maar al te goed zien, dat er niet veel uitdaging noodig was, om het met hem geducht aan den stok te krijgen.

„Ja zeker, we beginnen pas,” herhaalde de soldaat voor het blok, „en,” voegde hij er bij, „we moeten voortmaken, want ik wil zorgen, dat we voldoende koek bij ons bier hebben vóór het vogelschieten begint.”

De huzaar bewees met de daad, dat deze woorden geen ijdele snoeverij waren; het gelukte den schutter zelfs niet, één enkelen koek van hem te winnen!

„Schei er maar uit, Klaas Eilkamp,” riep een der schutters, die straks de meeste koeken aan den molenaarszoon verloren had, „je bent toch niet tegen dien hoefsmid opgewassen. Kom, we gaan schieten, 't is nog maar enkele minuten en de anderen staan reeds gereed.”

Met ingehouden woede, wierp Klaas Eilkamp den ijzeren knuppel op het blok.

Zijn gelaat zag hoogrood en het zweet stond hem op het voorhoofd.

Met een ruk haalde hij zijn beurs voor den dag en gooide een paar zilverstukken voor den koekkramer neer.

„Je krijgt nog geld terug, Eilkamp,” zeide deze, maar de molenaar maakte een afwerend gebaar. „Laat

maar zitten," riep hij, en op den stapel koek wijzend, dien hij gewonnen had, vóór hij met dien hoefsmid der huzaren begon, droeg hij den koekkramer op, dezen voor hem te bewaren, totdat hij terug zou komen van het vogelschieten.

Nergens was thans aandacht meer voor, dan voor de schutters op het veld, waar de paal met den houten vogel stond.

De koekkramers ruimden hun boeltje op om de toeschouwers het gezicht op de weide niet te benemen, en de lachende, pratende en drinkende menschen keerden allen het gezicht naar het terrein, waar de schutters reeds bij hun nummers werden afgeroepen.

„Ik ben blij, dat het koekslaan is afgelopen," sprak de luitenant, die naast Pauline Kithof zat.

„Waarom?" vroeg het meisje, „vindt u het een te ruw vermaak?"

„O neen, ik zag het wel graag, maar 't stond mij niet aan, dat die hoefsmid mee aan den gang ging. De burgers hier dragen ons, militairen, over het algemeen geen goed hart toe, en een voorwendsel tot twist is nooit gemakkelijker te vinden dan bij onderlingen wedstrijd, onverschillig onder welken vorm; daarom ben ik maar blij, dat er geen militairen mogen deelnemen aan het vogelschieten."

„De soldaten zullen het er wel naar gemaakt hebben," meende het meisje ondeugend, „waarom zouden anders de eenvoudige, goede menschen hier hen met zoo'n wantrouwen aanzien?"

„Eenvoudige, goede menschen? Ik heb niets tegen deze uitdrukking, doch misschien is het uw aandacht ontgaan, hoe wraakzuchtig die groote schutter mijn huzaar aankeek, van wien hij het bij het koekslaan moest verliezen."

Daar viel het eerste schot, en de witte kruitdamp steeg op in de zonnige najaarslucht; maar de vogel stond nog ongekwetst op zijn hooge paal.

Nu keerde bakker Nobbels zich tot Pauline.

„Goed kijken naar het schieten, Paulientje; als we thuiskomen, moet je nauwkeurig aan je moeder verslag kunnen uitbrengen aangaande het vogelschieten.”

Ondertusschen knalden de gewerschoten lustig op de kale schapenweide, en telkens als een kogel een splinter hout van den vogel afketste, klaptten de bekenden van den schutter in de handen.

Daar trad Nikolaas Eilkamp naar voren, en evenals daarstraks bij het koekslaan, trok hij ook nu bij het schieten de aandacht. 't Was thans voor den tweeden keer zijn beurt om te schieten. Toen hij de eerste maal had geschoten, draaide de vogel op de stang, waaruit wel bleek, dat hij een goed schutter was.

't Werd stiller op de weide, toen de molenaar den zwaren snaphaan richtte; door de vorige treffers was het doelwit reeds zóó los geschoten, dat de kogel, die nu trof, hem stellig naar beneden zou werpen.

De molenaar brandde los, en de knal van het schot werd bijna overstemd door het luid gejuich der toeschouwers; de houten vogel was van zijn hooge standplaats naar beneden getuimeld. Toen het gejuich en gejoel een weinig bedaard was, schaarden de schutters, die aan den wedstrijd hadden deelgenomen, zich allen op een rij voor een ruw opgeslagen tribune, waar de heeren van het bestuur aanwezig waren, die den wedstrijd hadden uitgeschreven.

Nu werden de prijzen uitgereikt, waarbij de eereprijs ten deel viel aan Nikolaas Eilkamp, waardoor deze voor dit jaar schutterskoning werd.

Hiermede was feitelijk het schuttersfeest afgelopen,

doch de deelnemers, en ook het meerendeel der jongere toeschouwers, waren van een ander gevoelen; voor hen begon nu eigenlijk eerst de pret, welke doorgaans eindigde in ruwe brooddronkenheid.

Zoolang het schieten duurde, had Minke Tinus rustig in het raamkozijn gezeten, maar nu was voor hem de tijd van rust voorbij, en 't was *zijn* werk, de gasten van Gijs van Deurne met zang en spel te vermaken. Als de avond viel, en het dansen begon, zou de muziek van zijn harmonika daarbij de leiding geven.

De scherpe oogen van den zwerver dwaalden een wijle gedachteloos rond en zijn vlugge vingers drukten onwillekeurig de ivoren toetsen van zijn instrument.

Het leven, dat hem voorheen zoo bekoorde, had thans niets geen aantrekkelijkheid meer voor hem, en nu hij hier tusschen de Noord-Brabantsche landlieden overal de uniformen der huzaren zag, dacht hij met een gevoel van heimwee terug aan het vroolijke ruiterven van voorheen.

HOOFDSTUK VI

Een kritiek oogenblik.

De meeste menschen, die enkel maar gekomen waren om het vogelschieten te zien, waren vertrokken, en voorzoover ze niet hier in het dorp thuis hoorden, reden hun karretjes op de wegen, en de kinderen verlustigden zich onder het huiswaarts rijden met hun helgekleurde blikken trompetten en bontbeschilderde harlekijns. Ook bakker Nobbels was een weinig aarzelend opgestaan. „Kom meisjes, zullen wij gaan?”

„Maar vader, waarom maakt u zoo'n haast, 't is immers nog vroeg,” vleide het blozende, blonde Elske.

„Blijft nog even,” sprak een der officieren; „laat de kastelein met zijn bedienden eerst die opgewonden schutters maar helpen aan hetgeen waarom ze zoo schreeuwen; de menschen hebben nu toch geen tijd om je wagentje in te spannen.”

Bakker Nobbels gevoelde zeer goed, dat hij verkeerd deed met langer te blijven toeven, en hij wist ook zeer goed, dat als moeder Kithof ook maar in de verste verte had kunnen vermoeden in welk een omgeving Pauline verkeerde, ze nimmer er in zou hebben toegestemd, dat het meisje medeging.

Nobbels keek even op zijn horloge.

„Nu, nog een half uurtje dan, maar langer in geen geval; we zijn gekomen om het vogelschieten te zien, en dat is nu afgelopen, dus...”

„Zeg, Minke Tinus, speel dan toch een vroolijk wijsje,” zoo werd er van uit de gelachkamer geroepen, „je bent vandaag zoo saai en zoo droog als ’t zand op de hei.”

De muzikant bleef in het raamkozijn zitten, doch wendde zich half om, zoodat hij zoowel in de gelagkamer als onder de linden kon worden gehoord.

Zijn vlugge vingers gleden over de toetsen van zijn instrument en hij speelde een vlugge, vroolijke melodie, welke reeds dadelijk bij de jonge boeren en boerinnen den danslust opwekte. Doch met een korten overgang, speelde Minke Tinus alweer iets anders; ’t was een bekend soldatenlied, tenminste een tiental jaren geleden, was het populair bij de cavaleristen van dien tijd.

Het hart van Pauline Kithof had onrustig geklopt, toen bakker Nobbels bleef dralen met zijn vertrek naar huis; voor ’t eerst in haar leven was er iets, dat ze voor moeder zou willen verzwijgen; lokte op deze plaats niet de zonde?

Bakker Nobbels en Elske waren Roomsch en dachten over deze dingen anders dan Pauline en haar moeder; maar noch Pauline, noch haar moeder hadden kunnen vermoeden, dat Nobbels het brandpunt van het woeste vermaak zou opzoeken. 't Lag haar op de lippen om Nobbels te vragen, nu toch maar liever weg te gaan, doch het feit, dat ze niet graag voor Elske het genoegen wilde bederven, en bovendien valsche schaamte deden haar zwijgen. En dus bleef men nog.

Juist wilde een der officieren een voorbijloopenden bediende aanroepen, teneinde hem op te dragen eens naar het karretje van bakker Nobbels om te zien, toen zijn aandacht werd getrokken door het spelen van Minke Tinus.

„Die kerel speelt goed, en de melodie van dat ruitierlied heb ik meer gehoord,” mompelde hij.

Pauline, die tot dusver den man in het raamkozijn niet had opgemerkt, schrok, toen ze nu opeens in dat bruine gelaat keek.

Was dat niet de bode, die de tijding van vaders dood kwam brengen?

De officier was inmiddels opgestaan en naar het raam geloopen, waar Minke Tinus juist weer een andere melodie wilde inzetten.

„Kunt ge het lied, dat ge daar hebt gespeeld, ook zingen, vriend?” vroeg de officier.

De zwerver antwoordde glimlachend: „Dat zou ik wel denken, luitenant. Bij het feit, dat er in bezongen wordt, was ik zelf tegenwoordig.”

„Ik dacht wel, dat je gediend had; wil je het lied eens zingen?” vroeg de officier, waarop Minke Tinus het militaire saluut bracht als teeken, dat hij toestemde. Hij boog zich nu een weinig naar binnen, waar in de gelagkamer de schutters zaten te drinken,

en onder luid gelach en gejoel elkander trachtten te overtuigen, dat het aan hun geweer lag, dat ze zoo dikwerf hadden misgeschoten.

„Stilte daar binnen!” klonk nu scherp en doordringend de heldere stem van Minke Tinus. „Stilte! Men heeft mij verzocht, een lied te zingen, en dat wil ik doen; doch als jelui niet stil bent, zwijg ik liever.”

Het werd werkelijk stil.

„Luister even, dan wil ik jullie verklaren, welke gebeurtenis er in het lied bezongen wordt. — 't Was in 't jaar dertig, dat een eskadron huzaren achter een heuvelreeks op bivak lag in 's vijands land. Tegen den middag meende men in de verte geweervuur te hooren en de kommandant van den troep zond er twee verkenners op uit.

„Ze kwamen terug met het bericht, dat een kleine voorpost Hollandsche jagers door een overmacht van Belgen was aangevallen en omsingeld, en zich thans wanhopig verdedigde.

„Nu vertrouw ik,” zoo eindigde Minke Tinus zijn toespraak, „dat wat ik ga zingen voor ieder duidelijk is.” En door de harmonika krachtig begeleid, zong de zwerver met heldere stem:

Hoort mannen, hoort, de noodsignalen schallen.

Op cavalerie, te paard! en moedig in den strijd.
Ginds op dat vlak terrein, zal straks de voorpost vallen,
In 't zadel cavalerist, verspil geen oogwenk tijd!

De cavalerie rukt aan, een vreeselijke charge,

De driekleur wappert fier, hoog boven 't eskadron;
Het donderend hoera der dappere huzaren

Klinkt in des vijands oor, als 't buldren van 't kanon.

De voorpost richt zich op, wreekt de gevallen makkers,
Strijdt met soldateneer,
Een oogenblik klinkt 't angstig wapenkletteren,
De zege is behaald — behouden keert men weer!

Met luid handgeklap en voetgetrappel betoonden de aanwezigen hun bijval, en vooral de huzaren lieten zich niet onbetuigd.

„Dat was een ander soort huzaren dan aan wie wij thans den kost geven,” schreeuwde Nikolaas Eilkamp boven het rumoer uit.

't Werd opeens stil, zoowel in de gelagkamer als buiten onder de linden; een ieder begreep, dat het den gevaarlijken molenaar te doen was om twist met de militairen te zoeken.

Buiten had een troepje soldaten een plaatsje gevonden aan een juist opengekomen tafeltje, en ze lieten zich daar onder vroolijke kwinkslagen, en bij bij het genot van een schuimende pot bier, de door den hoefsmid gewonnen peperkoek kostelijk smaken. Zoeven hadden ze den zanger van harte toegejuicht, doch nu ze den hoonenden, beleedigenden uitroep van Nikolaas Eilkamp opvingen, sprongen er een paar driftig overeind. De spottende stem van den hoefsmid bracht hen echter tot bedaren.

„Blijft maar zitten, jongens!” zoo klonk het luid en schel; „als ik mij niet vergis, is het onze koekleverancier, die zoo goed op de hoogte is met het gehalte van ons leger. Ik zou zoo zeggen, dat, als die bluffer niet tevreden is, van een huzaar een lesje in 't koekslaan te hebben ontvangen, die zelfde huzaar wel bereid is, hem een lesje te geven in alles wat hij maar verkiest.”

„Komt jongens, wij gaan ook eens onder de linden

kijken," riep de molenaar den schutters toe, die met hem in de gelagkamer waren, en zijn woeste blik en valsche lach lieten maar al te duidelijk zien, dat hij de uitdaging van den cavalerist had verstaan; en die hem kenden, wisten, dat hij thans tot alles in staat was.

„Nu wordt het voor ons tijd, om naar huis te gaan, meisjes," sprak Nobbels tot Pauline, en deze stond onmiddellijk op.

„Ja, buurman, en waarlijk, we zullen hard moeten rijden om vóór het donker thuis te zijn. Ik vrees, dat moeder erg ongerust zal worden als we nog langer blijven."

Juist toen het kleine gezelschap opgestaan was, kwam Eilkamp met de andere halfbeschonken schutters den tuin inloopen, en toen bakker Nobbels met de beide meisjes voor hen wilden uitwijken, viel het oog van den molenaar op Pauline Kithof. Brutaal versperde hij haar den weg, en terwijl hij met een zwaai den hoed van het hoofd nam, riep hij:

„Ziehier, zoo waar ik leef, de mooiste schutterkoningin, die ik ooit gezien heb." Onder luid gelach en gejoel van de dronken schutters vervolgde hij tot bakker Nobbels:

„Is die juffrouw je dochter, dikke baas? Nu, dan eisch ik haar op, krachtens het oude recht, voor ten minste één dans, als schutterkoningin."

Angstig keek Pauline in het roode opgezette gelaat van Nikolaas Eilkamp, en bakker Nobbels, die alles-behalve op zijn gemak was, sprak kalmeerend: „Laat ons dóór, vriend, we moeten naar huis."

Doch de molenaar sloeg geen acht op deze woorden, en de kring van zijn makkers sloot zich nauwer om het kleine gezelschap.

Onmiddellijk echter stond een der luitenants tusschen Pauline en Nikolaas Eilkamp in.

„Uit den weg, zwetser,” riep de jonge officier den molenaar toe. „Laat oogenblikkelijk deze menschen passeeren, of ik zal je dergelijke grappen voorgoed afleeren.”

Een oogenblik bleef de jonge molenaar den officier aankijken, en begon dan spottend te lachen.

„Ga uit den weg, goudvink, denk je soms, dat je een armen rekruteert voor je hebt, dien je kunt ringeloooren naar hartelust? Uit den weg, zeg ik je, of ik breek je doormidden.”

Van alle kanten sprong thans het manvolk op, en de een riep: „Pak aan, molenaar, sla er op,” terwijl een ander schreeuwde: „Wat doen die soldaten in ons midden; smijt ze het erf af!”

Angstig klemden de meisjes zich aan broers of bekenden vast, en poogden hen terug te houden van een gevecht, dat onvermijdelijk volgen zou, want terzijde werpend wat hen in den weg stond, hadden de aanwezige huzaren zich achter hun officieren gesteld.

Doch juist toen de molenaar in dolle woede de krachtige vuist ophief voor een geduchten slag, stond Minke Tinus vlak vóór hem.

Hoe de zwerver zoo plotseling in staat was, den woesten molenaar te kalmeeren, wist later bijna niemand der aanwezigen te verklaren, want door het rumoer konden slechts zij, die er vlak bij stonden, de woorden verstaan, die Minke Tinus sprak.

„Nikolaas Eilkamp,” had de zwerver op zijn door-dringenden toon tot den woesteling gezegd, „jij moest de dochter van baas Kithof, den lappenkoopman, niet lastig vallen, jij zeker niet, Nikolaas Eilkamp!”

Meer had Minke Tinus niet gezegd, doch de blik

van zijn fonkelende oogen boorde zich als 't ware in de woeste, gluiperige oogen van den molenaar.

„Wat bedoel je daarmee?” stotterde deze, doch zijn gelaat was aschgrauw geworden, en zijn opgeheven vuist zonk machteloos neer.

Daar dreunden op den landweg de snelle hoefslagen van paarden; de marechaussees waren in aantocht. Met één oogopslag had de wachtmeester den toestand overzien.

De dreigende houding van burgers en soldaten was voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar, en regelrecht het erf oprijdende, joegen de beide ruiters het volk rechts en links uit elkander.

Voor de beide luitenants hielden ze halt en saluëerden, terwijl sommige lieden, die straks heftig naar voren drongen thans langs de paarden der marechaussees heen trachtten weg te komen.

„Wat is er gaande, luitenant?” vroeg de wachtmeester, „wil men u molesteeren?”

„Neen, dat niet direkt, maar die vlegel daar belette, of liever trachtte te beletten, dat deze heer met zijn dames zich verwijderde.”

„Zal ik den knaap meenemen naar de wacht?” vroeg de wachtmeester.

De officier haalde de schouders op en antwoordde: „Och, laat hem maar loopen, hij is schutterkoning en daarom willen we zijn lomphheid door de vingers zien, doch blijf vooral hier een oog in 't zeil houden, wachtmeester. Anders vrees ik voor een botsing tusschen burgers en militairen.”

„Tot uw dienst, luitenant,” antwoordde de wachtmeester, „'t lag juist in mijn bedoeling, en als de vervolging van een paar smokkelaars ons niet had opgehouden, waren we reeds lang hier geweest. Ik

wist, dat de gemeenteveldwachter ziek was, en een Noord-Brabantsch feest zonder politie is niet erg raadzaam.”

Daar klonken weer plotseling de vroolijke tonen van de harmonika, en toen Pauline verwonderd omhoog keek, zat Minke Tinus weer op zijn gemak in het raam evenals daarstraks, en zijn instrument liet de lustigste danswijsjes hooren.

HOOFDSTUK VII

Om een schotel linzenmoes.

Droefgeestig en somber huilde de herfstwind door de wildgroeierende struiken achter den ouden korenmolen van het gehucht U.

De droge bladeren ritselden en dwarrelden op het bestrate molenerf als dol in het rond en de groote wicken van den molen staken omhoog in de donkere woeste lucht als de dreigend uitgestrekte armen van een reuzengeraamte.

Door de twee lage venstertjes met de slecht sluitende luiken, scheen een enkel lichtstreepje naar buiten; verder was alles donker en verlaten in dezen somberen omtrek.

Maar binnen, in de groote woonkamer van den molenaar, brandde een dikke kaars op een hoogen, driedubbelen, ijzeren kandelaar.

In den haard, onder de ruime schouw, knetterden de vlammetjes om een paar eikenstronken, welke de molenaar zoeven op het smeulende vuur had geworpen, want de avond was koud en guur. De zware, ouderwetsche tafel was dicht bij de schouw geschoven, en in zijn leunstoel met het versleten trijpen kussen,

zat Nolle Eilkamp met de handen op de knieën en de pijp in den mond.

Naast hem op de tafel lag zijn opengeslagen Bijbel, maar de molenaar las er nu niet in. Peinzend staaide hij in het vlammenspel van het haardvuur, en de sombere trek op het gerimpelde gelaat deed maar al te duidelijk zien, dat het geen gedachten van opwekkenden aard waren, die hem bezighielden.

Alléén, geheel alléén was de molenaar in de ongezellige woonkamer; Martje Put, zijn huishoudster, had hem verlof gevraagd om den nacht bij haar zieke zuster door te brengen, en Nolle Eilkamp had met een zwijgenden hoofdknik toestemming gegeven.

Tot het invallen van de duisternis had de molenaar met Simon Stroeze in den molen gewerkt; toen nam de wind zóódanig in kracht toe, dat de baas het niet geraden vond, nog langer te blijven malen, en nadat alles was geborgen voor den nacht, kon Stroeze naar huis gaan.

Reeds een paar uur zat Nolle Eilkamp hier bij den haard, en slechts de groote, grijze kater, die op de vuurplaat zat te knipoogen, hield hem gezelschap.

Anders zat Martje Put daar aan den anderen kant van de tafel en schilde aardappelen of was aan een of ander huiselijk werkje bezig; soms ook was Nikolaas thuis, maar dat gebeurde zelden; hij hield zich liever op in de dorpskerk, om zijn tijd en zijn geld door te brengen met kaarten en drinken.

In den vooravond had Nolle Eilkamp nog aandachtig zitten lezen in den ouden Bijbel met den dikken leeren band, en de zware koperen sloten, doch met een diepen zucht had hij het boek van zich afgeschoven en zijn stoel naar het haardvuur toegekeerd.

Nu zat hij daar, en luisterde schijnbaar naar het

huilen van den wind in de schouw en het kletteren van de regenvlagen tegen de gesloten vensterluiken, doch het was slechts schijnbaar; andere dingen hielden den geest van den eenzamen man bezig.

Nolle Eilkamp was van geboorte een Groninger, doch hij woonde nu reeds bijna veertig jaar op den korenmolen te U.

Als een vroolijke, knappe jonge kerel, kwam hij destijds als knecht bij Jakob Linze, den toenmaligen molenaar, en Linze had een flinken helper aan den stoeren Groninger, die met zooveel ijver en toewijding in het toen reeds drukke bedrijf werkzaam was, en het was dan ook geen wonder, dat Eilkamp spoedig de genegenheid won van zijn ouden baas.

Doch Nolle, de arme molenaarsknecht, durfde het oog op te heffen tot de eenige dochter van zijn welgestelden baas. Op zichzelf was dat zoo erg niet, 't had zelfs heel goed kunnen zijn, maar.... er was een diepe kloof, welke hem van de molenaarsdochter scheidde. De familie Linze namelijk was streng Roomsch, terwijl Nolle Eilkamp uit een geloovig, Protestantsch gezin kwam. Zijn vader had hij weliswaar nooit gekend, doch zijn moeder was een vrome vrouw geweest, die gedaan had wat ze kon om haar jongen te wijzen op het ééne noodige. Reeds van zijn prille jeugd af, had zijn moeder hem onderwezen in de Schriften. In allen eenvoud had de vrome vrouw haar jongen de Bijbelsche geschiedenissen verhaald, en hoe gretig had hij steeds geluisterd als hij in het schemeruur op een voetbankje bij moeder zat, en zij, met den grooten platenbijbel op den schoot, het met alle aandacht luisterende kind het leven van den Heere Jezus op aarde schilderde. Moeder wist het steeds zóó voor te stellen, dat alles voor hem begon

te leven. Hij zag in zijn verbeelding den Heiland rondtrekken met Zijn discipelen door steden en dorpen en vlekken; hij doorleefde het mede, hoe zieken gezond werden, armen werden geholpen, bedroefden werden vertroost, maar ook, hoe booze menschen door den Meester werden bestraft door Zijn woorden. Hoe ontelbare malen had zijn moeder hem niet de lijdensgeschiedenis verhaald, en welk een droefheid was er in het kinderhart geweest, als moeder in haar verhaal was genaderd tot het oogenblik, dat de Heere Jezus aan het kruis werd genageld, ontzettende pijnen leed, en bovendien nog gehoond en bespot werd. Geschreid had hij bij het hooren van de laatste woorden, welke de Heere Jezus uitriep vóór Hij stierf.

't Was of de molenaar dit alles weer doorleefde. En dan moest hij weer denken aan die heerlijke, maar ernstige ure, toen hij, wat ouder geworden, tot zijn moeder was gegaan om haar met groote blijdschap mee te deelen, dat hij zijn hart aan den Heere Jezus had gegeven, en zich voorgenomen had, zijn leven aan Hem te wijden.

Hoe hadden toen moeders oogen gestraald en welk een innige dankzegging had ze met hem opgezonden tot haar Vader in den hemel! De oogen van den molenaar werden vochtig, toen hij zoover met zijn gedachtenloop gekomen was. Maar andere beelden doemden voor hem op. Daar lag zijn moeder, bleek en uitgeteerd op haar ziekbed, dat spoedig haar sterfbed zou worden. Op zijn knieën lag hij voor het ledikant, terwijl haar witte, smalle hand op zijn hoofd rustte.

Fluisterend klonk moeders stem, bijna onhoorbaar. Niet alles had hij onthouden, maar het was hem of enkele woorden opnieuw zacht, als uit een onzichtbare wereld, tot hem kwamen: „Mijn lieve Nolle, ik

ben zoo dankbaar, dat je je hart aan den Heiland hebt gegeven; denk er aan, dat je Hem nu ook geheel toebehoort. Blijf dicht bij Hem, want van alle kanten zal de Booze trachten je van den Heiland af te trekken. Sta niet in eigen kracht, maar ga met alles tot Hem. Begin geen dag zonder Hem, en als je Zijn aangezicht voortdurend zoekt, zal Hij je nooit begeven of verlaten; dan zal Zijn hand je veilig door het zoo gevaarlijke leven heenleiden en zullen we elkander voor Zijn troon weer ontmoeten om dan nooit meer gescheiden te worden....

Dat waren moeders laatste woorden geweest. Hoe vreemd klonken ze hem thans in de ooren. Tientallen van jaren lagen tusschen dat oogenblik en de ure van eenzaamheid, welke hij thans doorbracht. Wat had er in dat tijdsverloop een ontzaglijke verandering bij hem plaats gevonden! Zeker, kort na moeders heengaan, had hij zijn voornemens trouw ten uitvoer gebracht. Geen dag sloeg hij over zonder een gedeelte uit Gods Woord gelezen te hebben en zijn knieën te hebben gebogen. Toen was hij de wereld ingegaan, om voor zichzelf het brood te verdienen. Gezworven had hij, nu hier, dan daar. En langzamerhand was hij geworden als een schip zonder stuurman. Zijn Bijbel bleef gesloten, de omgang met God liet hij na en steeds meer vervaagde in zijn ziel datgene wat er eerst zoo vast ingeworteld scheen. Aan moeders laatste woorden dacht hij nog slechts nu en dan eens en ten slotte in 't geheel niet meer.

In zulk een toestand verkeerde hij, toen hij bij molenaar Linze aanklopte om werk en ook arbeid vond. Jaren lang had hij daar zijn plichten trouw vervuld en ten slotte had hij de dochter van zijn baas lief gekregen, terwijl zij ook uit alles blijken liet, dat

zij die liefde met wederliefde beantwoordde

Buiten nam de wind toe in kracht; hij bulderde door het donkere mastbosch, en raasde door de struiken achter den molen. Hij rukte aan de gesloten vensterluiken, en de tocht deed de vlammen knetteren en opflikkeren onder de schouw.

De molenaar huiverde; even schoof hij zijn stoel nog iets dichtër naar het vuur, doch dan verzonk hij opnieuw in diep, zwaarmoedig gepeins.

't Verleden leefde wéér op in zijn geest en nu eens deed een diepe zucht zijn borst zwellen, dan weer mompelde hij afgebroken volzinnen voor zich heen.

Wél zwaar, wél hard boette deze man voor de afdwaling zijner jeugd.

Nolle Eilkamp was ten slotte getrouwd met de mooie Anna Linze, doch hij had dátgene, wat hij als zijn geluk beschouwde, gekocht voor een duren prijs, want hij betaalde het met de rust zijner ziel.

„Ga tot het Roomsche geloof over,” had Jakob Linze geëischt, toen hij om de hand van diens dochter vroeg, „en Anna wordt je vrouw.” Van zijn kant meende de oude molenaar het goed, hij hield immers van Nolle.

„Kijk eens,” zoo had hij gezegd, „Anna is mijn eenig kind, haar moeder is dood, en buiten háár heb ik niemand op de wereld; wie dus met haar trouwt, erft alles, wat ik bezit. Maar nooit of nimmer,” — zoo had hij er bij gevoegd, „zal mijn dochter trouwen met iemand, die niet tot onze kerk behoort; liever zag ik mijn Anna nog sterven!”

't Had Nolle Eilkamp in die dagen veel strijd gekost, want hoewel hij zich om God noch Zijn gebod veel meer bekommerde, was er toch in zijn hart een stem geweest, die hem waarschuwde, dringend waarschuwde, het geloof, dat hij toch eens beleden had

te bezitten en dat zijn moeder zoo dierbaar was geweest, niet te verzaken.

Doch zijn moeder leefde hoogstens nog voort in de herinnering zijner beste oogenblikken, en haar beeld verdween geheel uit zijn gedachten, als hij de mooie Anna Linze in de oogen keek. Tenslotte had hij een beslissing niet meer kunnen uitstellen, en de verblinde jonge man werd Roomsch.

Aanvankelijk ging alles naar wensch, Jakob Linze trok zich uit de zaken terug en bleef bij de jongelui inwonen.

De oude molenaar nam pijnlijk-getrouw zijn kerkelijke plichten waar, en hij eischte hetzelfde ook beslist van zijn huisgenooten.

In den beginne deed Nolle wel zijn best, om zich in zijn nieuw geloof een weinig in te werken, en zijn schoonvader benevens de pastoor uit het dorp stonden hem daarin met hart en ziel terzijde.

Doch hoe hij zich ook inspande, hij kon er geen bevrediging in vinden; er was zóóveel, dat hij als bijgeloof en ongerijmd beschouwde, dat hij niet kon nalaten, daarvan door zijn vragen en antwoorden blijk te geven.

't Bedroefde zijn schoonvader, 't verbitterde den pastoor, terwijl zijn vrouw hem verweet, dat hij slechts in schijn tot haar kerk was overgegaan.

Dat was het begin van huiselijke oneenigheid geweest; Nolle was driftig en soms ruw, zijn vrouw lichtgeraakt en heftig in haar toorn.

Zoo waren de jaren gekomen en gegaan, doch 't was er op den molen van Nolle Eilkamp met den tijd niet beter op geworden.

Er waren kinderen geboren, en die hadden voor een tijd de harten der ouders weer nader tot elkander gebracht, doch zoodra de voetjes door de groote

woonkamer en over het zonnige molenerf begonnen te trippelen, kwam de wreede dood en sneed meedoogenloos die jonge levens af. Zoo waren er drie blondlokkige meisjes gekomen en gegaan; en met elken nieuwen slag, die hem trof, was Nolle Eilkamp stiller en stroever geworden, zoodat na een tiental jaren niemand in den stuggen molenaar den vroolijken knecht van vroeger meer kon herkennen.

Ruim drie jaar na den dood van het laatste dochtertje van den molenaar, werd er op den molen een jongentje geboren, en 't was met een gevoel van angst, gemengd met vader trots, dat Nolle den knaap zag opgroeien.

Van angst, dat hij ook hém zou moeten verliezen, evenals zijn andere kinderen, van vader trots, omdat de kleine Nikolaas zoo kloek en zoo krachtig was; zoo gansch anders dan zijn teere zusjes waren geweest.

Omstreeks dien tijd was het, dat voor den ouden Jakob Linze het doodsuur sloeg, en Nolle Eilkamp betreurde hem oprecht. Diens heengaan brak echter den laatsten band, die hem nog aan de kerk bond.

Van dien tijd af, verzaakte Eilkamp zoo langzamerhand alle kerkelijke plichten, en bekommerde zich ten slotte nergens meer om. Aanvankelijk had de pastoor nog wel moeite gedaan, het afdwalende schaap weer bij de kudde te voegen, doch zijn pogingen stuitten alle af op de stroeve weerbarstigheid van Nolle Eilkamp, zoodat hij het ten slotte opgaf.

Nolles vrouw vond het een verschrikkelijk feit, dat haar man afweek van hetgeen zij als den eenigen weg tot zaligheid beschouwde.

Heftig als ze was, deed ze hem de hevigste verwijten, die doorgaans ruw door Nolle Eilkamp werden beantwoord. Op die wijze werd het huwelijk van twee menschen, die elkander toch eens hadden liefgehad,

een treurige mislukking, en wat nog het ergste was, de verwijdering werd door den tijd niet beter, wel erger.

In deze atmosfeer van onrust en onvrede groeide de jonge Nikolaas op, en reeds zeer jong kenmerkte zich het karakter van den knaap door ruwheid, welke door zijn vader wel tegengegaan, doch waarvoor zijn moeder altijd een verontschuldiging had.

Zoo ging het, toen Nikolaas een kind was, en zoo bleef het bij den knaap, bij den jongeling; het kon dan ook wel niet anders of bij zulk een aanleg en met zulk een opvoeding moest de eenige zoon van Nolle Eilkamp wel den slechten weg opgaan.

Hiertoe werkte ook zijn omgeving mee.

Ten eerste de onmiddellijke nabijheid van de woeste, eenzame heide, en dan het uitgestrekte sparrebosch, dat tot kort bij de Belgische grenzen doorliep.

Smokkelaars en wildstroopers vonden er een bij uitstek geschikt terrein voor hun verboden handwerk, en toen Nikolaas Eilkamp nog maar ternauwernood de jongelingsjaren had bereikt, was hij voor de meesten dier losbandige vagebonden geen vreemdeling meer.

Nolle Eilkamp leed meer onder het gedrag van zijn zoon dan een oppervlakkig oordeeler zou gedacht hebben, doch voor 't oog der wereld bleef hij de stroeve, ongevoelige man.

Indien de molenaar op de medewerking zijner vrouw had kunnen rekenen, mogelijk had hij dan den knaap nog wel tot geregelden arbeid kunnen dwingen, doch de kortzichtige vrouw werkte hem voortdurend tegen, en van deze omstandigheid wist Nikolaas handig gebruik te maken. Hij zwierf meer over de heide of door het bosch, dan dat hij zijn vader behulpzaam was op den molen. Ach, de onbezonnen, onverschillige knaap vermoedde niet, welk een bitter leed hij zijn vader be-

rokkende door zijn gedrag; hij gevoelde blijkbaar ook niet, hoe zielslief zijn vader hem had.

„'t Is mijn schuld, 't is alles mijn schuld,” was altijd weer de slotsom van de sombere overpeinzing van den molenaar, en in zijn duistere ziel woelde de wroeging en het berouw.

„*Mijn* schuld, dat mijn onschuldige kinderkens in den bloei van hun kinderjaren werden weggenomen.

„*Mijn* schuld, dat mijn vrouw haar hart van mij heeft afgekeerd; *mijn* schuld, dat mijn eenige zoon 't verkeerde pad opgaat.

„'t Is alles *mijn* schuld, want ik heb mijn geloof verzaakt en mij ter wille van vergankelijke dingen den toorn van God op den hals gehaald; daarom is er voor mij geen vrede in huis en geen vrede in het hart.”

Zie, dát was het, wat Nolle Eilkamp oud gemaakt had voor den tijd.

Toen Nikolaas achttien jaar oud was, stierf zijn moeder, en 't werd op den molen nog somberder.

Door gestreng optreden, trachtte Eilkamp zijn zoon tot een meer geregelde levenswijze te dwingen, en door hem zoo weinig mogelijk zakgeld te geven, meende hij hem het herbergloopen en kaartspelen te kunnen afleeren.

Doch de goedbedoelde maatregelen van den ongelukkigen vader hadden op den weerbarstigen zoon een geheel verkeerde uitwerking gehad. In eigen kracht zocht Nolle Eilkamp verbetering te brengen. O, indien hij maar tot zijn God teruggekeerd was; indien hij maar als een Petrus bitterlijk geweest had en berouw had getoond, dat hij zijn Heiland verloochend had, — het zwaarste gedeelte van zijn moeilijken weg zou hem wellicht bespaard zijn gebleven!

Als Nikolaas eens een paar dagen goed gewerkt had,

(en als hij wilde kon hij voor twee man arbeiden, want hij bezat veel lichaamskracht), dan eischte hij geld, en als zijn vader het hem niet gaf, verliet hij bij nacht en ontij den molen en wist geld te bemachtigen door middel van smokkelaars en stroopers.

Zodoende dwaalde de jonge man al verder en verder af, en bewandelde steeds meer het pad van zonde en losbandigheid.

Toen hij een goede twintig jaar oud was, stond hij in gansch den omtrek bekend als een gevaarlijk twist-zoeker, als een kroeglooper en doorbrenger.

Na den dood zijner vrouw, kostte het den molenaar vrij wat moeite, iemand te vinden, die zijn kleine huishouden waarnam, want Nolle Eilkamp stond als eenigszins zonderling bekend, en vrienden in het dorp bezat hij niet. Doch ten slotte was een arme weduwe, Martje Put genaamd, bereid geweest, haar intrek te nemen op den somberen molen, en de arme ziel had een goeden meester aan den molenaar.

Zooals gezegd, bezat Eilkamp geen vrienden in het dorp, doch gedurende een korten tijd was er een mensch op zijn levenspad gekomen, van wien hij gevoelde, dat hij voor hem een vriend wilde zijn. Reeds jaren lang placht baas Kithof, de lappenkoopman, op den molen te komen, met zijn rugzak over de schou-
ders, en den doornstok in de hand, en hoewel Kithof uit den aard der zaak meer met de vrouwen dan met de mannen had te maken, zoo gebeurde het toch zeer vaak, dat ook de boer of de baas zelf er een half uurtje van nam om met den lappenkoopman te praten; deze kwam immers overal en had van alles verstand.

Op zekeren keer, dat Kithof op den molen kwam, was vrouw Anna niet thuis; 't was namelijk een heili-

gendag en als trouwe dochter der kerk, was ze naar 't dorp gegaan om de mis bij te wonen.

De molen maalde niet, omdat het bladstil was, en Nolle Eilkamp stond juist in de schaduw van den molen zijn pijp te stoppen, toen Kithof het erf kwam opstappen.

't Zweet parelde den koopman op het verhitte voorhoofd; 't was namelijk een smoorheete zomermiddag en op de schaduwlooze heide had de zon onbarmhartig op hem neergebrand.

„k Zal het niet treffen, baas Eilkamp,” sprak de koopman na zijn vriendelijken groet, „ik hoorde een kwartier geleden op de hei 't klokgelui, en ik overlegde reeds bij mijzelf: vrouw Eilkamp zal wel ter misse zijn; heb ik het niet goed geraden, baas Eilkamp?”

„k Zou het wel denken, koopman,” gaf de molenaar droogjes ten antwoord, „ze zou niet graag overslaan.”

De lappenkoopman duwde den rugzak wat hooger, klemde zijn stok vaster in de hand en maakte zich gereed om zijn weg te vervolgen.

„Dan hoop ik de volgende week nog weer eens aan te komen, baas Eilkamp,” sprak Kithof, doch de molenaar hield hem staande met de woorden: „Heb je misschien een half uurtje tijd, dan kan je hier op je gemak wat uitblazen; onderwijl komt wellicht mijn vrouw opdagen, en kan je mogelijk je zaakjes nog afdoen.”

Dadelijk maakte Kithof de riemen van zijn rugzak los, liet hem van de schouders glijden, en zette het tamelijk zware vrachtje naast zich op de breede bank, waar de baas en hij plaats namen in de koele schaduw van den ouden molen en samen een pot bier dronken.

Het nu volgend gesprek was met een heel gewoon praatje begonnen, doch het nam ongemerkt zulk een

loop, dat het voor den molenaar een lichtpunt in de duisternis van zijn bestaan werd.

„Ge zijt geen Brabanter, is het wel koopman?” zoo vroeg Eilkamp, waarop Kithof vertelde, dat hij een Hollander was, en zoo kwam het van het een op het ander.

De koopman sprak van zijn komst in deze streek, van de moeite, welke hij gehad had om als Protestant het vertrouwen te winnen van een uitsluitend Roomsche bevolking; van zijn tehuis en zijn vrouw en kind, mét wie en vóór wie hij leefde en werkte.

't Was den molenaar als een mes door het hart gegaan, toen hij bedacht, dat déze man was trouw gebleven in een omgeving van andersdenkenden. Kithof had zijn voordeel niet gezocht, door willens en wetens zijn overtuiging prijs te geven.

Neen, voor niemand was het een geheim, dat de lappenkoopman niet Roomsche was, en toch was het hem gelukt door onkreukbare eerlijkheid en trouw, de achting te winnen van allen.

Daarop kwam Nolle Eilkamp aan het praten, en hij vertelde ook met een enkel woord van zijns moeders dood; van zijn leven als jong gezelschap en hoe hij ten slotte hier in Brabant was terecht gekomen.

Even had de molenaar toen gezwegen; er was tweestrijd in zijn gemoed.

Zou hij dien vreemdeling een blik laten werpen in de duisternis van zijn leven? Wat ging het een onbekende aan? Maar toch, dat open, eerlijk gelaat van dien koopman, waarop zich zoo duidelijk de goedheid des harten afspiegelde, bracht hem er toe te spreken over dátgene, wat hem voortdurend het hart beklemde.

„Een menschenziel is een wonderlijk ding, koopman,” zeide de molenaar ten slotte. „Toen ik hier voor het eerst op den molen kwam, had ik alles, wat mij

vroeger lief en heilig was, overboord geworpen, en toen ik mijn zinnen gezet had op de dochter van mijn baas, en ik voor de keus werd gesteld, of van haar te moeten afzien of Roomsch worden, wel, toen leek het mij na een korte aarzeling niet zoo heel erg, het laatste te kiezen. Het geloof mijner kinder- en jongelingsjaren, door mijn moeder zoo zorgvuldig bij mij aangekweekt, was immers toch dood. Doch nadat ik den stap eenmaal gedaan had, bleef het hierbinnen niet lang rustig, koopman. Lang vergeten woorden van mijn moeder kwamen me weer met verrassende duidelijkheid voor den geest, en de Roomsche eeredienst, waaraan mijn vrouw en haar familie zoo met hart en ziel deelnamen, stuitte mij steeds meer tegen de borst. 'k Heb reeds lang weer gebroken met de Roomsche kerk, maar de ellende, die ik mij op den hals heb gehaald, door tegen mijn geweten in te handelen en God te verlaten, is daardoor nog niet opgeheven.

Ge begrijpt mij, koopman, als ik zeg, dat mijn huwelijksleven ongelukkig geweest is; dat kon ook bijna niet anders. Eerst verkocht ik mijn ziel om datgene te bezitten, waar mijn hart aan hing, en toen ik door dat verraad mijn doel had bereikt, toen bedroog ik mijn vrouw door mijn nieuw geloof weer los te laten....

Drie allerliefste kinderen heb ik gehad, en telkens wanneer hun onschuldig gekeuvel mijn sombere woning begon op te vroolijken, kwam de dood en nam ze op dien aanvalligen leeftijd weg. Nu heb ik nog een zoon, dien ge vermoedelijk wel kent. Ge weet dan wellicht even goed als ik, dat hij een knaap is, die, als de kogel van grensbeambte of boschwachter geen einde aan zijn leven maakt, in elk geval na langen of korten tijd in de gevangenis terecht komt.

Misschien denkt ge nu misschien wel: waarom ver-

telt mij die afvallige kerel zijn zoo droeve geschiedenis? Ik deed dit, omdat ik reeds lang behoefte had mij eens uit te spreken. Gij zijt, evenals ik als vreemdeling in deze streek gekomen en het lijkt me toe, dat ge, als Protestant, mijn toestand beter zult begrijpen dan de menschen uit mijn naaste omgeving....”

De molenaar zweeg en veegde met zijn zakdoek de groote zweetdruppelen weg, die hem op het voorhoofd parelden, maar in de ziel van Kithof, den lappenkoopman kwam een gevoel van diep medelijden met den man, die blijkbaar zwaar leed voor den verkeerden stap in zijn jeugd gedaan.

’t Was een wijle stil op de bank, en beide mannen staarden recht voor zich uit op het in den fellen zonnegloed blakerende molenerf.

Toen legde de koopman zijn hand op den schouder van den molenaar en sprak:

„Petrus verloochende driemaal zijn Heiland en nochtans was hij het, aan wien de Heere Jezus aan het Galileesche meer tot driemaal toe vroeg:

„Simon, Jona’s zoon, hebt gij Mij lief?”

En Petrus kon daarop antwoorden: „Heer, Gij weet, dat ik U liefheb.”

„Zeker, ik weet dat,” antwoordde de molenaar, „maar ik ben niet de berouwhebbende Petrus en ook niet het afgedwaalde schaap, dat door den Herder wordt opgezocht, neen, ik ben beter te vergelijken met een Judas Iskarioth, die zijn Heiland verried voor loon....

„Neen, ge hoeft het niet mooier voor te stellen, dan het in werkelijkheid is,” ging de molenaar voort, toen Kithof wilde antwoorden, „ik heb vroeger beleden, een kind van God te zijn; ik heb den Heere Jezus als mijn Heiland beleden, doch ik ben afgedwaald en heb Hem den rug toegekeerd. Wel bracht ik mijn Bijbel

mee, toen ik hier op den molen kwam. Hij was nog van moeder en ik heb hem trouw bewaard als een herinnering aan de jaren, waarin ik zoo gelukkig was, doch ik had er reeds tijden lang niet meer in gelezen.

„Nu echter de laatste maanden wroeging en berouw hun scherpe klauwen in mijn ziel sloegen, heb ik in mijn wanhoop, als ik alleen was, den Bijbel voor den dag gehaald en — gezocht — gezocht, maar...”

Op dit oogenblik kwam de molensvrouw het erf oploopen en zoo kwam er een einde aan het gesprek.

Na dien zomermiddag placht Kithof, als hij op den molen kwam, nog al eens met Nolle Eilkamp te praten, en altijd waren de vriendelijke, milde woorden van den lappenkoopman als een lichtschemering in de donkere ziel van den molenaar geweest.

Deze dingen waren het, die zich in de gedachten van den ongelukkigen man opdrongen, nu hij op dien stormachtigen avond alleen voor zijn haardvuur zat en peinsde over het verleden en het heden; aan de toekomst durfde hij niet denken.

Buiten huilde de wind als was er een troep hongerige wolven om den molen, en weer huiverde Nolle Eilkamp alsof de koorts hem door de leden voer.

Vier jaar geleden, precies op dezen datum en ook op een stormachtigen Vrijdagavond, lag het lijk van Kithof onder dien eik op den kruisweg, even buiten den boschrand met een schot hagel in de borst.

Dáár, op dien stoel, aan de andere zijde van de tafel, had hij op dien laatsten middag van zijn leven gezeten, terwijl Nolle Eilkamp er nog op aangedrongen had, dat de koopman op den molen zou overnachten; 't werd immers zulk noodweer? Doch dat had de koopman niet gewild, hij zou een poosje blijven schuilen voor den regen, maar als die een weinig

minder werd, zou hij maar weer verder gaan; hij was gewoon bij Gijs van Deurne in den Gulden Kan den nacht door te brengen. Tegen het invallen van de schemering was hij gegaan, gegaan om te worden vermoord! Vermoord — door wien....?

HOOFDSTUK VIII

Nergens rust.

Denzelfden avond, waarop Nolle Eilkamp zoo verdiept in zijn treurige herinneringen eenzaam bij zijn haardvuur zat, had Nikolaas, ongeveer een half uur voor het vallen van de duisternis, den molen verlaten.

De rijweg, die van het gehucht langs den koren-molen liep, voerde door een gedeelte van het sparrebosch naar het dorp O.

Niet lang had Nikolaas den rijweg gevolgd. Zoodra hij de donkere sparren bereikt had, week hij zijdelings af, om langs ongebaande, slechts door stroopers en smokkelaars betreden paden, zijn duisteren weg te vervolgen.

Akelig huilde de wind door de toppen van het hooge, oude geboomte, maar van den regen, die zich in telkens wilder vlagen ontlastte, had Nikolaas Eilkamp weinig hinder.

In de eerste plaats, omdat hij een dikken jekker droeg, en den breeden rand van zijn vilten hoed had neergeslagen, maar dan ook, doordat het dichte naaldloof hem een natuurlijke bescherming bood.

Snel, maar omzichtig en achterdochtig, vervolgde hij zijn weg, totdat hij bij een reusachtigen dennenstam even luisterend bleef stilstaan.

Op het smalle pad viel nog juist een geelachtig

schijnsel van het avondlicht, en bij dat licht gluurden de donkere, onrustige oogen van den jongen kerel scherp en speurend om zich heen.

Hij had den zwaren snaphaan aan den breeden draagriem over den schouder hangen, en hoewel hij niet bepaald was uitgegaan om te stroopen, zou hij toch geen kans laten voorbijgaan als zich de gelegenheid voordeed om een haas of konijn neer te leggen.

Reeds herhaalde malen sprong er zulk een langoor snel over zijn pad, zonder dat de molenaarszoon de moeite nam om zijn geweer van den schouder te nemen; bij ondervinding wist hij het, dat ze op hun snelle vlucht in het bosch toch niet te treffen waren. Nu wilde hij echter een kwartiertje wachten of er niet een in wat kalmen gang over het pad wilde komen trippelen.

Nikolaas Eilkamp was maar al te zeer vertrouwd met het nachtelijk leven in het bosch of op de heide, doch hij was niet meer dezelfde als voor eenige jaren. Als thans een rukwind, heviger dan de vorige, door het geboomte bulderde, schrok hij op, en iedere tak, die achter hem neerviel, deed hem haastig omzien.

Vast stond hij met den rug tegen den eeuwenouden dennenstam aangedrukt, en toen hij nu den zakdoek, dien hij voor het nat worden om zijn geweeslot had gewikkeld, er af nam, keek hij opmerkzaam, of het kruit op de pan niet vochtig geworden was. Het onderzoek naar de schietwaardigheid van zijn snaphaan, scheen hem te bevredigen; hij knipte de sluitlip weer over de pan, draaide de schroef, die den vuursteen vastklemde, nog een weinig aan, en haalde den haan over.

Nu hield hij de linkerhand over het slot om het voor vallende druppels te beschermen en zoo wachtte hij, totdat het geluk hem dienen zou om het wild onder schot te krijgen.

Nog geen vijf minuten had hij zoo gestaan of uit het lage kreupelhout, terzijde van het smalle pad, kwam voorzichtig een spitse kop te voorschijn.

De oogen van den strooper begonnen te glinsteren en uiterst voorzichtig bracht hij zijn geweer aan den schouder, doch die schier onmerkbare beweging, was reeds voldoende om den vos den kop te doen terugtrekken. De strooper siste een verwensching tusschen de tanden, doch al zag hij het begeerde wild niet meer, hij gaf de hoop nog niet op, dat de vos mogelijk toch nog weer zou te voorschijn komen.

Onbeweeglijk bleef hij staan, en — na een paar minuten te hebben gewacht, kwam de listige kop van den vos weer voor den dag. Nu aarzelde Nikolaas Eilkamp geen oogenblik meer en donderend kraakte het schot door het bosch.

De stormwind verwaaide onmiddellijk den opstijgenden kruiddamp, en met het rookend geweer in de hand, liep de schutter voorwaarts, naar de plek, waar hij straks den vossenkop zag rondgluren.

Snel boog hij met zijn geweerloop de takken terzijde, en daar, op afgevallen bladeren en mos, lag de roodharige kippendief stuiptrekkend, terwijl hij met een wanhopig gespartel weer overeind trachtte te komen. Het lood, dat hem in de borst was gedrongen, had hem echter doodelijk getroffen.

Met ruwe vuist greep de strooper het dier bij het nekvel, en rukte het tusschen de struiken uit.

Maar wat deed den jongen man plotseling huiveren en verbleeken? Och, eigenlijk niets bijzonders; zijn oogen ontmoetten die van het met den dood worstelende dier, en die blik was het, welke den vermetele deed huiveren. Er lag iets bijna menschelijks in

die brekende oogen, en zulk een blik had Nikolaas Eilkamp meer gezien.

De stormwind huilde en gierde met gillende stemmen door het woud; de zwarte wolkgevaarten joegen als wilde ruitdrommen langs het luchtruim, en de schemering week voor de duisternis, zoodat het slingerend boschpad wel een pikzwarte mijngang geleeke.

Maar Nikolaas Eilkamp wist ook in de duisternis zijn weg wel te vinden; trouwens het woud werd dunner, de boomen stonden verder van elkander en het kreupelhout was niet meer zoo dicht, terwijl in het Oosten de hemel lichter werd. Na een oogenblik ver-
toonde zich de maan als een bloedroode bol boven de kim. Door den sterken wind als voortgezweept, striemde weer een regenvlaag den strooper in 't gelaat, doch hij snelde onvermoeid voort ondanks het moeilijke terrein. Ach, Nikolaas Eilkamp merkte niet veel van het oproer in de natuur; in zijn ziel stormde het veel harder dan daar buiten.

't Was hem vanmiddag onmogelijk geweest, rustig op den molen te blijven en daar zijn werk te doen; trouwens nergens vond hij rust, want wat hém het leven tot een hel maakte, kwam niet alleen van buiten af tot hem, dát droeg hij ook binnen in zijn gemoed. Bijna een half uur nog liep hij zoo langs en tusschen lage struiken, verwarde bremplanten, en hoog opgeschoten heidekruid, dan werd het weer bosch, hoog sparrebosch, en op het mos, onder de zware oude, stammen, bleef de strooper eindelijk staan.

Even wierp hij den vos, wiens voorpooten hij met een touw bij elkaar gebonden had, van zijn linkerschouder en veegde met zijn zakdoek het gelaat af, dat vochtiger was van het zweet dan van den regen.

Het terrein was hier heuvelachtig, en de plek, waar

Nikolaas stond, was een der hoogste van den omtrek; het smalle pad liep nu tamelijk steil naar omlaag.

En kijk, daar beneden aan den voet van den heuvel, scheen een flauw licht als een ster door het donkere naaldhoutloover. Een oogenblik keek Nikolaas Eil-kamp naar dat schijnsel, dat echter voor hém geen star der hope was, doch veeleer het bedrieglijk dwaallicht, dat hem lokte in het diepe moeras

Hij wierp den vos weer over den schouder en daalde snel den heuvel af, om het volgend oogenblik te blijven staan voor een met plaggen bedekte, bouwvallige hut.

Even vernam hij het korte, dreigende geblaf van een grooten hond, direkt gevolgd door het geluid van een ruwe stem, die den hond het zwijgen oplegde.

Nikolaas floot, en in de hut scheen men dat fluitje wel te kennen, want oogenblikkelijk werden een paar ijzeren grendels weggeschoven, de strooper opende nu aanstonds de deur en trad haastig binnen.

Wél was het een vreemde omgeving, waarin zich thans de zoon van den welgestelden korenmolenaar bevond, een omgeving, die al dadelijk het vermoeden opwekte, dat de bewoners niet tot het gewone slag van eerlijke, eenvoudige landlieden behoorden.

De hut was van binnen tamelijk ruim en, wat meer zegt, ook zindelijk; voorts veel gerieflijker dan het uiterlijk deed vermoeden.

Er brandden drie kaarsen op een mooien, blank geschuurden koperen kandelaar, en behalve het licht dier kaarsen, wierpen ook de hoog opflikkerende vlammen van een houtvuur hun rood schijnsel door de hut.

In een hoek, tegen den achterwand, lag een hoop heidekruid, benevens een paar bossen taaie twijgen, en daarnaast zat op een houten bankje een man, die het handwerk van bezembinder uitoefende; een stapeltje

pasgemaakte bezems vulde den eenen hoek van zijn werkplaatsje, dat door een laag latwerk van de eigenlijke woonkamer was gescheiden.

Op een stevigen, eikenhouten stoel zat vlak vóór de tafel, waarop de kandelaar stond, een jonge vrouw, die zich op het oogenblik, dat de molenaarszoon binnenkwam, bezig hield met aardappelen schillen, terwijl op den grond een goudlokkig meisje van bijna vier jaar, kraaiend van pret met de dikke, mollige handjes in de ruige vacht van een grooten wolfshond greep, die na zijn toornig geblaf van zoeven weer lustig met zijn kleine vriendin over den vloer rolde.

De man was klein en tener van lichaamsbouw, en naar gissing om en bij de vijftig jaar oud.

Hij had niet, wat men bepaald een ongunstig voorkomen zou kunnen noemen, maar een goed opmerker zou toch dien immer ronddwalenden, onrustigen blik in zijn diepliggende oogen niet vertrouwen, en daarin zou hij volkomen gelijk hebben, want Scharbing was een gevaarlijk man in meer dan één opzicht.

De marechaussees en de boschwachters kenden hem als een geslepen smokkelaar en handig strikkenzetter, die hen allen te vlug en te sluw af was.

De jonge vrouw bij de tafel was de dochter van Scharbing, en de kleine meid op den vloer haar kind.

Ze was kloek en forsich van gestalte met blozende wangen en kroezend, roodblond haar, en ze zou even als haar vader geen slechten indruk gemaakt hebben, indien de uittartende blik in de harde, blauwe oogen, en de eenigszins spottende, bittere trek om de volle, roode lippen haar gelaat niet hadden ontsierd.

Deze jonge vrouw was het, die Nikolaas Eilkamp hoe langer hoe verder had doen dwalen op het pad van zonde en misdaad.

Zij was het, die hem het eerst in de hut van haar vader had gebracht, waar allerlei verdachte personen kwamen kaartspelen, en smokkelwaar verhandelen.

Scharbing was daar uitstekend voor in de gelegenheid; achter zijn huisje was een schuurtje getimmerd, waarin plaats was voor zijn kar en ezel, waarmede hij, zoodra hij een voldoende aantal bezems had gemaakt, de boerenhoeven langs reed in de dorpen om zijn waar aan den man te brengen.

Bij die tochten wist Scharbing altijd zijn verboden smokkelgoed van de hand te zetten, en de listige kerel kwam er steeds zonder kleerscheuren af, hoewel de marechaussees meer dan eens zijn kar hadden doorzocht, of een inval gedaan in zijn hut.

Therese Scharbing, bijgenaamd Trees Schar, kende reeds van haar zeventiende jaar Nikolaas Eilkamp; en haar listige vader vond in haar een prachtmiddel om den eenigen zoon van den welgestelden molenaar met een zoet lijntje in te palmen.

't Had hem niet eens veel moeite gekost, den wilden, vermetelen knaap onder zijn noodlottigen invloed te brengen en hij had er ook niet veel tijd aan behoeven te besteden, om hem tot een der beruchtste stroopers en smokkelaars te maken van uren ver in den omtrek.

't Was met Nikolaas Eilkamp gegaan, zooals het in dergelijke gevallen altijd gaat, van kwaad tot erger, en zijn vader, die zeer wel zag, dat het met zijn zoon geheel den verkeerden weg opging, vond in dien tijd geen medewerking van zijn vrouw bij zijn poging, den jongen man tot een geregelde levenswijze te dwingen.

Toen de moeder van Nikolaas gestorven was, meende de molenaar het beste zijn doel te kunnen bereiken, door den losbandigen knaap zoo min mogelijk geld te verstrekken, doch zooals reeds is gezegd,

deze goedbedoelde maatregel maakte den eenigen zoon van den molenaar juist tot een misdadiger. Zoolang Nikolaas geld of iets dat waarde had, medebracht, was vader Scharbing voor hem een vroolijke gastheer.

Bracht Nikolaas geld mee, dan was ook de roode Trees een en al vriendelijkheid voor hem, doch kwam hij platzaks, dan liet men hem heel duidelijk gevoelen, dat men van zulke bezoeken niet gediend was.

De jonge man wist wel, waar het den bezembinder en zijn dochter om te doen was, doch, door de zonde geheel verlost, trok de hut in het eenzame woud Nikolaas Eilkamp aan met onweerstaanbare kracht.

Therese Scharbing wist hem zóó in haar strikken te vangen, dat de jonge man alle voorzichtigheid uit het oog verloor en toen dan ook in de hut een kind geboren werd, had Scharbing zijn doel bereikt. Hij eischte van Nikolaas een groot bedrag in geld; als hem dat verstrekt werd, zou hij, zooals hij het noemde, alle lasten en kosten voor zijn rekening nemen. Werd daarvoor echter niet gezorgd, dan zouden moeder en kind naar den korenmolen komen, en Nikolaas' vader van alles op de hoogte brengen, terwijl die dan verder voor moeder en kind kon zorgen.

Geld eischte Scharbing, voortdurend geld, en Nikolaas had het niet, en toch, er moest geld komen, want den bezembinder trotseeren en zich aan diens wraakzucht blootstellen, zie, dat durfde hij niet; er was maar één mensch op de wereld, wien de vermetele molenaarszoon vreesde, en dat was Scharbing, de oogenschijnlijk zoo nietige bezembinder.

Nikolaas had reeds een paar maal een staaltje gezien van diens spierkracht en tijgerachtige vlugheid, gepaard aan een bijna dierlijke woestheid; bovendien wilde hij niet gaarne breken met Scharbing en diens

dochter, daarvoor zat hij reeds te vast in de strikken van zonde en lichtschuwe daden.

Geen oogenblik was het in zijn gedachten opgekomen, Trees Scharbing tot zijn wettige vrouw te maken; trouwens het werd ook niet van hem gevraagd, geld moest er echter komen, het deed er niet toe hoe.

In dien tijd was het, dat Nikolaas, juist vier jaar geleden, in de schuur achter den molen bezig was geweest met aardappelen sorteeren. De onrust in zijn gemoed nam echter zóózeer zijn gedachten in beslag, dat er van werken niet veel kwam, en ten slotte was hij naar buiten gegaan om te kijken naar den storm, die de dorre bladeren voortjoeg over het molenerf en de regen neerzwiepte uit de zwarte, voortjagende wolken.

Daar werd het houten hek langs den rijweg opengedaan, en met zijn pak op den rug en den stok in de hand, had de jonge Eilkamp de kloeke gestalte van Kithof, den lappenkoopman, het erf zien opkomen en aankloppen aan de huisdeur van den molen.

Toen had de satan hem ingefluisterd: „Als gij het geld had, dat deze vreemdeling waarschijnlijk bij zich heeft, waart ge opeens uit den nood en zoudt ge Scharbing en diens dochter kunnen tevreden stellen.”

Maar dan moest hij den man overvallen en.... dooden; daar was niets aan te doen; — en als het ooit uitkwam, dan....; maar hoe *zou* het uitkomen als hij goed zijn maatregelen nam?

Baas Kithof was lang op den molen gebleven, en in dien tijd had Nikolaas Eilkamp zijn noodlottig plan beraamd en vastgesteld.

Hij wist, dat de lappenkoopman zijn weg zou nemen door het sparrebosch om zoo op de heide te komen, waar een pad rechtstreeks naar het dorp O. voerde. Alles werkte zijn goddeloos plan in de hand; in dit

noodweer was niemand buitenshuis, als men niet be-
list buiten noodig had, en door niemand gezien, ge-
lukte het Nikolaas, met zijn snaphaan in de hand
achter den molen om en in het sparrebosch te komen.

Even buiten den boschrand, onder den ouden zwaren
eik, was de booswicht blijven wachten en loeren op
den argeloozen koopman.

Zwaar op zijn stok leunend, en met gebogen hoofd
tegen den stormwind optornend was hij komen aan-
stappen. Toen hij nog maar enkele stappen van den
op hem gerichtten geweerloop verwijderd was, had
Nikolaas Eilkamp het schot gelost.

„O Heer!” Slechts die enkele woorden, had de
moordenaar zijn slachtoffer hooren stamelen, terwijl
deze een oogenblik op zijn beenen waggelde, om dan
als een blok neer te vallen. Nikolaas Eilkamp had
het lijk onder den eik gesleept en het daar geplunderd.

Als het wild, dat in doodsangst vlucht voor den
jager, zoo was de moordenaar door het duistere bosch
gestormd na het plegen van zijn laaghartige misdaad.

Ongemerkt was hij weer in de schuur gekomen,
en juist toen hij zijn geweer en het geroofde geld had
weggeborgen in het hooi, was Martje Put, de huis-
houdster, hem komen roepen voor het avondeten.

„Ja,” had hij geantwoord, „ik zal dadelijk komen,
doch ik moet me eerst wat opknappen; ik zit vol met
aardappelslijk.” En na zich in het keukentje van droge
bovenkleeren te hebben voorzien, had hij zijn nat
werkpak in de schuur achtergelaten, waar hij zeker
wist, dat niemand dien avond meer zou komen.

Nikolaas Eilkamp bezat een groote mate van zelf-
beheersching, en hij at en dronk, en praatte met zijn
vader over allerlei. Over de aardappels, die zoo nat
waren geroid, en waarbij zooveel slechte waren. Over

den storm, die om den molen raasde. Over de kans, die men had op een strengen winter na zulk een woest en regenachtig najaar. Kortom over vele onverschillige dagelijksche onderwerpen.

Den volgenden morgen was hij reeds vroeg met zijn werk in de schuur bezig, doch dat hij zoo vroeg was, vond zijn oorzaak hierin, dat hij bij het schemerlicht van den morgen zorgvuldig zijn nog vochtige kleeën wilde nazien, of er soms bloedsporen aanwezig waren. En ja, op de mouw van het wambuis kleefden een paar donkerroode vlekken, doch Nikolaas wist daar wel raad op.

Hij had een aardappel doorgesneden en met den blanken kant net zoo lang over de vlekken gewreven, totdat er van de roode kleur niet veel meer overbleef; ten overvloede had hij er nog wat modder over gesmeerd; zoo was dus dat spoor zijner misdaad ten minste verdwenen.

Maar hoe nauwkeurig en sluw Nikolaas ook te werk ging, toch deed hij, evenals de meeste misdadigers, een dommen zet.

Het geld, dat de moordenaar zijn slachtoffer ontroofd had, bevond zich, voorzoover het in papier was, in een ouden brieven tasch, die aan een leeren gordel was bevestigd, welken Kithof om het lijf droeg.

Zijn zilver- en kopergeld had hij echter in een grooten, geel-lederen beurs, welke ook aan den gordel kon worden bevestigd, doch die door Nikolaas in den binnenzak van den doode gevonden was, waarschijnlijk, omdat er slechts weinig of geen geld in zat.

De doorgesneden gordel en de brieven tasch werden door Nikolaas op den morgen na den moord in den aarden vloer van de schuur begraven. Hij had de plek

goed vastgestampt en daarna de winteraardappelen er overheen gewerkt.

Maar de beurs? Nikolaas vond het niet noodig om die te verstoppjen; 't was immers een gewoon exemplaar, zooals er destijds zooveel in omloop waren; die kon toch zeker geen argwaan opwekken. Neen, die beurs wilde hij nog eenigen tijd opbergen, en ze later, als de misdaad vergeten was, gaan gebruiken.

Erg gauw doodgebloed was de zaak van den moord op Kithof niet; daarvoor was de lappenkoopman een te algemeen bekende en geachte persoon, en Nikolaas Eilkamp moest wél dikwijls hooren, óók van zijn ruwe kameraden, waarmede hij placht om te gaan, dat men den schurk, die den laffen moord gepleegd had, maar dadelijk moest opknoopen, zoodra men hem te pakken kreeg. Nikolaas praatte dan ook in dienzelfden geest met de anderen mee, en niemand uit zijn omgeving koesterde ook maar de geringste verdenking tegen hem.

't Was wel een angstig oogenblik voor den moordenaar geweest, toen bij het onderzoek der marechaussees op den molen, de scherpe oogen van kapitein Van Oosterga zoo doorborend op hem waren gericht; maar zooals reeds gezegd, Nikolaas bezat veel zelfbeheersching, en een groote mate van driestheid.

Men had op hem geen vat. En toen men tenslotte geen enkel spoor van den misdadiger vond, werd algemeen aangenomen, dat een vreemde strooper van over de grens den moord gepleegd had, en, door het slechte weer en den donkeren nacht begunstigd, met zijn roof over de grens was gevluht.

Tenslotte raakten de menschen er over uitgepraat en het geval werd vrijwel vergeten. Nikolaas Eilkamp vreesde thans ook geen ontdekking meer, en leefde voort, alsof er geen vergelding bestond.

Met de bewoners uit de bezembindershut was de verstandhouding er echter niet beter op geworden; Nikolaas Eilkamp werd hoe langer hoe losbandiger; op alle feesten en kermissen in den omtrek was hij tegenwoordig, en als Trees Scharbing hem, als hij zoo nu en dan de hut bezocht, op heftigen toon zijn ontrouw en slecht gedrag verweet, haalde hij onverschillig de schouders op. Als hij geld had, smeed hij dat op tafel, en dan kwam alles wel weer in orde.

Neen, 't was nu Trees Scharbing niet meer, die zooals vroeger, het aantrekkingspunt was, dat Nikolaas Eilkamp naar de bezembindershut trok, doch meer de kleine Siska, het dochterke van Trees, zijn kind!

In het verdorven gemoed van den molenaarszoon was nooit een plaats geweest voor liefde of trouw.

Zijn ouders had hij nooit recht liefgehad, net zoo min de moeder, die hem alles toegaf, als de vader, die hem met hardheid wilde regeeren.

Eigenbelang was het, dat hem vriendschap had doen sluiten met de ruwe mannen, waarmede hij placht om te gaan, en schuldige, zondige hartstocht was het geweest, welke hem bond aan Therese Scharbing.

Maar zijn kind, de kleine dartele, goudblonde Siska, had hij lief, zielslief, en die liefde — het eenige lichtpunt in zijn donkere ziel — deed hem aarzelen met zijn sinds eenigen tijd voorgenomen vlucht, want vluchten wilde hij, vluchten vóór het soms te laat was.

Dikwijls trachtte hij zichzelf wijs te maken, dat die liedjeszanger toch eigenlijk niets van zijn misdaad weten kòn. Waarom zou hij, *als* hij iets wist, er dan niet vroeger mede voor den dag zijn gekomen?

De zwerver was het immers, die den doode had gevonden, en getracht, de marechaussees op het spoor van den moordenaar te brengen!

Doch waarover maakte hij zich eigenlijk bang? 't Onderzoek was immers op niets uitgelopen! Zeker, maar dat gezegde van Minke Tinus op het schuttersfeest, hoe moest hij dat dan verklaren?

„Gij moest de dochter van baas Kithof niet lastig vallen, *gij niet*,” had Minke Tinus gezegd.

O, die enkele woorden van den muzikant en bovenal die dreigende klemtoon op dat woordje *gij*, en dan de vaste blik, waarmede de zwerver hem in de oogen gekeken had, dat alles had den driesten moed van Nikolaas Eilkamp een knak gegeven, welken hij maar niet kon te boven komen.

Afgedropen was hij als een geslagen hond, en de huzaren op het erf van de Gulden Kan hadden hem uitgelachen!

Doch wat bekommerde hij zich om die vreemde soldaten? Maar de muzikant! Wat wist hij?

Geen rust, geen oogenblik rust had hij meer gehad, sinds den dag van het schuttersfeest, en de moordenaar, die gemeend had, dat, als de menschen niet meer over den moord dachten, hij zijn gruweldaad óók wel zou kunnen vergeten, moest ervaren, dat met hef beschuldigende woord van Minke Tinus voor hém eigenlijk de straf reeds was begonnen.

En nu op dezen dag, den gedenkdag van den moord, had hij het onmogelijk op den molen kunnen uithouden. Liever vertoefde hij in het bosch, al huilde de stormwind en al stroomde de regen.

Maar 't bulderen van den wind had den storm in zijn hart niet tot bedaren gebracht; mogelijk, dat het keuvelen van zijn kind afleiding zou verschaffen aan de angst, die brandde in zijn gemoed.

HOOFDSTUK IX

Moeder en dochter.

Reeds dikwijls had moeder Kithof den landweg afgekeken of het karretje van bakker Nobbels nog niet om den hoek kwam.

Maar het gouden herfstzonnnetje zonk reeds achter de kim, en moeder werd nu werkelijk ongerust.

„Waarom liet ik Paulien ook medegaan,” mompelde ze eenigszins verdrietig, „wie weet, hoe druk het op dat feest is, en het jonge volk hier is soms zoo ruw en baldadig....”

Eindelijk, 't was bijna een uur na zonsondergang, kwam het karretje van Nobbels aangereden en wel met zulk een vaart, dat de bakkersvrouw, die juist bij moeder Kithof was komen informeeren naar haar man en zijn gezelschap, uitriep: „Wel buurvrouw, 'k geloof zeker, dat mijn bakker op hol is....”

Doch de veronderstelling van juffrouw Nobbels bleek gelukkig eenigszins bezijden de waarheid te zijn; de dikke Nobbels leverde daarvoor het bewijs, door zijn dampend paardje vlak voor den winkel van juffrouw Kithof met een ruk tot staan te brengen.

„Nou, nou, man,” sprak de bakkersvrouw dadelijk, „je had wel wat vroeger thuis kunnen komen; is dat een manier van doen; zeggen, dat je vóór het donker thuis zult zijn en dan bijna twee uur later als een dolleman komen aanrijden!”

„Kom moeder, kom, wees maar niet boos, hoor,” lachte de bakker, „we hebben met genoeg naar de schutters gekeken, niet waar meisjes? En dat het wat later geworden is dan ik gedacht had, is waarlijk niet

mijn schuld; 't was vanavond erg vroeg donker ook, als ik me niet vergis, bovendien...."

„Schei maar uit,” zoo viel de bakkersvrouw haar echtgenoot in de rede, „breng maar gauw paard en wagen op stal, dan ga ik de meid aflossen achter de toonbank; jij hebt met je schuttersfeest ons een verwarden Zaterdagmiddag en -avond bezorgd.”

Moeder Kithof en haar dochter hadden later samen óók over het schuttersfeest gesproken.

„Ik heb wel eenigszins berouw gehad, dat ik je met bakker Nobbels heb laten meegaan, Paulien,” had moeder gezegd, „maar toen ik zag, dat je zoo gaarne met Elske medeging en omdat er uit den aard der zaak zoo weinig afwisseling in je leven is, vond ik het hard, om het je te weigeren. Doch,” zoo ging moeder voort, „vertel mij eens, hoe je het schuttersfeest bevallen is?”

't Bleef een oogenblik stil in de kamer en toen sprak het meisje met iets aarzelends in haar stem:

„Moeder, u vraagt mij hoe ik het op het schuttersfeest gevonden heb, doch eer ik er iets van vertel, wil ik vooraf wel zeggen, dat ik nooit meer zulk een feest wensch bij te wonen! Nu moet u niet denken, dat ik het schieten naar den vogel niet aardig vond; doch het jonge volk is er zoo ruw....”

Van begin tot eind vertelde Paulien nu van haar wedervaren op het feest, doch ze repte slechts zeer in het kort van de kennismaking met de officieren.

Het vriendelijk gelaat van moeder Kithof kreeg een bekommerde uitdrukking, toen het meisje verhaalde van den twist, die ontbrandde tusschen den ruwen schutterskoning en de in den tuin van de herberg aanwezige militairen.

„O kind,” sprak ze, „er was een stem in mijn binnenste, die mij waarschuwde om je geen toestemming

te geven, met Nobbels mede te gaan, doch ik deed het toch en nu heeft zulk een gevaar je boven het hoofd gehangen. Geloof me kind," zoo ging moeder Kithof voort, „die stem spreekt in ieder menschenhart, dat nog niet verhard is, en die stem liegt nimmer, omdat het God Zelf is, die daardoor tot den mensch spreekt en hem waarschuwt voor wat niet naar Zijn gedachten is. Doch maar al te vaak overstemmen onze eigen wenschen; verlangens en gedachten die waarschuwend stem. Maar vertel mij nog even, hoe het kwam, dat bakker Nobbels niet veel eerder die herberg heeft verlaten, waar hij feitelijk met twee jonge meisjes niet had moeten komen.”

Weer aarzelde Pauline, doch toen ze haar moeder mededeelde van den woesten schutter, die hun trachtte te beletten den tuin te verlaten, en van de tusschenkomst der officieren, die reeds op het punt stonden van hun wapens gebruik te maken, toen verbleekte moeder Kithof en vroeg: „Is er nog gevochten?”

„Neen, moeder,” antwoordde het meisje, „die dolle schutter, wien de strijd lust uit de oogen straalde, en die reeds zijn vuist ophief voor een slag, werd bedwongen door een paar woorden, die een reizend muzikant hem toevoegde. Voor de dreigende sabels der officieren was de woeste jonge man waarschijnlijk niet teruggedeinsd, doch toen die muzikant hem aansprak, werd zijn vuurrood, door drank en woede verwrongen gelaat, als met een lijkkleur bedekt en zijn arm met de gebalde vuist zank langs zijn lichaam neer alsof er geen kracht meer in was. En weet u, wie die man was, moeder? Het was de zonderlinge ruiter, die op dien Zaterdagmiddag hier de tijding kwam brengen van vaders dood.”

Nog bleeker dan daar straks was moeder Kithof opgestaan.

„Heb je kunnen verstaan, wat die man tot den twistzoeker sprak?” vroeg ze met bevende stem. En toen Pauline bevestigend met het hoofd knikte, wachtte ze met spanning, totdat het meisje weer voortging: „Ja, ik kon duidelijk genoeg verstaan wat de muzikant sprak, moeder; het om ons opdringende volk, belette mij om ook maar een stap achteruit te gaan, zoodat ik er vlak bij stond en alles wel verstaan moest. Eerst noemde de muzikant den naam van den schutter, doch dien naam ben ik vergeten, maar verder is mij geen woord ontgaan. Hij zeide:

„Gij moest de dochter van baas Kithof, den lappenkoopman niet lastig vallen, *gij niet*....!” en toen noemde de muzikant weer den naam van den man. Dát was alles, maar het bleek genoeg om dien woesteling te bedwingen. Begrijpt u er iets van, moeder?”

Het meisje zweeg en keek moeder vragend aan, doch juffrouw Kithof bleef een wijle in gepeins verzonken voor zich uit zitten staren.

„De misdaad, op vader gepleegd,” zoo sprak ze ten slotte ernstig, „werd door geen sterfelijk oog aanschouwd dan door dat van den moordenaar zelf, maar Gods alziend oog zag óók die vreeselijke misdaad plegen, en wie zal zeggen, of de ruiter, die ons de doodstijding bracht en die op het schuttersfeest tusschenbeiden kwam om jou aan het gevaar te ontrokken, niet het middel moet zijn in Gods hand om den moordenaar te ontdekken?”

„O moeder, als u de doordringende stem van dien muzikant had gehoord, en diens dreigend flikkerende oogen had gezien, zoudt u nooit, evenmin als ik, hebben kunnen gelooven, dat hij dezelfde man was,

die een oogenblik te voren, en ook onmiddellijk daarna, vroolijke wijsjes speelde op zijn harmonika”

Nog een kwartiertje praatten moeder en dochter over het voorgevallene op het schuttersfeest, en veel later dan gewoonlijk brandde de lamp in de vriendelijke huiskamer, doch toen het meisje ten slotte met eenigen schrik naar de klok keek en uitriep: „Kijk eens, moeder, hoe laat het al is,” antwoordde juffrouw Kithof:

„Ja, 't is al erg laat, Paulien; nu gauw gaan slapen, kind; deze dag is vol van onrust geweest, laten wij onzen God danken voor Zijn trouwe Vaderzorg, die jou heeft bewaard, waar zonde en gevaar dreigden.

HOOFDSTUK X

In de stroopershut.

„Goënavond samen!” sprak Nikolaas Eilkamp, toen hij de hut op de heide binnentrad, welke groet slechts door den bezembinder werd beantwoord met een: „Zoo Klaas, je komt net binnenvallen of men je achter de vodden zit.”

De jonge vrouw lichtte even het hoofd op, toen Nikolaas binnenkwam, doch terstond vestigde ze haar oogen weer op de aardappels, die ze bezig was te schillen.

Maar de kleine meid, die het straks nog zoo druk had met den ruigharigen wolfshond, liet dadelijk den hond los en greep kraaiend van pret naar den dooden vos, die Nikolaas met donkeren blik voor de voeten van de vrouw op den leemen vloer had geworpen. Maar het kind trok dadelijk de handjes terug, en keek, met een verschrikte uitdrukking in de groote, blauwe

oogen, naar de kleine, dikke vingertjes, die geheel met bloed waren bevekt.

Waarom huiverde de ruwe, sterke molenaarszoon, nu hij het bloed aan de handen van zijn kind zag?

't Sprak toch wel vanzelf, dat een vos met een schotwond in de borst een bebloed vel had.

Maar in de gejaagde gemoedstemming, waarin Nikolaas thans verkeerde, deed alles hem schrikken; en haastig de kleine op den arm nemend, veegde hij met zijn zakdoek het bloed van haar handjes.

Therese Scharbing lachte spottend, en zei toen bits en schamper: „Het lijkt wel of je bang bent voor een beetje bloed, Klaas Eilkamp; maar het behoeft me eigenlijk ook niet te verwonderen van iemand, die eerst ruzie zoekt op een schuttersfeest en zich dan als een kwajongen uit het veld laat slaan door een paar woorden, die een zwervende liedjeszanger hem in de veeren duwt.”

Weer voer een siddering Nikolaas door de leden, en de onrust, die hem verteerde, steeg nog geweldig door het tergend verwijt, dat de jonge vrouw, voor wie hij toch zijn gruwelijke misdaad had gepleegd, hem thans toevoegde. Maar hij wist zich te beheerschen.

Schijnbaar onverschillig haalde hij de schouders op, en een bankje naar zich toetrekend, ging hij bij de tafel zitten met het kind op zijn knie.

„Je bent niet erg hartelijk, Trees, en ik breng nog wel zoo'n mooien vos mee, die toch in dezen tijd van 't jaar een aardig stuivertje waard is.”

Minachtend trok de vrouw den neus op en antwoordde dan op bitteren toon: „Voor iemand, die op een feest met de daalders om zich heen gooit, en een weekloon verliest met koekslaan, is een gestroopte vos, welke hem zelf niets anders kost dan een schot

kruit, al een heel armzalig geschenk. Maar laat ik je dit vertellen, Nikolaas Eilkamp, dat je niet zoo gemakkelijk van mij kunt afkomen als je wel denkt."

De jonge man haalde onverschillig de breede schouders op; de bedreiging van Therese liet hem koud; doch iets anders hield hem bezig. Zouden er nog meer op het feest geweest zijn, die de woorden van Minke Tinus konden hebben gehoord?

Deze vraag was voor hem een nieuwe kwelling, en zóó groot was zijn onrust, dat hij een poging wilde doen om iets van Therese te weten te komen, op gevaar af, dat ze achterdocht zou krijgen.

„Wie heeft jou die grap verteld van dat geval met dien straatzanger? Zeker de een of andere smokkelaar, die toevallig ook in de Gulden Kan was?"

De vrouw gaf geen antwoord, doch stond op van haar stoel en zette het emmertje met de geschildre aardappelen in een hoek van het vertrek.

Nikolaas streek met de hand over het blonde kopje van de kleine Siska, die in slaap viel.

Buiten bulderde en huilde de stormwind met woest geweld en deed de oude hut kraken in haar gebinten, de wolfshond bromde in den slaap en Scharbing, de bezembinder, legde den laatsten bezem, welken hij klaargemaakt had, op den stapel en stak het breede, scherpe mes, dat hem tot gereedschap had gediend, in de lederen schede, die hij in een zijkak van zijn bombazijnen broek droeg.

De bezembinder had nog geen woord tot zijn bezoeker gezegd, en de blik, dien hij van onder zijn ruige wenkbrauwen hem toewierp, voorspelde niet veel goeds, doch de jonge man, die dit zeer goed bemerkte, bekommerde er zich niet veel om; hij wist zeer goed, waar de schoen wrong. Geld wilden deze

menschen van hem zien, geld, en toen de molenaarszoon, door hartstocht verblind, Therese naliep, had men van dien hartstocht gebruik gemaakt om hem te plukken, en nu dat heilloos vuur was uitgebrand, maakte men misbruik van zijn liefde voor zijn kind.

Scharbing pakte zwijgend den vos op en bekeek het dier met het oog van den fijnen kenner; dan wierp hij het dier schouderophalend neer.

Eenigszins geërgerd, want de beweging van Scharbing was Nikolaas niet ontgaan, zeide deze:

„Mankeert er wat aan dien vos, dat je hem zoo verachtelijk neerwerpt? Of is hij de moeite van het verkoopen soms niet waard?”

„Och,” antwoordde de bezembinder droogjes, „’t is wel een mooi beest in zijn soort, en een paar duiten kan hij ook wel opbrengen, al zal het niet veel zijn, daar zijn pels op de borst leelijk kapot geschoten is, maar je zult toch begrijpen, dat men van de opbrengst van een vossenvel niet veel kromme sprongen maken kan, en hier is geld noodig, anders...”

Nikolaas Eilkamp was thans in zulk een stemming, dat ieder woord hem hinderde, en de bedekte bedreiging van Scharbing wond hem op, doch evenals daarstraks, toen Therese hem zijn gedrag op het schuttersfeest verweet, bedwong hij zich ook nu, ter wille van het blondkopje op zijn schoot, dat ingedommeld haar hoofdje tegen zijn borst liet rusten.

„Wat bedoel je met dat anders? ’k Heb graag, dat men zégt wat men op het hart heeft, dan weet ik waar ik me aan te houden heb.”

De jonge man had met harde stem gesproken, en toornig staarde hij Scharbing aan, die echter kalm zijn zwartgebrand, aarden pijpje stopte en met een,

uit het vuur getrokken stuk brandhout op zijn gemak den brand er in stak.

Voordat de bezembinder antwoord gaf op de vraag van Nikolaas, kwam Therese, die even was weggegaan, weer terug, en toen ze zag, dat het kind sliep op de knie van den molenaarszoon, pakte ze de kleine ruw op en zeide: „Kom Siska, je moet naar bed, daar lig je beter dan tegen natgeregende kleeren.”

't Kind trok een lipje en riep: „Siske wil bij oome Klaas (zoo noemde het kind hem) op schoot zitten, moeke; 'k wil niet gaan slapen.”

„Jij hebt geen wil,” zei de vrouw, boos geluimd, en begon hardhandig de kleine uit te kleeden.

't Bruiste in het hart van Nikolaas, en het duurde dan ook niet lang of hij sprong woest overeind.

„Tegen mij kunnen jullie zeggen en doen wat je wilt, dat laat mij koud, maar als je meent mij te kunnen ringelooeren door het *kind* slecht te gaan behandelen, dan waarschuw ik je in je eigen belang! Je begint dan hoog spel te spelen, versta je mij?”

Nikolaas had niet hard, veeleer op gedempten toon gesproken, doch er lag zúlk een woeste dreiging in die stem en in zijn thans doodsbleek gelaat fonkelden de oogen met een zóó akeligen glans, dat de vrouw, anders voor geen klein gerucht vervaard, een stap achteruit ging. Maar de bezembinder, wiens scherpe blik dadelijk bespeurde, dat de jongeman thans tot alles in staat was, trachtte ongemerkt achter hem heen te loopen, ten einde zich van diens geweer meester te maken, dat tegen den wand stond.

Doch Scharbings opzet mislukte, Nikolaas was hem voor en greep het zware jachtroer, waarmede hij zoo roekeloos placht om te gaan.

Na in het bosch den vos te hebben geschoten, had

de molenaarszoon het geweer onmiddellijk geladen, en thans spande hij knarsetandend den haan.

„Laffe kerel!” brulde hij den bezembinder toe, „tracht mij niet te overrompelen en blijf staan, waar je staat, voor ik je te pletter schiet. Een luie, lam-lendige leeglooper van een jongen was ik wel, toen ik jouw dochter hier in het bosch voor 't eerst ontmoette, maar ik was toch een zoon van fatsoenlijke ouders. En wat ben ik nu? Wat heb je van mij gemaakt? Een ellendeling, die zelfs den strop niet waard is, dat heb jullie van Nikolaas Eilkamp gemaakt en daarom, verwenschte afzetter, wil ik afrekenen voor ik...”

Reeds schouderde de woesteling zijn geweer voor het doodelijk schot, en de bezembinder, die wel bliksemsnel zijn mes had getrokken, zou tóch beslist hebben moeten vallen zonder de hulp van zijn dochter. Maar in 't uiterste oogenblik bracht zij opeens voor hem redding, door met het kind in de armen vlak voor haar vader te springen.

„Schiet nu als je durft, moordenaar,” gilte ze, en haar schelle stem klonk krijschend als de schreeuw van een gewonden roofvogel door de hut. Niet echter daardoor, maar veelmeer door het zachte jammeren van het verschrikte kind werd de opgewonden molenaarszoon tot bezinning gebracht. Langzaam liet hij den geweerloop zakken.

De bezembinder, die, hoewel het onmiddellijk gevaar afgewend was, zeer goed zag, dat de oogen van Nikolaas Eilkamp nog dreigend flikkerden, begon uit een ander vaatje te tappen, en zeide kalmeerend:

„Kom, kom Klaas, wat scheel je nu toch, kerel? Zóó heb ik je nog nooit ontmoet; is er thuis soms iets voorgevallen, waardoor je zoo opstandig bent; welke reden heb je eigenlijk om die geladen spuit op

me te richten? Wat leg ik je feitelijk in den weg?"

De jonge man zweeg en haalde zwaar adem, dan rukte hij zijn zakdoek uit den zak en veegde het zweet af, dat hem in dikke druppels op het voorhoofd parelde.

„Je zoekt twist," zeide de vrouw op bitteren toon, „omdat ik naar jouw meening niet zachtzinnig genoeg met Siska omspring, doch nu vader laat blijken, dat je wel wat beter voor het kind, dat toch ook jouw kind is, zorgen moest, dreig je als een razende met je geladen geweer. Maar," zoo ging ze voort, toen de jonge man nog steeds bleef zwijgen, „er is ook nog een andere oplossing voor het geval te vinden!"

Onverschillig haalde hij de schouders op, in zijn duistere ziel bleef het woord moordenaar, dat zij daarstraks hem toegilde, nog naklinken.

Waarom talmde hij eigenlijk nog? Wat zocht hij hier in deze ellendige hut, voor welker bewoners, uitgezonderd dan het arme, onschuldige kind, hij thans niets meer gevoelde dan afkeer.

Waarom niet liever de grenzen over gevluht, zoo spoedig mogelijk? Bewees de verschrikkelijke bedreiging, welke hij in de oogen van den liedjeszanger gelezen had, nog niet meer dan diens woorden, dat zijn misdaad dien man bekend was? Gevoelde hij het niet, dat die man hem niet zou sparen, zoodra het in diens macht stond, hem aan te klagen?

„Wil ik je zeggen, wat ik bedoel?" ging Therese Scharbing eenigszins onrustig voort. „Luister dan, jij schijnt liever je geld te verbrassen dan het aan het onderhoud van je kind te besteden en ik bedank er ook voor, om er mijn vader voor te laten werken, dus heb ik er over gedacht, het kind op den molen bij je vader te brengen; nu weet je, wat ik bedoel..."

Loerend gluurde de bezembinder naar den jongen

man. Zou deze opnieuw in woede opstuiven evenals daarstraks? Of zou hij (deze bedreiging van Therese was al meer met succes op hem toegepast) in den zak tasten en met geld voor den dag komen?

Nikolaas had de kolf van zijn geweer op den grond gezet en leunde met beide handen zwaar op den loop.

„Wat gemeen!” riep hij verachtelijk, „hoe lang is het geleden, dat ik je mijn beurs nog gegeven heb met zeker twintig daalders er in?” En snel voegde hij er bij: „Waar is die leege beurs? Geef ze mij! 'k Gaf jou het geld en Siska de beurs.”

Therese, die inmiddels het kind de kleertjes had uitgetrokken, zette de kleine op den grond, die onmiddellijk met de bloote, mollige armpjes den hond weer om den nek pakte, en haar spel met den trouwen kameraad opnieuw begon.

„O die beurs heb ik niet meer,” antwoordde de dochter van den bezembinder met eenige aarzeling, „die heb ik verkocht.”

„Verkocht? Verkocht?” siste hij met een verwen-sching op de lippen. „Verkocht? dat is een praatje; wie ter wereld komt er nu hier in het bosch om een oude beurs te koopen, maak me niets wijs en geef mij die beurs terug, begrepen? Ik sta er op!”

„Je bent vanavond wel bijzonder prikkelbaar, Klaas,” mengde thans de bezembinder zich in het gesprek, „wat er met je gebeurd is, weet ik niet, maar een feit is, dat je ruzie zoekt over elke kleinigheid. Doch laat ik je even zeggen, dat je nooit moet denken, dat Flip Scharbing bang voor je is. Daar straks heb je me een oogenblik overrompeld, maar die kans krijg je niet meer, kameraad, 'k zal jou voortaan beter in 't oog houden en bij de minste verdachte beweging met je geweer, maak je kennis met het lemmet van mijn mes!

En wat die simpele beurs betreft, ik zal je wel even vertellen, waar die gebleven is; misschien kun je ze dan nog wel terug koopen, hoewel ik niet geloof, dat de man, die ze heeft, een erge vriend van je is. Eerst kwam hier, dat was verleden week, een jonge klant uit U. een paar gestrikte hazen verkoopen, en deze vertelde ons in geuren en kleuren de geschiedenis van het schuttersfeest te O., waar jij met soldaten twist zocht, en hoe jou door Minke Tinus, den liedjeszanger, met een paar woorden de mond werd gestopt. En eergisteren, tegen den avond, kwam Minke Tinus hier zelf binnenvallen."

Nikolaas was zoo mogelijk nog bleeker geworden en zijn vingers beefden op den loop van het geweer, waarop hij steunde.

„Wat kwam die hier doen?" stiet hij uit met schorre stem, „waarvoor kwam die hier?"

De bezembinder haalde de schouders op.

„Ja, waarvoor kwam hij eigenlijk? Volgens zijn zegen om mijn hond te koopen, waarvoor hij werkelijk een flinken prijs bood, maar ik houd veel van het beest, dus ik bracht den muzikant spoedig aan het verstand, dat Turk niet te koop was. Toen zag hij opeens Siska spelen met die oude, leeren beurs en vroeg aan het kind van wie ze die mooie beurs wel gekregen had. „Van oom Klaas," zeide het kind, en toen de kleine meid te bed lag, maakte Minke Tinus de opmerking, dat hij juist behoefte had aan zoo'n groote beurs, en dat deze hem wel een daalder waard was, — nu, hij heeft er een daalder voor betaald en gaf nog een gulden extra om voor Siska een ander stuk speelgoed te koopen."

Het bleef een wijle stil in de hut, waar zoeven nog zulke booze woorden hadden geklonken.

Trees en misschien ook haar vader hadden voor 't minst een ruwen uitval verwacht van den molenaarszoon, die hedenavond zoo buitengewoon prikkelbaar was, doch deze sprak geen enkel woord. Met lijkkleurig gelaat en strakke oogen staarde hij recht vóór zich uit in het opvlammende haardvuur.

Neen, thans was geen twijfel meer mogelijk, de wreker van den armen, door hem vermoorden koopman, was hem op het spoor, en nu de straatmuzikant die beurs in handen had, zou hij verder gaan en niet rusten voor hij hem veilig achter slot en grendel had, dát leed geen twijfel. In deze vreeselijke oogenblikken herinnerde hij zich, hoe menigwerf zijn vader waarschuwend tot hem gezegd had: „Klaas, Klaas, jij spot met God en Zijn gebod, en tóch zul je ééns moeten bukken, wanneer Hij in je leven ingrijpt en het tot hiertoe en niet verder spreekt.”

Doch Nikolaas had dat woord verachtelijk in den wind geslagen. Was vader zelf niet een afvallige, iemand, die zijn geloof had verzaakt?

Het rechte van de zaak had Nikolaas nooit geweten, en in zijn ruwe onverschilligheid, had hij er zich ook niet om bekommerd, maar thans moest hij aan vaders sombere voorspelling denken, en hij sidderde voor den God, tegen Wien hij zóó zwaar had gezondigd!

't Werd den molenaarszoon te bang in deze hut, waar eens de zonde hem verlokte; zóó bang, dat hij er het niet langer kon uithouden.

Wild sloeg hij de oogen op, en toen zijn rusteloos dwalende blik op het kind bleef rusten, dat ingedommeld was met het armpje om den hals van den wolfs-hond, smoorde hij een snik in de keel, en zich op de knieën naast de kleine neerwerpend, drukte hij een kus op de blozende wangen.

Dan sprong hij weer overeind, wierp zijn geweer over den schouder, en zonder een enkel woord tot Scharbing of diens dochter meer te spreken, liep hij de deur uit naar buiten, waar de stormwind nog bulderde met onverminderde kracht en de regen neerstriemde met wilde vlagen.

HOOFDSTUK XI

Onthullingen.

Het was nog betrekkelijk vroeg in den middag van denzelfden ruwen, stormachtigen dag, waarvan in het vorige hoofdstuk sprake was.

In een der deftigste straten van de Noord-Brabantse stad B., in een oud maar voornaam uitziend gebouw, bewoonde de kapitein der marechaussees, de heer Van Oosterga, een paar gemeubileerde kamers.

De kapitein zat vóór zijn schrijftafel en daarop lagen verschillende stukken, dienstzaken betreffende.

Zooeven had de oude heer nog ijverig gewerkt, doch klaarblijkelijk ging het nu niet meer van harte; met de pen in de hand staarde hij strak voor zich uit in de op dit oogenblik verlaten straat. Daar viel echter niet veel belangrijks te zien, de wind, die telkens feller opstak, blies reeds zóó krachtig, dat de enkele voorbijgangers hoed of pet moesten vasthouden, teneinde die hoofdbedekkingen niet voor zich uit te zien vliegen.

Doch de kapitein merkte niet veel van wat op de straat passeerde, zijn gedachten verwijlden elders, en om den strengen mond, waarboven zich de zware, witte knevel welfde, speelde een bittere glimlach.

Neen, 't waren geen opwekkende of liefelijke tafereelen, welke den ouden krijgsman voor den geest

kwamen; veel, zeer veel schaduw was er in zijn leven geweest, en maar o zoo weinig zonneshijn.

Als een wilde droom snelde zijn leven aan zijn geest voorbij, en zooals de wind thans de dorre bladeren vóór zich uitjoeg, zoo voerde — hij was er van overtuigd — de voortjachtende tijd ook zijn leven naar de ras naderende eindpaal.

Straks zou dat einde komen. En dan? O, de onverschrokken soldaat had den dood, toen hij streed in de gelederen van Napoleon, al te vaak onder de oogen gezien, om voor dien Koning der verschrikking te sidderen, maar toch, er was zulk een groot, diepgaand verschil of de dood den sterken, dapperen krijgsman naderde door de kruitdamp op het slagveld, als men zich met den degen in de vuist verdedigen kan tegen dien laatsten vijand, of wel, als langzaam maar zeker de ouderdom of de ziekte den mensch tot een weerloos slachtoffer maakt van den grooten maaier, aan wiens zeis niet te ontkomen is.

Hoeveel menschen had hij al niet zien sterven op de slagvelden, langs de dorpswegen en in de straten der aan plundering prijsgegeven steden.

Hij had er gezien, die vloekend hun angsten en doodspijnen uitbrulden, maar — hij had ook bijgewoond de laatste oogenblikken van hen, wier heengaan vrede was....

Voor hen, die God hadden leeren kennen, niet enkel als hun Schepper, maar als hun Vader in Christus, en die zich in geloof en vertrouwen hadden overgegeven aan Jezus, den Heiland van zondaren, — voor dezulken was het sterven gewin geweest....

Zijn vader was een geloovig man geweest en de indrukken zijner jeugd, welke hij in het ouderlijk huis had ontvangen, waren bij hem nog niet geheel verdwenen.

Maar hoe was zijn leven geweest?

Ach, in de wilde jacht der voorbijgeane jaren, was er geen tijd geweest voor God en Zijn dienst.

Aardsche vorsten had hij gediend, trouw gediend naar de begrippen van eer en plicht, doch wat had hem tenslotte zijn plichtsbetrachting opgeleverd?

Een weinig eer, eenig geldelijk voordeel misschien; doch wat beteekende dit alles, wanneer hij straks voorgoed werd afgelost van zijn aardschen post?...

Kapitein Van Oosterga trok weer een bundel papieren naar zich toe en doopte zijn pen in de inkt.

„Kom, laat ik liever werken dan zoo zitten peinen over dingen, die nu eenmaal niet anders zijn,” mompelde hij, doch nauwelijks had hij een letter op het papier gezet, of het krachtig overgaan van de bel aan de voordeur, leidde zijn aandacht weer af.

Hij hoorde een mannenstem, welke hem bekend voorkwam, vragen of de kapitein aanwezig was, en zoo ja, of hij dan, zoo eenigszins mogelijk, dezen dadelijk mocht spreken.

Met sloffenden, slependen tred kwam de oude oppasser, die den bezoeker had opengedaan, door de gang naar de kamer van zijn meester.

Na aangeklopt te hebben, waarop een forsch „binnen” klonk, stond de oppasser in militaire houding in de deuropening en sprak: „Kapitein, hier is een man, die u spreken wil. Ik weet echter zijn naam niet, want toen ik dien vroeg, zeide hij: „Dat doet er niet toe, als de kapitein mij ziet, kent hij mij wel.” Moet ik hem wegzenden, kapitein?”

„Nee, natuurlijk niet, laat hem binnenkomen.”

Dadelijk daarop bracht de oppasser een slank gebouwden man binnen, en zoodra de kapitein een blik geworpen had op dat door weer en wind gebruind

gelaat, met de vroolijke, vermete oogen, herkende hij Minke Tinus, den zwervenden liedjeszanger.

Even namen de scherpe, grijze oogen van den ouden officier den zwerver nauwkeurig op, toen sprak hij, kortaf zooals zijn gewoonte was in den omgang met zijn minderen: „Als ik mij niet vergis, zijt gij de man, die mij indertijd den weg gewezen hebt naar de plek, waar het lijk van den vermoorden koopman Kithof lag, niet waar?”

„Jawel, kapitein, om u te dienen.”

„En wat is thans het doel van uw komst?”

„Hetzelfde als toen kapitein, het betreft weer de zaak van Kithof.”

Door niets liet de oude officier blijken, met hoeveel spanning hij de mededeeling van zijn bezoeker afwachtte, maar inwendig brandde hij van verlangen, iets te vernemen, dat mogelijk eenig licht zou kunnen werpen op die geheimzinnige moordzaak van voor ruim vier jaren.

't Was voor hém, den ouden veteraan, een onverdraaglijke gedachte geweest, dat een zaak, een zoo zware misdaad betreffende, niet door hém tot klaarheid gebracht had kunnen worden, en al had men destijds moeten aannemen, dat de moordenaar onmiddellijk na het plegen zijner snoode misdaad over de grenzen was gevlucht, toch was het voor den chef der marechaussees een voortdurende bron van ergernis gebleven.

De kapitein trok een lade van zijn schrijftafel open, nam er eenige papieren uit en na even gezocht te hebben, legde hij ze voor zich neer. Terwijl hij den straatzanger scherp aankeek, sprak hij:

„Men noemt u Minke Tinus, niet waar?”

„Jawel kapitein.”

„En van beroep zijt ge straatmuzikant?”

„Jawel kapitein.”

„Welnu, vertel mij dan maar eens kalm en duidelijk wat ge mij wenscht mede te deelen, en als het iets is, dat mij in deze zaak helderheid kan verschaffen, hebt ge recht op een goede belooning.”

„Ik meen vroeger al eens gezegd te hebben, kapitein, dat het mij niet om een belooning te doen is, maar enkel en alleen om den moordenaar van den goeden Kithof gestraft te zien.

„’k Heb van stonde aan vermoeden op een persoon gehad, kapitein, maar ik heb dit bij het destijds plaats gehad hebbende onderzoek niet durven zeggen, omdat ik niet het minste bewijs voor mijn vermoeden kon geven. Doch thans heb ik wél eenig bewijs, al is het nog niet zoo direkt een overtuigend bewijs.”

Kortaf en duidelijk vertelde Minke Tinus nu, hoe hij Nikolaas, den zoon van den molenaar Nolle Eilkamp, van den moord verdacht had, en hoe hij den jongen Eilkamp, zonder dat deze er het minste vermoeden van had, steeds in het oog was blijven houden.

„Ik wist,” zoo sprak de zwerver, „dat Nikolaas omgang had met de dochter van den bezembinder Scharbing, dat hij er dikwijls aan huis kwam en daar vele nachten doorbracht. Deze lieden, die een hut midden in het bosch bewonen, ongeveer op een uur afstand van den korenmolen van Nolle Eilkamp, staan bij de menschen in den omtrek niet best bekend, mogelijk weet u wel, wien ik bedoel?”

„Zeker, zeker, ’t is een geslepen spitsboef, strooper, smokkelaar en heler, doch ga voort.”

„Nu,” vervolgde Minke, „het vermoeden lag, dunkt me, voor de hand, dat, als een jongen van bemiddelde ouders omgang heeft met menschen zooals de Schar-

bings, het dezen nergens anders om te doen is dan om zooveel mogelijk geld van hem te trekken.

„Maar de oude Eilkamp, die niet genegen was, zijn zoon de middelen te verschaffen om een losbandig leven te kunnen leiden, hield den jongen kerel tamelijk kort. Teneinde toch geld machtig te worden, deed hij, wat wel meer vermete knapen aan de grenzen doen.

„Doch dit alles bewees nog niet, dat Klaas Eilkamp iets had uit te staan met den moord op Kithof,” zoo ging de zwerver voort, „en ondanks al mijn spionneeren, kwam ik geen stap nader tot mijn doel, totdat ik op het laatste schuttersfeest te O., waar Nikolaas Eilkamp óók was, een kans kreeg, welke ik besloot waar te nemen.

„Er ontstond daar namelijk in den tuin van de herberg de Gulden Kan twist tusschen Eilkamp en eenige militairen, welke zóó hoog liep, dat een paar officieren reeds hun sabels trokken.

„Doch dáárdor liet Klaas Eilkamp zich niet afschrikken, maar juist toen hij er op los wilde slaan, stond ik vóór hem, en het noemen van den naam Kithof was voldoende om hem zóódanig van streek te brengen, dat de woesteling zoo weerloos werd als een lam.

„Toen wist ik, dat mijn vermoeden juist was, en dat niemand anders dan Nikolaas Eilkamp den armen Kithof had vermoord en beroofd. Indien ik abuis was geweest met mijn beschuldiging, of liever bedekte beschuldiging, dan zou ik met hem hebben moeten vechten op leven en dood.”

„Ga voort, ga voort!” sprak kapitein Van Oosterga driftig, „je mededeeling is in elk geval hoogst belangrijk. Hoe gedroeg Eilkamp zich, nadat gij u op zijn weg had geplaatst?”

De zwerver haalde de schouders op en antwoordde

toen snel: „Hij gedroeg zich juist zooals ik het mij had voorgesteld als mijn verdenking van zijn schuld werkelijk gegrond zou zijn.

„Hij mompelde iets van: „Wat bedoel je?” doch zijn hoogrood gelaat werd bijna aschgrauw en zijn straks nog van woede en strijd lust schitterende oogen, keken schuw den anderen kant uit. Maar toen kwamen de marechaussee's aanrijden, en joegen het opdringende volk uit elkander.

„Eilkamp had, toen hij zijn kans schoon zag, zoo gauw mogelijk de plaat gepoetst, maar 'k sloeg niet veel acht meer op hem; wat ik weten wilde, wist ik.

„Doch nu kwam het er op aan eenig bewijs tegen hem in handen te krijgen.”

De kapitein keek den zwerver met gespannen verwachting in het gelaat, doch hij viel hem met geen enkel woord in de rede.

Een oogenblik zweeg Minke Tinus; toen kwam een zelfvoldane glimlach op zijn donker gelaat.

„Zie, kapitein, 't was wel een beetje gewaagd om te gaan spionneeren in de hut van Scharbing, den bezembinder, doch ik kreeg lust, eens kennis te gaan maken met de moeder van Nikolaas Eilkamps kind, op gevaar af, er hem zelf te ontmoeten, en dan.... Maar hij was er niet en ik gebruikte het voorwendsel van Scharbings hond te willen koopen.

„Intusschen gaf ik mijn oogen goed de kost.

„Reeds spoedig had ik bemerkt, dat de kleine meid, een allerliefst kind van een jaar of vier, op den vloer zat te spelen met een groote, oude, geel-lederen beurs, en toen de gelegenheid gunstig was, nam ik haar op mijn knie en vroeg zoo argeloos mogelijk aan de kleine van wie ze die mooie beurs gekregen had.

„„Van oom Klaas,” gaf het kind ten antwoord en

toen de moeder het een kwartiertje later te bed had gebracht, hield ik die beurs in het oog.

„De kleine had het ding op een bankje in mijn nabijheid laten liggen, en toen de moeder terugkwam, nam ik de beurs op en zeide zoo langs mijn neus weg: „Ik heb al lang uitgezien naar zoo'n groot soort beurs; ik heb doorgaans nogal veel kopergeld bij mij, deze zou juist erg geschikt voor mij zijn, ze is me wel een daalder waard.”

„De vrouw keek haar vader eens aan, en deze haalde de schouders op. „Klaas Eilkamp was stomdronken, toen hij Siska die beurs gaf om mee te spelen, verkoop ze maar.” De woorden waren door den bezembinder zacht gesproken, maar er ontging mij niets van. En nu, ziehier de beurs, kapitein.”

HOOFDSTUK XII

Het loon der zonde.

Toen Nikolaas Eilkamp de deur van de bezembindershut had verlaten, was zijn eerste gedachte geweest, om maar op staanden voet over de grens te vluchten, en dan zoover mogelijk buiten bereik zien te komen van zijn vreeselijken vervolger, Minke Tinus.

Maar toen hij eenigen tijd met snellen tred door het bosch had geloopt, bleef hij even staan. Dikke, zwarte wolken dreven vóór de maan, en hoewel Nikolaas als smokkelaar en strooper op gewone tijden zeer goed met alle sluippaden van het woud bekend was, raakte hij thans door de opgewondenheid, waarin hij verkeerde, of mogelijk ook door de dikke duisternis misleid, het spoor bijster.

Langen tijd doolde hij rond onder hooge, blauw-

zwarte sparreboomen of tusschen elzestruiken en ander kreupelhout, en hoe meer hij bemerkte, dat hij verdwaald was, des te sneller werd zijn loop en des te zenuwachtiger zijn angstig zoeken naar het rechte pad in dezen donkeren, verlaten doolhof.

„Voort, voort!” gonsde het door zijn kloppend hoofd, „over de grenzen, voordat de dag aanbreekt, want grenswachters en marechaussees kunnen mij elk oogenblik den weg versperren en.... Daarom voort!”

Vlak vóór zijn voeten sprongen de opgeschrikte hazen of ander wild op. Krijschend of met angstig gepiep fladderden de uit den slaap opgejaagde vogels om hem heen, doch hij sloeg er geen acht op; met het hoofd voorover gebogen en met uitpuilende oogen als een jachthond, die naar een verloren spoor zoekt, zoo snelde hij voort en trachtte het pad te vinden, dat hem over de Belgische grens zou voeren.

Maar eensklaps werd het lichter, het smalle voetpad tusschen het dichte struikgewas eindigde hier, en nu de maan door de wolken brak, wist Nikolaas Eilkamp waar hij was. Toen hij nog eenige passen voorwaarts gedaan had, bleef hij plotseling stilstaan.

Een koude huivering doorliep zijn lichaam van het hoofd tot de voeten; hij stond hier aan den rand van het bosch en vlak vóór hem lag de woeste, ruige heide. Daar, aan zijn rechterhand, bij den kruisweg, stond een oude, kromme eik, en onder dien eik was het, dat hij den koopman Kithof vermoordde.

Misleid door de duisternis en in zijn zenuwachtige angst, was Nikolaas in een wijden boog om de hut van Scharbing heengelopen, en nu hij hier aan den zoom van het sparrebosch stond, en staarde naar de plek van zijn misdaad, ontzong hem alle moed.

Het plan om over de grens te komen, leek hem

thans onuitvoerbaar, neen, dan maar liever naar huis en zich daar verborgen gehouden, totdat de dag voorbij zou zijn gegaan, om den volgenden nacht den gevaarlijken tocht te ondernemen, die heden was mislukt.

De weg van hier tot den molen van zijn vader, was maar betrekkelijk kort, slechts een half uur gaans. Doch angst en overspanning deden zich zóódanig gelden, dat, toen Nikolaas Eilkamp voor het hek van het molenerf stond, hij moeite had, zich op de been te houden. Als Nikolaas in den nacht thuiskwam, klopte hij nooit aan de zorgvuldig gesloten deur, doch ging regelrecht naar de schuur en zocht daar rust in het hooi op het zoldertje.

Spiedend liet hij zijn blikken gaan langs den molen en tusschen de verwilderde struiken op het erf; mogelijk loerde men reeds op hem. Doch de oude molen stond zoo vreedzaam in het witte maanlicht alsof nooit zonde en misdaad onder zijn zwaren kap den vrede en de gemoedsrust der bewoners hadden verstoord.

Nu sloop de nachtelijke zwerver over het steenen molenerf en opende zonder gedruisch de schuurdeur, welke hij onmiddellijk achter zich sloot door er den ijzeren grendel aan den binnenkant voor te schuiven.

Er hing een lantaren in de schuur, maar Nikolaas durfde geen licht te ontsteken; 't kon immers van buitenaf gezien worden en argwaan opwekken.

In het stikdonker zette hij zijn geweer in een hoek, klom dan op den tast het laddertje op naar boven, waar hij, na slechts zijn druipnatten jekker te hebben uitgetrokken, diep weg kroop in het hooi.

Doodelijk vermoeid was Nikolaas Eilkamp. Als hij voorheen, na een nachtelijke expeditie, hier zijn nachtkwartier had betrokken, placht hij met zulk een aangenaam gevoel van veiligheid zijn sterke leden uit te

strekken in het hooi, terwijl de vermoeidheid hem bijna onmiddellijk deed inslapen. Doch thans, hoewel de afmatting als lood op zijn lichaam drukte, week de slaap verre van hem.

De storm buiten verminderde in kracht en ook de regen had opgehouden te vallen, maar zoo nu en dan gierde nog een rukwind om den molen, en als zulk een windstoot kwam, klonk een eigenaardig, droefgeestig gehuil door den nacht.

Dan sidderde de jonge man en kroop dieper in het hooi, hoewel hij zeer goed wist, dat het sombere gehuil kwam van den wind, die met kracht door het latwerk van de molenwieken blies.

Dat huilen klonk den door angst en wroeging gekwelden misdadiger in het oor als de doodskreet van een stervende; en het ritselen van een paar ratten, deden hem weer verschrikt overeind vliegen, 't leek hem alsof sluipende voetstappen de schuurdeur naderden.

Zou er dan nooit een einde komen aan dezen nacht?

Eindelijk toch zonk Nikolaas, door vermoeienis overmand, in een zwaren, door verwarde droomen gekwelden slaap, waaruit hij eerst ontwaakte toen een heldere zonnestraal door de stoffige ruitjes boven de schuurdeur drong, en juist op het ongewoon bleeke gelaat van den slaper viel.

Met een diepen zucht richtte Nikolaas zich overeind, huiverend van koude in zijn nog vochtige kleeren. Gelukkig, 't was in elk geval dag, doch wat nu?

Kon hij maar eenig geld machtig worden! Wat moest hij anders beginnen, al gelukte het hem ook, om dezen nacht over de grens te komen?

Maar zijn vader om geld vragen, durfde hij haast niet, zijn gedrag was in den laatsten tijd zóó schandelijk

geweest, dat hij van den ouden man niets anders verwacht kon dan een besliste weigering op iedere vraag om geld. Doch wat dan? Wachten totdat de wrekende hand der gerechtigheid hem zou grijpen, om den moord op den onschuldigen koopman gepleegd naar wet en recht te straffen?

Daar naderde een zware voetstap de schuurdeur. Nikolaas kende dien stap wel; 't was zijn vader.

De molenaar rammelde aan de klink van de schuurdeur en Nikolaas schoof dadelijk den grendel weg. Toen de deur openging, viel een breede bundel gouden zonlicht naar binnen; de storm was voorbij en de zon straalde aan een helderblauwen hemel.

Zwijgend en ernstig bleef de oude molenaar een oogenblik zijn zoon aanstaren, en déze, die den blik van den ouden, eerlijken man niet verdragen kon, sloeg de oogen neer, terwijl er een gevoel in hem opkwam om zich maar aan zijns vaders voeten neer te werpen en hem om vergeving te smeeken.

„Kom mee, Nikolaas,” sprak Eilkamp met vaste stem, en de zoon volgde zijn vader, dwars over het molenerf. Hier had hij als kind gespeeld, en als een wilde, onrustige woelwater geravot! Terwijl deze gedachte hem door het hoofd ging, gevoelde de rampzalige, dat hij het ouderlijk erf toch liefhad...

De molenwieken draaiden met flinken gang, en de zware molensteenen daarbinnen maalden met kracht het goudgele graan. Waarom had hij geen lust gehad in eerlijken arbeid? Nooit was hij dan in zulk een diepe ellende gekomen. Doch thans was het te laat.

„Ga daar zitten, Klaas,” sprak baas Eilkamp en wees met den vinger naar een stoel bij de tafel, waarop zijn Bijbel nog open lag en waarin hij gisteren-

avond troost gezocht had, toen het hem zoo bang te moede was.

Gezocht had die stille, eenvoudige man, gezocht in Gods Woord, totdat de oude klok aan den wand het middernachtelijk uur aankondigde en zijn haardvuur uitgedoofd en zijn kaars opgebrand was.

Maar op twee Schriftwoorden waren zijn brandende oogen blijven staren, en die twee teksten had hij met potlood dik onderstreept, terwijl ook nog een derde vers in hetzelfde hoofdstuk door hem was gemerkt; dit vers maakte ten slotte een einde aan zijn bitteren zielestrijd, en zijn besluit was genomen.

Daarna was het rustiger geworden in zijn gemoed, en thans was het oogenblik gekomen, waarin hij tegenover zijn zoon stond, niet als een zwakke, zichzelf van schuld bewuste vader, doch als een rechter, die niet aarzelde om recht te doen, hoeveel het hem ook als vader mocht kosten.

Door de kleine venstertjes viel het volle zonnelicht in de kamer, en wat gisterenavond bij het flikkerende kaarslicht zoo somber en ongezellig leek, had nu door dien gulden glans een vroolijk, vriendelijk aanzien.

Maar in de harten dier beide mannen was geen zonneshijn; strak en ernstig staarde de vader zijn zoon aan, terwijl deze schuw en met bleek gelaat het venster uitkeek. Wat zou vader toch van hem willen?

„Je bent vannacht weer gaan smokkelen of op een strooptocht uitgeweest, hetgeen ik wel vermoed had,” sprak de molenaar. „Daarover zal ik echter maar niets meer zeggen, ik heb dat reeds dikwerf genoeg gedaan, en het heeft nooit iets geholpen.

„Doch ik heb iets anders op het hart, Klaas, iets veel ergers dan smokkelen of stroopen.

„Er is veel op de wereld, dat misleidt en bedriegt,

Klaas, maar dit," de hand van den molenaar viel zwaar op den Bijbel vóór hem, „dit Boek bedriegt niet, nooit, want het is Gods Woord, en die daarnaar leeft, zal het welgaan, omdat de zoodanige zich zal hoeden, iets te doen, dat het licht niet mag zien. Maar wee hem, die Gods Woord verzaakt in zorgeloozen overmoed; wee hem, wiens daden het licht niet kunnen verdragen. Hier staat het geschreven: „Daar is niets bedekt, dat niet zal ontdekt worden, en verborgen, dat niet zal geweten worden.”

't Was niet warm in de woonkamer, het vuur in den haard brandde niet, maar toch parelden er zweetdruppels op het voorhoofd van den molenaar; elk woord, dat hij sprak, deed hem pijn, zielspijn, omdat hij in deze ure zoo min zichzelf als zijn zoon wilde sparen, en bovenal, omdat er iets was in de houding van dien zoon, dat hem het ergste deed vreezen.

Na een oogenblik ging de vader voort:

„Jij bent het verkeerde pad opgegaan, Klaas, en daaraan heb ik schuld...”

Weer strekte de oude man de hand uit naar den Bijbel en zeide: „Waar liefde woont, gebiedt de Heere Zijn zegen,” maar hier op den molen woonde de liefde niet, hier woonde onverschilligheid en ten slotte geloofshaat. 't Was alles mijn schuld, Klaas, mijn schuld.

„Toen ik als jonge knecht hier op den molen kwam, was ik reeds eenigszins afgedwaald, maar ter wille van je moeder verzaakte ik mijn geloof.

„Je grootvader wilde het zoo, en ik nam in mijn lichtzinnigheid deze zaak zoo zwaar niet op. Hier staat het echter geschreven, in Gods Woord, waarvan geen tittel of jota zal verloren gaan tot in der eeuwigheid: „Een iegelijk, die Mij belijden zal voor de menschen, dien zal ook Ik belijden voor Mijn Vader, die

in de hemelen is; maar zoo wie Mij verloochend zal hebben voor de menschen, dien zal Ik ook verloochenen voor Mijn Vader, die in de hemelen is..." Dát staat er. En sinds het rampzalige oogenblik, dat ik het geloof mijner moeder den rug toekeerde, is er geen vrede en geen geluk meer op mijn pad geweest. De jaren zijn gekomen en gegaan, maar twist en tweedracht wierpen steeds hun zwarte schaduwen binnen deze muren. Toen kwam de dood en nam moeder weg, terwijl ik alléén met mijn wroeging en berouw achter bleef. Jij, Klaas, hebt mij het leven óók niet makkelijker gemaakt, doch dat moest zeker zoo zijn.

„'t Was het loon der zonde! Het loon der zonde!"

Als een jammerkreet klonk de stem van den molenaar door het vertrek; toen zonk hem het hoofd op de borst, en een oogenblik bedekte hij de oogen met zijn magere, groote handen.

Met angstig kloppend hart had Nikolaas geluisterd naar zijns vaders woorden, en in de gemoedsstemming, waarin hij thans verkeerde, maakte het sombere levensbeeld, dat de oude hem voor oogen stelde, diepen indruk op zijn gemoed. Voor het eerst vergunde de anders zoo teruggetrokken man hem, een blik te werpen in zijn door berouw en wroeging gekwelde ziel.

Doch met welk doel deed Nolle Eilkamp dat? Dat er in zijns vaders ongewone handelwijze een bedoeling was, die ook met hem, Nikolaas, in betrekking stond, leed geen twijfel.

Daar verdonkerde voor een oogenblik de schaduw van een menschelijke gestalte het door de vensters naar binnenstroomende licht, en snel en schuw keek Nikolaas naar het raam.

't Was Simon Stroeze, de oude molenaarsknecht, die met een zak op den rug langs het raam liep. Dadelijk

wendde Nikolaas het oog weer naar den ouden man, die tegenover hem zat, met de hand voor de oogen, en diep in zijn leunstoel weggezonden.

Snel als het weerlicht schoot de gedachte Nikolaas door de ziel: „Wat beteekent die daad van mijn vader in vergelijking met mijn verschrikkelijke zonde? Hij, is in elk geval veilig voor de wet, maar ik, ik..... 'k Moet weg, dadelijk weg, en vader moet mij geld geven; ieder uur is er één.”

„Vader,” zoo sprak thans Nikolaas, „vader, luister nu ook eens naar mij.

„U hebt geen plezierig leven achter dan rug, dat heb ik altijd wel begrepen, maar dat het zóó erg was, wist ik toch niet; dat ik er ook voor een groot deel schuld aan heb, daarvan ben ik overtuigd, doch 't is nutteloos om te tobben over dingen, die eenmaal voorbij zijn, laten we liever den tegenwoordigen toestand onder de oogen zien.”

Terwijl Nikolaas sprak, had de molenaar de hand laten zinken, waarmede hij even te voren, toen zijn ontroering hem te machtig werd, de oogen had bedekt.

Thans was hij echter zijn zwakheid te boven, en Nikolaas vast in het gelaat kijkende, zeide hij kortaf: „Ga voort!” En deze, die geen tijd wilde laten verloren gaan, besloot om maar zoo spoedig mogelijk zijn bedoeling duidelijk te maken.

„Vader, laten wij maar niet om de zaak heen draaien, een feit was het, dat wij, hier op den molen, het nooit goed met elkander konden vinden. Met moeder en mij ging het nog wel, maar 't rechte was het toch ook niet. Doch,” ging hij driftig voort, „dááover zal ik verder geen woord wisselen; 'k wilde er alleen maar mee zeggen, dat er eigenlijk niets is, dat mij meer aan den molen bindt en — 'k ben nu van plan

deze streek te verlaten en de wijde wereld in te gaan. Ik ben op 't oogenblik echter geheel zonder geld, én voor 't láátst, vader, wilde ik u vragen: help mij, en u zult nooit meer last van mij hebben...."

Daar sprong de oude molenaar overeind. „Houd op, ongelukkige!" riep hij met donderende stem. „Houd op en luister naar hetgeen ik je te zeggen heb; wat ik daar straks sprak, gold mij, doch wat ik nu zal zeggen, dat heeft betrekking op jou, Klaas."

De jonge man stond eveneens driftig op, en met toornige stem riep hij: „Dat had ik ook eigenlijk wel kunnen denken, dat ik van u geen hulp te wachten had; u vertelt me wél, schuld te hebben aan mijn slecht gedrag, maar mij de middelen verschaffen om in den vreemde een ander, beter leven te beginnen, daarvoor hebt ge uw geld te lief!...."

„Maar," en de oogen van den jongen woesteling fonkelden dreigend, „bedenk, oude, dat alles, wat gij bezit, afkomstig is van het geld van mijn moeder, en daar heb ik óók recht op, verstaat u dat, vader? En ik laat mij nu ook niet met het gewone praatje: je werkt niet genoeg, afschepen. Ik *moet* geld hebben, nu op staanden voet, al moest...."

„Al móest, al móest!" bulderde Nolle Eilkamp, „al moest je er mij voor vermoorden evenals je baas Kithof om geld hebt vermoord, ellendige! Zie, dàt geldt jou, Nikolaas," ging Eilkamp voort met harde stem, „en dàt is het, wat ik je zeggen wilde...."

In zijn drift had de molenaar zijn zoon de vreeselijke beschuldiging naar het hoofd geslingerd, en de verdenking, welke hij reeds dagen lang tegen Nikolaas koesterde, als een vaststaand feit uitgesproken.

Inwendig hoopte Nolle Eilkamp, dat zijn jongen, dien hij ondanks alles liefhad, hem op zijn ruwe

manier zou uitlachen om die dwaze beschuldiging.

Dan zou hij hem zelf hebben geraden: verlaat deze voor jou zoo verderfelijke omgeving voor een tijd, zie, hier is geld, het geld van je moeder....

Doch niets van dat geschiedde. Evenals op het schuttersfeest te O., toen Minke Tinus de woorden sprak, welke Nikolaas sindsdien dag en nacht hadden achtervolgd, zoo was het ook nu bij de beschuldiging, welke zijn vader had uitgesproken.

Met een lijkkleurig gelaat zonk de sterke, jonge kerel terug op zijn stoel.

Hij wilde iets zeggen; zijn lippen bewogen zich wel, doch het geluid smoorde in zijn toegenepen keel.

„Het loon der zonde, het loon der zonde!” mompelde Nolle Eilkamp. En dan, terwijl afschuw voor den moordenaar, en deernis met zijn rampzaligen zoon, om den voorrang streden in zijn beklemde ziel, wendde hij zich weer tot Nikolaas met de woorden:

„Vertel me alles, wat er gebeurd is, alles — verzwijg me niets, dan kan ik tenminste de weduwe van dien besten Kithof, den eenigen vriend, dien ik op de wereld bezat, het geld teruggeven, dat mijn eenige zoon den doode heeft ontroofd.... Vertel me alles!” herhaalde Eilkamp met nadruk, en zijn stem klonk als de stem van een rechter in de ooren van Nikolaas.

„O vader,” stamelde deze ten slotte, „vader, was Minke Tinus hier?”

„Vertel me alles!” herhaalde Eilkamp onverbidde-lijk. En zijn zoon, die in zijn radeloozen angst nergens uitkomst meer zag, bekende aan zijn vader de gansche geschiedenis van zijn gruwelijke misdaad.

Bijna even bleek als Nikolaas luisterde de molenaar naar hetgeen zijn zoon vertelde van de aanleiding tot den moord; hoe hij met de Scharbings in aanraking

gekomen was; en van den noodlottigen invloed, dien roode Trees en haar vader op hem hadden uitgeoefend.

„'t Zou nooit zoover met me gekomen zijn, vader, als men in de hut van den bezembinder mij maar niet altijd geperst had om geld te geven.

„Men dreigde mij alles hier, bij u op den molen, bekend te maken, als ik geen bepaalde som geld betaalde voor het onderhoud van mijn kind.

„Scharbing eischte geld en ik had het niet, vader, Bij u hoefde ik niet aan te kloppen, dat wist ik. Toen gebeurde het, dat Kithof hier op den molen kwam. 'k Zat aardappelen te sorteeren in de schuur op het oogenblik, dat het vervloekte plan bij me opkwam om den lappenkoopman te berooven....

„Onder den eik op den kruisweg even buiten het bosch, heb ik op hem staan loeren, totdat hij kwam, en.... o vader, dáár werd ik een moordenaar. — Help mij, vader, men zit mij op de hielen; help mij! Geef mij wat geld en ik zal trachten over de grens te ontkomen, help mij vader, want als men mij vat...!”

„Het loon der zonde, het loon der zonde!” mompelde Nolle Eilkamp voor zich heen, totdat hij opeens heftig overeind sprong.

„Wil je mij zeggen, hoe groot het bedrag was dat je door dien lagen moord in handen kreeg?”

„Vader, ik smEEK u, houd mij niet langer op, u weet nu alles, help mij aan geld en laat mij gaan!”

„Hoeveel geld hebt ge den armen Kithof ontroofd, en waar hebt ge de beurs en den geldgordel gelaten, die de koopman bij zich droeg?”

Dreunend klonk de stem van Nolle Eilkamp door de kamer, en Nikolaas, wiens straks nog doodsbleek gelaat zich rood begon te kleuren door de woede, welke zijn angst begon te verdringen, knarste op de

tanden. En opspringende hief hij dreigend de gebalde vuist op. „Vader, geef mij geld, of — of.”

Doch Nolle Eilkamp zag met ijskoude kalmte den knarsetandenden booswicht in de oogen.

„Gij, rampzalige dwaas, meent ge soms, dat ik zwichten zal voor bedreiging of geweld? Neen, bij den moord op den braven Kithof kunt ge desnoods ook nog vadermoord voegen, maar geld geven, om je te onttrekken aan je gerechte straf, kan en mag ik niet; doe maar wat je wilt.”

Neen, vrees voor zichzelf had Nolle Eilkamp nooit gekend, en zijn onwrikbare kalmte deed de opvlammende toorn van den jongen woesteling weer even snel verdwijnen als hij was opgekomen.

Als een gebroken man zonk Nikolaas thans voor den ouden man op de knieën; alle kracht tot weerstand was plotseling uit hem verdwenen.

„Vader, o vader,” smeekte hij, „help mij toch om Gods wil; ik heb zooveel misdreven, maar ten slotte ben ik toch uw eenige zoon...”

Toen Nikolaas daar straks dreigde, kon deze houding den molenaar niet in 't minst doen wankelen, maar nu die ongelukkige zoon smeekte als een wanhopige aan zijn voeten, werd de strijd zwaar in zijn binnenste. Zijn oogen werden vochtig en zijn hart werd week. —

„O vader, vader, help mij toch! Ik heb een doods-vijand, hij weet alles en hij is mij op het spoor, vader geef mij geld en laat mij vluchten...”

„Ik kan en mag je niet in je vlucht behulpzaam zijn, Nikolaas. — Dan word ik medeplichtig aan je misdaad. Eéns verloochende ik mijn Heiland, waarvoor ik het loon der zonde heb gedragen; moet ik nu ook nog schuldig worden aan de misdaad, op mijn eenigen vriend gepleegd?”

Nu stond Nikolaas opnieuw op, en met gesmoorde stem riep hij: „Dan rest mij niets dan te vluchten zonder geld; vader, u bent hard...”

Plotseling wendden vader en zoon zich tegelijk om naar het raam.

Buiten op den landweg dreunden hoefslagen en dadelijk daarop reden vier ruiters het hek van den molen binnen, dwars het erf over, om vlak voor de deur halt te houden en af te stijgen.

Drie van de vier mannen droegen de uniform der koninklijke marechaussees.

't Waren kapitein Van Oosterga, met een wachtmeester en een brigadier.

De vierde ruiter was Minke Tinus, de straatmuzikant, en toen Nikolaas Eilkamp dien man zag binnentreden, hij, die de oorzaak moest geweest zijn, dat de misdaad, die hij al reeds vergeten waande, aan het licht kwam, zie, toen vloog hem voor een oogwenk het bloed als vuur door de aderen, en de blik zijner oogen dwaalde bliksemsnel door het vertrek, als zocht hij naar een wapen.

Doch spottend sprak de zwerver: „Heb je je geweer niet bij de hand, Klaas Eilkamp?”

Thans trad kapitein Van Oosterga nader en het volle zonlicht viel op zijn hooge, rechte gestalte. Met harde, scherpe stem zeide hij:

„Zijt gij Nikolaas Eilkamp?” En deze, die begreep, dat alle weerstand nutteloos zou wezen, antwoordde met een duidelijk: „Ja, die ben ik.”

„En gij zijt de vader van dezen jongen man, niet waar?” zoo wendde hij zich tot Nolle Eilkamp, die doodsbleek maar kalm die vraag bevestigend beantwoordde. Daarop schoof de molenaar een stoel naar den ouden officier met de woorden: „Ga zitten, kapi-

tein." Minke Tinus verwaardigde hij met geen blik.

De zwerver stond met den rug tegen de deur, terwijl Nikolaas zich achter de tafel tegenover den kapitein bevond. De oude molenaar zat naast zijn zoon, en onwillekeurig trok zijn magere rechterhand den Bijbel naar zich toe, het Boek, dat hem beschuldigde, doch waaruit hij toch tegelijkertijd kracht had geput.

„Herinnert ge u nog, dat ik vier jaar geleden ook hier was, en u heb ondervraagd, Nikolaas Eilkamp?" zoo begon kapitein Van Oosterga zijn verhoor.

„Jawel, kapitein, dat weet ik nog wel."

„En dan weet ge ook voor welke zaak wij destijds hier waren, niet waar?"

De jonge man knikte zwijgend met het hoofd; hij begreep zeer goed, dat de kapitein hem in een hoek zou drijven en dat de kans om zich thans nog door ontkenning te redden uiterst gering was; doch in zijn wanhoop wilde hij dit toch nog beproeven.

„O zeker," trachtte hij zoo onverschillig mogelijk te zeggen, in antwoord op een herhaalde vraag van den officier, „zeker, toen hebt u ons hier op den molen ondervraagd of we iets afwisten van dien moord op den lappenkoopman, Kithof."

„Juist," sprak kapitein Van Oosterga, „en destijds hebt ge ons op een dwaalspoor gebracht; doch dat zal je thans niet gelukken."

Nikolaas sidderde onder den doorborenden blik van den officier, en deze ging voort met zijn forsche stem:

„De misdaad, welke vier jaar geleden op den kruisweg onder dien eik gepleegd werd, is van dien aard, dat er de zwaarste straf op volgen moet, die door de Nederlandsche wet kan worden opgelegd, begrijpt ge dat Nikolaas Eilkamp?"

„Dat kan wel zijn, doch wat heb ik daarmee te maken?”

„Ik wil er dit mee zeggen,” vervolgde de officier, met verheffing van stem, „dat slechts een berouwvolle bekentenis je kan redden van die zwaarste straf, want gij zijt de moordenaar van den koopman Kithof. — En nu voor ’tlaatst vraag ik: „Wilt ge door een volledige bekentenis je straf verlichten of niet?””

„Ik heb niets te bekennen,” schreeuwde Nikolaas woest. En toen met bliksemend oog de gebalde vuist naar Minke Tinus uitstekend, brulde hij schuimbekkend: „Vraag liever dien landlooper daar, dien spion en verrader, waarom hij een man, die hem nimmer iets in den weg heeft gelegd, te gronde wil richten door zijn verdachtmakingen.”

Nolle Eilkamp trachtte den razende nog te grijpen, maar deze snelde achter de tafel om en stortte zich als een wild dier op Minke Tinus.

Doch de zwerver was een geduchte tegenstander, vlug als water en met stalen spieren.

Geen enkele beweging van Nikolaas was hem ontgaan, en wat thans gebeurde, had hij wel verwacht.

Als een paling gleed hij den woesteling uit de handen, kroop vliegensvlug tusschen zijn beenen door, en zich dan snel als een tol ronddraaiend, deed hij Nikolaas in zijn volle lengte op den vloer neertuimelen.

„Hierheen mannen,” kommandeerde kapitein Van Oosterga, terwijl hij de deur openwierp.

Oogenblikkelijk traden de wachtmeester en de brigadier binnen, doch toen zij Nikolaas Eilkamp vastgrepen, had Minke Tinus hem reeds de knie op de borst gezet.

Vijf minuten later stond de moordenaar van baas

Kithof, zwaar geboeid, tusschen de paarden der marechaussees in.

Nog eenmaal wendde hij het hoofd om naar zijn armen vader, die bleek als een doode in de deuropening was blijven staan.

„Vader, vader,” riep hij op hartbrekenden toon, „vader, erbarm u over mijn arm kind.”

„Voorwaarts!” kommandeerde kapitein Van Oosterga. En terwijl Nikolaas tusschen de paarden van de wachtmeester en den brigadier voortstapte, het molenerf af en den landweg op, keerde de kapitein nog even terug naar Nolle Eilkamp. De oude soldaat legde hem de hand op den schouder en trachtte hem met eenige woorden te bemoedigen, en nu klonk zijn stem niet hard meer, integendeel, er trilde een toon van diep medelijden in met den ongelukkigen vader, die zóó zijn eenigen zoon moest zien wegvoeren.

Maar Nolle Eilkamp schudde slechts droevig het hoofd en mompelde: „Het loon der zonde, het loon der zonde,” en hij bleef de ruiters, die zijn zoon wegvoerden nastaren op den door de zon helder beschenen landweg, totdat ze met hem verdwenen in de donkere schaduw van het sparrebosch.

Toen ging hij naar binnen, zakte in zijn leunstoel en terwijl hij de handen op zijn Bijbel kruiste, zonk het grijze hoofd hem diep op de borst en heftige snikken deden zijn schouders schokken.

HOOFDSTUK XIII

Groote veranderingen.

't Was nog betrekkelijk vroeg in den winter, de Decembermaand was juist begonnen, doch het vroom

reeds, dat het kraakte, en ofschoon de eikenhouten blokken helder opvlamden en de om het hout opgestapelde turf lag te gloeien, dat het een lust was, bleven de ruiten van het raam aan den noordkant van juffrouw Kithofs woonkamer toch nog dik met ijsbloemen bedekt. Maar op het Oosten werkte het heldere winterzonnetje mee met de warmte van het vuur, en dáár moest de ijskoning zwichten.

Straks had Paulien bij haar huiswerk zachtjes geneuried, maar langzamerhand nam haar mooie, zuivere stem toe in kracht, en thans scheen het wel of ze met den kanarievogel om het hardst zong. Op dit oogenblik kwam moeder Kithof de huiskamer binnen.

„Paulien, Paulien,” sprak ze, „hoe dikwijls moet ik je nog zeggen, dat je zo luid niet zingen moet, als de kapitein leest of schrijft. Je hindert hem op die wijze in zijn arbeid.”

Juist ging de gangdeur open, en in de deuropening stond de hooge gestalte van kapitein Van Oosterga.

„Laat haar maar zingen zoolang ze er lust in heeft, moeder Kithof,” sprak de oude officier, en om den strengen mond met den zwaren, witten knevel speelde een bijna onmerkbaar glimlach, die het gebronsde gelaat met de harde trekken eigenaardig verhelderde. „k Heb van mijn leven al heel wat hooren zingen, in allerlei talen,” ging de officier voort, „en maar al te dikwijls heeft het mij geërgerd als ik half dronken soldaten hun drinkliederen hoorde brullen op de bivaks om de wachtvuren, maar nu, op mijn ouden dag, hoor ik twee menschen in elk geval gaarne zingen; dat zijn mijn oppasser Minke, en de dochter van mijn hospita... Doch wat ik zeggen wilde, u behoeft vanmiddag niet op mij te rekenen voor het middagmaal; straks als

Minke met de paarden komt, rijden wij naar B., en 't zal wel avond zijn voor we terugkeeren."

Ja, er was heel wat veranderd in de levensomstandigheden van vele bekenden uit ons verhaal, in den korten tijd, die verstreken was na de gevangenneming van Nikolaas Eilkamp.

Verschillende omstandigheden werkten daartoe mee, en wel in de eerste plaats de plotselinge dood van den ouden oppasser van den kapitein.

Deze oppasser werd wel weer dadelijk door een ander vervangen, maar toch maakte het gemis van den ouden getrouwe het leven in het pension te B., dat hem toch reeds lang niet beviel, niet aangenamer voor kapitein Van Oosterga.

Het was in dezen tijd, dat door de zaak Kithof de kapitein veel in aanraking kwam met Minke Tinus, en scherp opmerker als Van Oosterga was, trok niet alleen de buitengewone schranderheid en de koelbloedige moed van den zwerver zijn aandacht en belangstelling, doch de kapitein leerde ook het oprechte, trouwe hart van Minke Tinus kennen.

Den avond vóór de arrestatie van Eilkamp, toen Minke de geroofde beurs kwam brengen, had hij doorgebracht bij den oppasser van den kapitein en ook 's nachts was hij daar gebleven en den volgenden morgen waren ze vroeg naar O. gereden.

Moeder Kithof had dien morgen juist haar winkel-deur geopend, toen de paarden van den kapitein en den straatmuzikant in snellen draf het dorp kwamen inrijden, en ze was er van geschrokken toen ze vlak voor den winkel stilhielden en uit het zadel sprongen.

De muzikant was bij de dampende paarden gebleven, en de kapitein had beleefd gevraagd: „Mag ik u even spreken, juffrouw Kithof?"

Toen was juffrouw Kithof den officier voorgegaan naar de vriendelijke huiskamer, waar Pauline juist de thee had ingeschonken.

„Mag mijn dochter hooren wat u mij te zeggen hebt, kapitein?” had de weduwe gevraagd, en deze had ten antwoord gegeven, dat hij dit juist wenschte.

Toen de kapitein een oogenblik gezeten had en een kop thee had gebruikt, greep hij onder zijn wijden ruitermantel en haalde uit den borstzak van zijn uniformjas een in papier gewikkeld pakje te voorschijn, bevattend den geldbuidel, die eens baas Kithof had toebehoord. Hij nam hem uit het papier met de woorden: „Kent gij deze beurs, juffrouw Kithof?”

Zoodra de weduwe de beurs had gezien, waren haar oogen vochtig geworden.

„Als er van binnen een klein taschje van groene stof in bevestigd is, dan behoorde de beurs eens aan mijn vermoorden echtgenoot.” En: „’t Is vaders beurs,” had ook Pauline dadelijk beweerd.

Geen vijf minuten later waren de beide ruiters spoorwegs den weg opgereden over de heide en door het sparrebosch naar den ouden korenmolen van Nolle Eilkamp, met slechts een oogenblik oponthoud aan de marechausseekazerne, waar twee manschappen werden gekommandeerd om mee te gaan.

Na de inhechtenisneming van Nikolaas Eilkamp was Minke Tinus nog eenige malen met kapitein Van Oosterga in aanraking geweest. Zoo was de zwerver op zekeren keer bij den kapitein ontboden en deze had tot hem gezegd: „Zeg mij eens, Minke, zou je geen lust hebben je zwerfend leven vaarwel te zeggen en als oppasser bij mij in dienst te komen? Mij dunkt, dat je een veel te goed ruiter bent om je brood te verdienen door als een landlooper met een harmonika

op den rug door de Brabantsche dorpen te zwerven.”

Een oogenblik was Minke Tinus het antwoord schuldig gebleven, maar toen had hij schouderophalend gezegd: „Ik deug niet voor het leven hier in de stad; mijn voeten kunnen zich maar niet gewennen aan de harde straatkeien; ik dank u, kapitein, voor het mooie aanbod, doch ik blijf maar liever door bosch en hei zwerven; dat ben ik nu eenmaal gewoon.”

De kapitein had de schouders opgehaald en gezegd: „Mijn tegenwoordige oppasser bevalt mij niet en het leven in B. evenmin, in elk geval, Minke, heb je nog veertien dagen den tijd om je te bedenken; tot zoolang blijft mijn tegenwoordige oppasser nog bij me.”

Minke was vertrokken en kapitein Van Oosterga dacht dien avond weer met bitterheid aan zijn eenzaam en ongezellig leven.

Een paar jaar geleden, had hij nog vrienden gehad, of liever goede kennissen, die hij 's avonds in de officieren-societeit placht te ontmoeten, doch ze waren naar elders vertrokken, en het gezelschap der jongere officieren kon den ouden veteraan niet meer be-koren.

Een ander pension, waar hij huiselijkheid kon vinden, al was het dan ook in nog zoo eenvoudigen kring, daarover had hij reeds zoolang gedacht en op dat punt kwamen zijn gedachten telkens weer terug.

En dan kwam hem steeds die gezellige, ouderwetsche woonkamer voor den geest, waar een vriendelijke hand hem voor een paar weken een kop thee schonk in den vroegen morgen.

Zouden die menschen niet een paar kamertjes over hebben? Waarom zou hij er niet eens naar toe rijden?

Zoo kwam het, dat kapitein Van Oosterga reeds bij-tijds den volgenden dag bij juffrouw Kithof verscheen

en daar zonder veel omslag met zijn verzoek voor den dag kwam.

De weduwe Kithof had aanvankelijk een bedenkelijk gezicht gezet.

„O neen, dat kan immers niet, kapitein, waar moeten we hier met uw paard blijven? Bovendien zijn wij maar eenvoudige burgermensen, en onze keuken is uit den aard der zaak daarmee in overeenstemming...”

Maar toen had de kapitein met iets wat naar een glimlach geleek, gezegd: „Mijn paard vindt zijn verblijf in de kazernest al der marechausees, en wat het eten betreft, kan ik u verzekeren, dat een eenvoudige burgerpot mij beter bevalt dan al die liflafjes.”

„Doch ik heb eigenlijk maar twee kleine kamertjes over, kapitein, waar wilt u dan met uw inboedel blijven? De meubeltjes, welke er staan, zijn niet voor een officier geschikt.”

„Als er maar plaats is voor mijn schrijftafel, mijn bed en een boekenkast, dan heb ik reeds ruimte genoeg,” was het antwoord.

„Als u even wilt medegaan, kapitein, zult u zelf moeten zeggen, dat het voor u te primitief is...”

Doch kapitein Van Oosterga vond alles best. Toen echter de weduwe Kithof, in antwoord op zijn vraag betreffende condities, aarzelend een bescheiden bedrag als pensieprijs noemde, had de kapitein barsch gezegd: „Ik betaal hetzelfde als in mijn tegenwoordig pensie te B.” Dat was meer dan het dubbele van hetgeen de weduwe Kithof vroeg.

Een paar dagen later had de uitspraak plaats voor het gerechtshof te B. in zake den roofmoord, door Nikolaas Eilkamp op den koopman Kithof gepleegd, en de ongelukkige, zoo diep gezonken molenaarszoon

werd veroordeeld, zijn zware schuld te boeten met levenslange gevangenisstraf.

Kapitein Van Oosterga zoowel als Minke Tinus waren uit den aard der zaak in het gerechtsgebouw aanwezig. Na afloop verzocht de kapitein den zwerfer een oogenblik met hem mede te gaan naar zijn hotel. Daar gekomen, sprak de kapitein: „Ga even zitten, Minke. Je herinnert je wat ik je een dag of wat geleden gevraagd heb, niet waar?”

„Jawel, kapitein.”

„Nu, laat ik je dan even zeggen, dat ik een paar kamertjes gehuurd heb bij de weduwe Kithof en dat ik reeds over een paar dagen van kwartier verander. Indien je thans nog mogelijk lust hebt, oppasser bij mij te worden, zal ik je even zeggen wat je werk is.”

Minke had iets willen zeggen, doch de kapitein beduidde hem, dat hij vooreerst nog zwijgen moest.

„Allereerst krijgt ge de zorg voor mijn paarden, ik heb er drie. Het eene berijd ik zelf, het andere is voor mijn oppasser, die mij altijd vergezellen moet, als ik uitrijd, en het derde is een reserve-paard, dat ik tegelijkertijd houd voor mijn zoon als die eens met verlof komt; hij is luitenant der huzaren. Thans,” zoo ging de kapitein op zijn gewonen diensttoon voort, „zijn mijn paarden gestald te B. in de manege, doch voortaan blijven ze in de marechausseekazerne te O., begrepen?”

„Jawel, maar nu wil ik óók wel eens wat zeggen.”

Weer volgde van de zijde van den officier een gebiedende wenk, dat hij zwijgen moest, en op denzelfden toon als daarstraks ging de kapitein voort:

„Behalve de verzorging van de paarden, welke natuurlijk geheel voor jouw rekening komt, moet je mijn kleeren borstelen, mijn laarzen poetsen, aller-

hande kleine inkoop doen, die in het dagelijksch leven noodig zijn, kortom, als gewezen cavalerist zul je zelf wel eenigermate weten, wat zoo ongeveer het werk van een oppasser is, niet waar? Laat me nu maar eens hooren, wat jij te zeggen hebt."

Minke Tinus streek even met de hand over zijn voorhoofd. Het voorstel van den kapitein trok hem toch wel aan, hoewel hij zijn bedenkingen had.

„Zie eens, kapitein," sprak hij, na een oogenblik te hebben nagedacht, „als ik zou besluiten bij u in dienst te komen, kunt u er van op aan, dat ik u trouw zal dienen; doch er zijn nog een paar arme menschen in de wereld, die ik mij verplicht reken, zoo'n beetje de hand boven het hoofd te houden, en voor wie ik een weinig van mijn tijd moet overhouden, anders loopt het bij hen in de war. Als ik nu in dienst tred, hebt u het recht over ál mijn tijd te beschikken, dus..."

„Wat zijn dat voor menschen?" viel de kapitein hem in de rede, „ik dacht, dat je voor niemand had te zorgen dan voor je zelf."

„Dat is betrekkelijk ook zoo, maar ik ben die menschen dankbaarheid verschuldigd, kapitein, en wat ik schuldig ben, tracht ik te betalen als ik kan."

De officier was met deze verklaring van Minke nog niet tevreden, en de zwerver moest hem tenslotte de geheele geschiedenis van zijn leven bij Peer Pelder verhalen.

Minke Tinus, die voor niemand ter wereld schroom gevoelde, vertelde op zijn duidelijke manier hoe, en onder welke omstandigheden, zijn eerste jeugd was voorbijgegaan. Intusschen rookte de kapitein zwijgend zijn sigaar, en luisterde aandachtig. Toen hij eindelijk alles wist, sprak hij: „Dat je die weduwe Pelder ondersteunt, vind ik uitstekend, doch indien je haar zendt

wat je wilt of kunt missen, is het toch niet noodzakelijk, dat je er persoonlijk je tijd gaat zoek brengen?"

„Wat zal ik u zeggen, kapitein, de arme zielen wonen afgelegen en hebben met niemand omgang, dus als ik zoo nu en dan eens bij hen kom aanwaaien, is het feest voor hen. Dan zorg ik, dat ik iets bij me heb, waarmede ik weet, ze een genoeg te bereiden; ik help Hannes op gang met zijn veldwerk, ik scheer de paarschappen, die ze hebben, als dat noodig is, ik doe kleine reparaties aan hun huisje, en bovenal, kapitein, ik tracht een weinigje zonneschijn in het leven van twee eenzame menschen te brengen. Ten slotte doet het mij óók goed te weten, dat er tenminste nog een plekje op de wereld is, dat men zoiets als zijn tehuis noemt. En dit is,” ging Minke haastig voort, „de eenige reden op dit oogenblik, kapitein, waarom ik uw aanbod om bij u in dienst te treden, moet afslaan . . .”

„Dat moet je *niet* afslaan, zeg ik je nogmaals,” viel de kapitein driftig uit, „je bent me in de zaak Kithof uitstekend van dienst geweest, je bent een eerste klas ruiters en een moedige kerel. Ik heb nu eenmaal zin in je. Je krijgt om de veertien dagen twee dagen verlof, en de beschikking over een paard; je komt dus in mijn dienst en daarmee basta.”

„Basta!” had de kapitein gezegd. Dus viel er voor Minke Tinus niet veel meer over te redeneeren. Trouwens, de kapitein scheen geen bepaald antwoord meer te wachten, en begon maar dadelijk, met hem allerlei karweitjes op te dragen.

„Weet jij den weg hier in de stad, Minke,” vroeg hij. „Jawel kapitein, ik ken in Brabant overal den weg,” luidde het antwoord van den zwerver. „Nu, breng dan eens deze brieven voor mij op de post; inmiddels zal ik zorgen, dat er hier in dit hotel behoorlijk nacht-

verblijf voor je beschikbaar is, en als je straks terugkomt, kun je hier het middagmaal gebruiken."

Zonder tegensputteren had Minke Tinus gedaan wat hem door kapitein Van Oosterga werd opgedragen en daardoor het bewijs geleverd, dat hij zijn nieuwe betrekking had aanvaard. Zoo kwam het dan, dat we op dezen mooien, maar vinnig-kouden Decembermorgen, kapitein Van Oosterga aantreffen in de huiskamer van juffrouw Kithof, en de voormalige straatmuzikant Minke op een lichtbruin paard en met een prachtigen, zwarten klepper aan den teugel naast zich, in korten draf den hardbevroren landweg kwam uitrijden om vlak voor het tuinpoortje van de weduwe Kithof halt te houden en vlug als een vogel uit het zadel te springen.

't Viel niet te ontkennen, dat de zwerver, in de weinige weken, welke hij in dienst van kapitein Van Oosterga geweest was, wat zijn uiterlijk betrof, aanmerkelijk was opgeknapt.

Hij droeg een blauwen ruitermantel, een leeren rijbroek en laarzen met sporen. Op het hoofd had hij een soort kwartiermuts met roode kwast en onder den mantel een korten dolman met roode tressen.

Ook zijn gelaat was veranderd, het donkere haar kort geknipt en zijn knevelbaard keurig verzorgd.

„Voor een straatzanger komt het er niet op aan, hoe hij er uitziet," had Minke verleden Zaterdag tegen Gijs van Deurne gezegd, toen de waard uit de Gulden Kan zijn bewondering over Minkes veranderd voorkomen te kennen gaf; „aan een oppasser van een hoofdofficier worden echter andere eischen gesteld; die mag zijn heer geen schande aandoen door er slordig uit te zien."

Minke had zijn nachtkwartier in de marechaussee-kazerne, waar hij de zorg had over de paarden van

zijn heer, en hij deed dat met de toewijding van een echten paardenliefhebber. Hij was een gewilde gast bij den wachtmeester, en de mannen vonden het saai in de kazerne, als de vroolijke, pittige, voormalige muzikant er niet was met zijn harmonika, welk instrument thans een plaatsje had gevonden aan een spijker boven de groote haverkist in den ruimen stal.

„Een prachtkerel!” mompelde kapitein Van Oosterga, toen hij de slanke, lenige gestalte van zijn oppasser uit het zadel zag springen.

„Hoe hij zoo gauw de paarden aan zich gewend heeft, begrijp ik niet, doch ze kijken hem na als honden hun baas.”

Met een vroolijken zwaai van den arm, groette Minke Pauline Kithof, die haar frisch gezicht vlak tegen de half bevroren ruit had geduwd om naar den mooien draf der paarden te kunnen zien. Daarop correct de militaire houding aannemende, salueerde hij onberispelijk voor zijn kapitein, die in de open deur van het tuinkamertje stond, reeds gelaarsd en gespoord om dadelijk te kunnen vertrekken.

Even keek de kapitein op zijn horloge.

„Net op tijd, Minke,” zeide hij, goed geluimd, terwijl daarop het bevel klonk: „Opstijgen! marsch!”

De paarden snuifden, dat de adem als een rookwolk opsteeg in de koude, heldere winterlucht, de zon schitterde een oogenblik op de blanke sabelschede van den officier, de blauwe mantels golfd en in den krachtigen Noord-Oostenwind, de hoeven der paarden kletterden op den harden grond, en dan waren de ruiters den hoek om, en Pauline, die ze zoolang ze kon had nagekeken, ging weer aan haar huiselijken arbeid.

HOOFDSTUK XIV

Een zware gang.

„Vader, vader, erbarm u over mijn arm kind!” Dat had Nikolaas Eilkamp zijn vader smekend toegeeroepen, toen op dien droeven morgen de marechaussees hem geboeid hadden weggevoerd.

Die smekbede was blijven natrillen in het hart van den molenaar, en hij dacht en hij peinsde erover in den slapeloozen nacht, welke voor hem was gevolgd op dien treurigen dag.

Bij 't krieken van den dag, was hij peinzensmoede ingesluimerd, om eerst te ontwaken door het gestommel, dat Martje Put, zijn huishoudster, maakte in de kleine keuken achter het slaapkamertje.

Overigens was alles stil op den molen. 't Was Zondagmorgen, en dan bleef Simon Stroeze in zijn eigen huisje bij zijn gezin. Straks, als het ontbijt genuttigd was, ging Martje Put ook weg naar de kerk in 't gehucht om de mis te hooren. Dan zou hij weer alleen zijn op den molen, alléén, ach Nolle Eilkamp was in de laatste jaren zoo dikwijls alleen des Zondagsmorgens, daar Nikolaas doorgaans toch óók weg was, meestal om in een van de herbergen in den omtrek te gaan kaartspelen of biljarten. 's Middags kwam hij wel weer even thuis om gezamenlijk het middagmaal te gebruiken....

Nu echter zou Nikolaas niet terugkeeren naar huis; wellicht nimmer zou Nolle Eilkamp zijn kloeke gestalte meer door het poortje het molenerf zien komen opstappen. Nooit, in al zijn levensjaren, had de molenaar zich zoo eenzaam en van alles verlaten gevoeld, als thans op dezen Zondagmorgen.

„Het loon der zonde!” mompelde hij voor zich heen en dan weer: „Vader, erbarm u over mijn kind.”

Een half uur later, toen Martje Put zich had gereedgemaakt voor haar gang naar de mis, sprak Nolle Eilkamp:

„Martje, als ik er soms vanmiddag niet ben, kun je wel alleen gaan eten; als ik dan later kom, maak je de soep nog maar wat warm.”

Eenigszins verwonderd keek de bejaarde huishoudster den molenaar aan. Ze durfde echter niet vragen, waar hij dan toch wel heen moest. Zwijgend overhandigde hij haar den sleutel van de achterdeur, opdat ze straks, als hij mogelijk weg was, binnen kon komen.

Stil, doodstil was het nu om hem heen, en in die neerdrukkende stilte, bleef het den molenaar door het hoofd gonzen: „Erbarm u over mijn kind!” Dan nam hij den Bijbel vóór zich en sloeg dien open. Zijn oog viel op de woorden, welke de Heiland eens sprak tot de schare, die Hem omringde: „Weest dan barmhartig, gelijk ook uw Vader barmhartig is.” En verder: „Oordeelt niet, en gij zult niet geoordeeld worden; verdoemt niet, en gij zult niet verdoemd worden; laat los, en gij zult losgelaten worden.” (Luk. 6:37.) Barmhartig zijn over het kind van Nikolaas, dat wilde Nolle Eilkamp wel, en ook niet oordeelen, niet verdoemen die vrouw, die eerlooze vrouw, die mede oorzaak was van den ondergang van zijn zoon.... Niet oordeelen ook den man, die in vereeniging met zijn dochter, den ongelukkigen, afgedwaalden jongen man, die verward zat in hun strikken, den weg had opgedreven, welke hem tot misdaad bracht.

„Weest dan barmhartig, gelijk ook uw Vader barmhartig is.”

Langzaam deed de molenaar zijn Bijbel dicht. Dan

richtte hij zich op, zijn besluit was genomen, hij zou naar de hut van den bezembinder gaan en het kind van Nikolaas van hen trachten te krijgen; de afkeer en de haat, welke hem tegen die lieden in de ziel brandden, zou hij terugdringen.

Toen de oude man eenmaal tot het besluit gekomen was, naar Scharbings hut te gaan, aarzelde hij ook geen oogenblik langer om dit besluit ten uitvoer te brengen. Als die lieden mij het kind echter eens niet willen afstaan? Welke rechten kan ik dan doen gelden? Een oogenblik overdacht hij deze mogelijkheid, doch dadelijk daarop trok een bittere glimlach over zijn stroef gelaat, en de hand in den broekzak stekend, haalde hij een bos sleutels te voorschijn.

Nu ging hij naar het eikenhouten kabinet, dat tegen den achterwand van de huiskamer stond, opende de dikke deuren en trok een lade open.

Daarin stonden naast elkander verschillende grauw-linnen zakjes met zilvergeld en ook rolletjes gouden muntstukken.

De molenaar stak een rol goudgeld in den zak en sloot toen weer zorgvuldig zijn kast. Met geld was bij die menschen immers alles te bereiken. Dan nam hij uit een hangkast een zwaren jas van Friesch laken, trok die over zijn zwart fluweelen buis, voorzag zich van een stevigen stok, en verliet den molen door de voordeur, die hij zorgvuldig afsloot.

Dadelijk sloeg hij den weg in naar het sparrebosch, en toen hij eenmaal op het boschpad was en de hooge, donkere, oude sparreboomen hem van alle zijden omringden, moest hij voortdurend denken aan den koopman Kithof, die eens in de schemering van den stormachtigen herfstavond dezen zelfden weg liep, zijn moordenaar tegemoet....

Onwillekeurig verhaastte de molenaar zijn schreden. Zie, daar was de dwarsweg, die naar den kruisweg op de heide voerde; een huivering doorliep de magere, doch nog sterke gestalte van Nolle Eilkamp.

Kom, gauw dat andere pad ingeslagen in de richting van de grens; hij had in den molen de boerenknechts, die koren kwamen brengen of meel halen, wel hooren praten van de bezembindershut in 't bosch, waar werd kaart-gespeeld om grof geld, en waar men altijd gestroopt wild van de hand kon doen.

Nolle Eilkamp was tamelijk wel bekend met de paden door het woud, welke naar de dorpen in den omtrek voerden, doch waar Scharbings hut stond, wist hij eigenlijk niet. Daar hij zich echter voorgenomen had, die menschen te bezoeken, zou hij zoeken, totdat hij dat roofnest vond, waar men zijn rampzaligen zoon had te gronde gericht.

Hij meende zich te herinneren, dat het verblijf van den bezembinder zich bevond in de nabijheid van de Belgische grens, doch het bosch strekte zich uren ver in die richting uit, en toen de molenaar een poos op goed geluk geloopt had, kwam hij tot de ontdekking, dat er voor een onbekende geen weg te vinden was in zulk een warnet van elkander kruisende paden.

Stil en doodsch was het om hem heen; een schuw wegvliegende vogel of een met groote sprongen vluchtende haas waren de eenige levende wezens, die Nolle Eilkamp zag en het begon tot hem door te dringen, dat het eigenlijk een dwaze daad was blindelings in het bosch naar een huis te zoeken, waarvan men de ligging zoo slecht wist.

Op een heuveltje, aan den voet van een reusachtigen den, ging de molenaar zitten; hij wilde een wijle rusten en eens nadenken over hetgeen hem te doen stond:

namelijk op zijn weg terugkeeren of op goed geluk doorloopen, in de hoop een boschwachter of iemand anders te ontmoeten, die hem op den rechten weg zou kunnen brengen.

Nolle Eilkamp haalde diep adem; de sterke, harsachtige dennengeur deed hem goed en hij begon iets te begrijpen van de machtige bekoring, welke het bosch uitoefende op een sterken, behendigen schutter zooals Nikolaas was.

Een diepe zucht ontsnapte zijn borst. Hier doolde zijn kind eens rond in bandelooze vrijheid, en nu moest zijn krachtig, jong leven langzaam verkwijnen tusschen de donkere muren van zijn cel; o bitter, bitter loon der zonde — voor hém en voor mij! Ja, God is rechtvaardig....

Maar hóór, was dat een vogel? Neen, dat kon niet, want een vogel floot geen soldatenmarsch. Thans hield het fluiten op en een heldere stem zong uit volle borst:

„Hóórt mannen, hóórt, de noodsignalen schallen.

Op cavalerie, te paard en moedig in den strijd.

Ginds op dat vlak terrein, ziet men de voorpost vallen.

In 't zadel cavalérist, verspil geen oogwenk tijd.

Thans zweeg de zanger plotseling; hij was op hetzelfde kronkelende pad als Nolle Eilkamp, en nu hij achter het lage kreupelhout, dat het pad omzoomde, tevoorschijn kwam, zag hij bijna vlak voor zich de sombere gestalte van den ouden molenaar zitten.

Ook Nolle Eilkamp herkende met één oogopslag den vroolijken zanger en zijn magere hand omklemde zóó vast zijn stok, dat de knokkels wit werden.

Een oogenblik deed het Minke Timus pijn, den ouden man daar op die eenzame plek te moeten voorbijgaan;

hij begreep wat er moest omgaan in de ziel van dien armen vader, wiens eenigen zoon hij overleverde in handen van den rechter.

't Zou hem gemakkelijk zijn gevallen om te verdwijnen tusschen het geboomte, en zodoende een ontmoeting mis te loopen, die voor beide partijen niet anders dan onaangenaam kon zijn, doch 't lag niet in het karakter van den zwerver om ergens voor uit den weg te gaan of voor iemand te wijken; dus ging hij met vasten tred verder op het ingeslagen pad.

Langzaam stond Nolle Eilkamp overeind en al stormde het in zijn ziel en al vloog hem het bloed als vuur door de aderen, hij zou kalm blijven. Doch vragen wilde hij dien man toch, waarom hij zóó hardnekkig zijn zoon vervolgd en ten val had gebracht.

Het boschpad was hier zóó nauw, dat er maar net ruimte genoeg was voor twee mannen om elkander te kunnen passeeren, en de molenaar plaatste zich midden in het pad en versperde zodoende voor den anderen weg.

Zou de arme, oude man met mij vechten willen evenals gisteren zijn zoon, dacht Minke en hij bleef vlak voor Eilkamp staan en staaarde hem kalm in het bleek gelaat.

„Wat wilt ge van mij, baas Eilkamp?” vroeg de zwerver op rustigen toon....

„Wat heeft mijn jongen jou gedaan, dat... dat...”

Het was alsof den molenaar de stem stokte in de keel, en zijn opgewondenheid belette hem voor het oogenblik er meer bij te voegen.

Doch Minke begreep hem wel en zijn hart klopte vol medelijden voor den ongelukkigen vader.

„Nikolaas heeft mij persoonlijk nooit iets in den weg gelegd, baas Eilkamp.”

„Waarom vervolgde en haatte je hem dan?” vroeg de molenaar verwonderd, toen hij weer in staat was te spreken.

„Wilt ge even naar mij luisteren, baas Eilkamp, dan wil ik u duidelijk trachten te maken, waarom ik tot de gevangenneming van Nikolaas heb meegewerkt.”

De molenaar knikte met het hoofd; hoe het kwam wist hij niet, doch de blik en de stem van dien jongen man oefenden een kalmeerenden invloed op hem uit, en langzaam liet hij zich weer neerzakken op het heuveltje aan den voet van den boom.

„Mag ik u iets uit mijn levensgeschiedenis vertellen, baas Eilkamp?” zoo vroeg Minke, en toen de molenaar bevestigd met het hoofd knikte, ging de zwerver voort:

„Mijn ouders heb ik nooit gekend, en mijn jeugd was bitter hard; in mijn kinderjaren was ik van de liefdadigheid van vreemden afhankelijk, en ik ben opgegroeid in een omgeving van dronkenschap, armoë en huiselijke ellende; doch genoeg hiervan, baas Eilkamp, 'k wil er enkel maar mede zeggen, hoe mijn eerste jeugd voorbijging.

„Toen ik een jongen van een jaar of vijftien was, begon ik met de hazenstrikken, welke mijn pleegvader uitzette van hun buit te berooven, om die natuurlijk ten eigen bate te gelde te maken.

„Hiermede was ik op een mistigen morgen in September bezig, toen ik door den boer, op wiens land ik was, werd verrast, juist toen ik een grooten haas uit een strik losmaakte.

„Wacht schelm, je zult me niet ontkomen,” schreeuwde de boer, terwijl hij op mij toesprong; doch hem alléén zou ik gemakkelijk genoeg ontkomen zijn, maar toen ik, nog met den haas in de hand, een zij-sprong maakte, liep ik juist een boerenknecht in de

armen, dien ik door den dikken mist niet had gezien.

„Ik was echter niet van zins, mij zoo gemakkelijk te laten overmeesteren, en de beide mannen hadden meer dan hun handen vol, om mij onder de knie te krijgen, doch 't waren pootige kerels, en tenslotte dolf ik het onderspit. „Houd hem onder!” riep de boer, „dan zal ik hem de handen binden.” Op hetzelfde oogenblik hoorde ik plotseling een zware mannenstem zeggen: „Wat moet dat mannen, wat heeft die jongen misdaan?” Ik zag toen een forsich gebouwd man staan met een groot pak op den rug, en een dikken doornenstok in de hand. — „Wat die jongen misdaan heeft?” herhaalde de boer, „die jongen heeft gestroopt en wij hebben hem gesnapt, begrijp je wel, koopman? En nou gaat hij achter de tralies en wij krijgen de premie, uitgelooft op het vangen van wildstrovers, begrijp je 't nu?”

„Ja, Kithof begreep het toen wel, en weet je wat hij deed, baas Eilkamp?

„„Laat dien jongen vrij, mannen,” sprak hij kalm en op vriendelijken toon, „dan zal ik de premie wel betalen als het je daar enkel om te doen is.”

„Eerst had de boer er niet veel zin in, maar eindelijk zwichtte hij toch voor den aandrang van baas Kithof.

„Toen haalde de koopman zijn geldbuidel voor den dag en betaalde voor mij het losgeld.

„De boer met zijn knecht gingen daarop weg, lachend om de dwaasheid van den koopman, die partij trok en geld uitgaf voor zoo'n vagebond....

„Maar de lappenkoopman deed meer dan dat, baas Eilkamp, hij nam mij een eindweegs mee en vertelde mij dingen, waarvan ik zoo goed als nooit gehoord had.

„Hij vertelde mij, dat boven lucht en wolken, Eén leeft, die alle menschenkinderen gadeslaat en alles be-

stuurt en in stand houdt, voor Wien niets verborgen is, ook niet onze geheimste gedachten en overleggingen, en voor Wien we eens rekenschap zullen moeten afleggen als de dood een einde maakt aan ons leven hier op aarde. Maar ook wees hij mij op een leven na dit leven, op de eeuwigheid, en ik herinner het mij nog als den dag van gisteren, hoe hij vóór mij ging staan, mij recht in de oogen keek en ernstig vroeg: „Waar zul je de eeuwigheid doorbrengen?” Ik wist op die vraag geen antwoord te geven, had er zelfs nooit over nagedacht. Dat scheen de koopman ook te begrijpen, want toen ik het antwoord schuldig bleef, sprak hij over den verdorven toestand, waarin elk mensch verkeert, die nog niet tot zichzelf is ingekeerd. Hij stelde duidelijk in het licht, hoe heilig God in den hemel is; hoe Hij geen gemeenschap kan hebben met de zonde, en hoe de mensch, die reeds van nature zondig is, in Zijn Goddelijk licht niet kan bestaan; hoe de hemel dan ook onherroepelijk gesloten is voor allen, die met de zonde gemeenschap hebben, en dat zijn alle menschen, niet één uitgezonderd. — Maar toen hij zoover gekomen was, geraakte hij in vuur, want toen begon hij te vertellen van hetgeen de Schepper van hemel en aarde gedaan heeft om den mensch te verlossen uit de banden der zonde en des doods. Op eenvoudige, duidelijke wijze verhaalde hij het komen van den Heere Jezus, Gods eenigen Zoon, op deze zondige aarde. Zelf was hij aangedaan, toen hij het lijden en sterven van den Heiland beschreef en daaraan toevoegde: Dat deed Hij voor jou en voor mij. Om ons, zondaren, te kunnen redden en zaligmaken, ging Hij in dood en graf, is Hij opgestaan, zit Hij nu aan Gods rechterhand in den hemel. Minke, zoo eindigde hij het gesprek, keer tot je zelf in, belijd je zonden, geloof

in den Heiland van zondaren en ook jij zult voor eeuwig behouden worden.

„Later,” zoo ging Minke Tinus voort, „later heb ik nog dikwijls baas Kithof ontmoet en menig uurtje met hem over de heide en door de bosschen geloopen. En als ik bij hem was, dan leek het mij, alsof Minke Tinus óók nog een vader had.

„De tijd ging voort, baas Eilkamp, en ik werd een zwervende straatmuzikant, en later soldaat. Véeel van wat baas Kithof mij heeft verteld, ben ik kwijtgeraakt, velen zijner woorden heb ik roekeloos in den wind geslagen, maar dát durf ik met de hand op het hart zeggen: nooit daarna heb ik meer gestroopt of de hand uitgestrekt naar iets wat aan een ander toebehoorde; nooit heb ik met opzet iemand bedrogen of benadeeld, vrij en frank durf ik een ieder, wie het ook zij, in de oogen te kijken. Doch ik gevoel het wel, dat is niet genoeg voor de eeuwigheid. Moge God mij verder genadig zijn!”

Even zweeg Minke Tinus, en Nolle Eilkamp mompelde met gebogen hoofd: „Het goede zaad werd gezaaid, en het viel in de doornen, en de doornen wiesen op, doch konden het goede zaad wél belemmeren, maar nog niet geheel verstikken . . .”

„k Heb er niet veel meer bij te voegen, baas Eilkamp,” ging de zwerver voort, „gij weet nu tennaastenbij de verhouding van mij tot Kithof, den man, die met zijn edel en vroom gemoed God liefhad bovenal, en die in den armsten landlooper zijn medemensch zag, evenals hij, op weg naar de eeuwigheid.

Hij was van een ander geloof dan de meeste menschen in de Brabantsche dorpen langs de grens, maar overal zag men den lappenkoopman gaarne, en zoowel in de armste stulp op de heide, als in de huizen der

gegoede burgers of rijke boeren, overal ontving men den vriendelijken, strikt eerlijken koopman, en voor menigeen, die in moeilijke omstandigheden verkeerde, zoowel wat het tijdelijke als het eeuwige betrof, was hij een trouw en liefdevol raadgever.

„En toch, en tóch vond ik hem vermoord en uitgeschud, daarginder op den kruisweg....”

Een harde trek kwam op het donkere gelaat van den zwerver, en zijn stem klonk scherp en snijdend toen hij voortging:

„Gij hielt mij daarstraks staande, baas Eilkamp, en hebt mij gevraagd: „Wat heeft mijn jongen jou gedaan?”

„Nee, gedaan heeft hij mij nooit iets. Nikolaas Eilkamp was voor mij een vreemde, dus niet mijn vijand. Maar — de moordenaar van Kithof dát was mijn vijand en dien moordenaar wilde ik vinden, al moest ik er mijn leven lang naar zoeken.

„Al was hij mijn eenige broeder geweest, ik zou hem niet hebben gespaard en ontzien.

„En toen ik de tijding van zijn dood bij zijn weduwe en zijn kind moest gaan brengen, toen stond het besluit al vast bij mij, dat ik met den ellendeling zou afrekenen, die een braaf man vermoordde en een gelukkig huisgezin in de diepste droefheid stortte, om een handvol geld machtig te worden....

„Mijn hart brak, Eilkamp, toen ik de smart van die vrouw en haar dochter zag. Maar toen ik haar op mijn manier wilde troosten door te zeggen, dat ik den moord op hun man en vader wreken wilde, weet ge wat die vrouw mij toen ten antwoord gaf? „Ach,” klaagde ze, „mijn man is dood en mijn kind heeft geen vader meer; maar bloed kan door bloed niet worden uitgewischt.” Geen enkel woord van haat of

wrok. Slechts een gebed: „O God geef mij kracht van boven om dit kruis te dragen,” kwam haar slechts over de lippen.” De drift, die daar straks zoo heftig opvlamde in het hart van den zwerver was al weer bedaard.

„Thans heb ik eerlijk uw vraag beantwoord, baas Eilkamp,” sprak hij kalm; „en daar ik mij zeer goed begrijpen kan, dat mijn tegenwoordigheid u niet aangenaam kan zijn, ga ik weer mijns weegs.”

Doch Nolle Eilkamp was opgestaan. Zijn bleeke lippen trilden nog van ontroering, maar met kracht bedwong hij zich, en rustig klonk zijn stem, toen hij antwoordde: „Ge moet het een armen vader vergeven, Minke, dat hij u hard viel; doch bedenk, dat hij mijn éénige...” Een oogenblik zweeg de zwaarbeproofde man. Toen ging hij voort: „Nu is er nog iets op de wereld, Minke, dat mij aantrekt en dat wil ik u zeggen, als ge nog even naar mij luisteren wilt. Nu ik weet, dat het geen persoonlijke haat was, die u dreef om Nikolaas zijn verdiende straf te laten ondergaan, nu kan ik uw daad billijken. God is rechtvaardig, en mijn rampzalige zoon moet het loon der zonde dragen. Maar op mij rust thans een plicht, dien ik heden wil trachten te vervullen.

„Toen Nikolaas met gebonden handen tusschen de marechaussees liep, hebt gij hem toen ook niet hooren roepen: „Vader, vader; erbarm u over mijn arm kind?...””

Minke Tinus knikte met het hoofd. „Ja baas Eilkamp, dát heb ik gehoord, en ik weet, dat hij het kleine blondkopje bedoelde, dat ik heb aangetroffen in de hut van Scharbing, den bezembinder.”

„Nu dan, Minke, wijs mij den weg daarheen, en vergeef een ongelukkigen vader, dat hij u hard viel.”

Trouwhartig stak de zwerver de hand uit, en zijn

gespierde vingers omklemden met vasten druk de magere hand van Nolle Eilkamp.

„En als ze u het kind niet willen afstaan, baas Eilkamp, wat dan?” vroeg Minke, toen hij begreep, dat de oude man het kind wilde medenemen naar zijn woning.

„'k Heb geld bij mij, Minke, en daarvoor doen die menschen alles,” sprak de molenaar met een zucht.

„Dat stem ik u volmondig toe, en daarom stel ik voor met u mee te gaan om samen met Scharbing en zijn dochter te praten; 't is niet ongevaarlijk om alleen, als vreemdeling en met geld op zak de hut van den bezembinder binnen te gaan.”

Even keek de molenaar den zwerver in de donkere oogen; toen sprak hij:

„Het zaad, eens door Kithof gezaaid, viel tóch in goede aarde; kom Minke laten we tenminste het kind van Nikolaas, een kind der zonde, met Gods hulp trachten te redden....”

HOOFDSTUK XV

Gods genade.

De bezoldiging (d. i. het loon) der zonde is de dood, maar de genadegift Gods is het eeuwige leven door Jezus Christus, onzen Heere.” (Rom. 6 : 23.)

Op den strengen, harden winter was een mild, vroeg voorjaar gevolgd en thans, einde April, straalde de lente in volle pracht.

In den tuin achter het huis van de weduwe Kithof stonden een paar pereboomen reeds wit van den bloe-

sem, en het nieuwe tulpenbed, door Minke Tinus met veel zorg aangelegd, prijkte in prachtige kleuren.

Tegen den achtermuur van het huis stond een gemakkelijke tuinbank, en dat was het geliefkoosde plaatsje van kapitein Van Oosterga, waar hij uren kon zitten rooken, terwijl Minke in den tuin spitte, praatte en plantte met de handigheid van een man, die met dergelijk werk volkomen op de hoogte was.

Kapitein Van Oosterga had sinds den dood van zijn jonge vrouw, het nooit ergens zoo goed naar den zin gehad als hier in het huis van de weduwe Kithof, waar geen enkele wanklank den stillen vrede van het huiselijk leven verstoorde.

Ook met zijn nieuwen oppasser was hij erg ingenomen, en al liet de oude strenge hoofdofficier er nooit iets van blijken, hij miste den altijd opgeruimden, handigen kerel geducht, als deze om de veertien dagen met twee dagen verlof naar de grenzen reed, om Peer Pelders weduwe en haar zoon te gaan bezoeken.

Minke Tinus had met zijn gewone scherpzinnigheid al spoedig het karakter van den kapitein doorgrond, en hij wist zeer goed, dat diens korte, norsche manier van spreken slechts een gevolg was van het harde, ruwe leven van een soldaat in oorlogstijd, maar dat hij in den grond een edel, goed en rechtvaardig karakter had.

't Nieuwe leven beviel den voormaligen liedjeszanger uitstekend, en nog geen enkelen keer had hij het knellend gevoel gehad van een gebonden leven in dienstbaarheid, waarvoor hij zoo bang was geweest, toen hij die betrekking van oppasser bij den kapitein aannam.

Neen, voor geen geld zou Minke weer tot zijn oude leven zijn teruggekeerd.

Trouw en met liefde verzorgde hij de paarden van zijn meester, en de dieren waren een lust voor de oogen van den kapitein, en voor allen, die verstand van paarden hadden.

Overall, waar de kapitein voor dienstzaken heen moest, vergezelde Minke hem, en de oppasser wist steeds uitnemend den afstand te bewaren, welke hem scheidde van zijn meester.

Doch als men niet voor dienstzaken op reis was, ging er toch schier geen dag voorbij of de oude, stoere ruiter kommandeerde de paarden vóór en reed met Minke naar de heide.

Op die tochten begon de kapitein doorgaans op zijn eigenaardige manier een gesprek, door bijvoorbeeld te zeggen: „Weet jij, Minke, waarom de keizer den slag bij Leipzig verloor? Neen, dat weet je niet, nu luister dan goed, dan zal ik het je vertellen.”

En Minke luisterde met genoegen, want als de oude veteraan in vuur geraakte, behandelde hij zijn oppasser geheel als zijns gelijke, en zoo konden zij samen uren lang over de uitgestrekte heide doolen.

Tegenover de weduwe Kithof en haar dochter was de kapitein altijd de hoffelijke officier en Pauline stond bijzonder bij hem in de gunst.

„Je moet niet in je kamer blijven zitten, mijn kind,” placht hij te zeggen; „in de buitenlucht moet een mensch leven, wil hij gezond blijven, kom, laat Minke even je naaitafeltje voor de bank zetten.” Een oogenblik later was Minke dan present, trok voor de tuindeur de klompen uit, en in een oogwenk stond de naaitafel, waar de kapitein dien hebben wilde, en Pauline babbelde onder haar arbeid met den ouden veteraan alsof ze hem reeds jaren lang kende; evenals Minke zag en gevoelde ze zeer goed, dat het harde

en norsche van den ouden officier niet zoo kwaad gemeend was.

Er was in het dorp geen Protestantsche kerk, doch juffrouw Kithof had de gewoonte, op Zondagmorgen met Pauline haar God te loven en te danken, door op het oude huisorgel haar geliefde liederen te spelen en te zingen, en met het overdenken van een gedeelte uit Gods Woord.

Den eersten Zondagmorgen, dien kapitein Van Oosterga in het huis der weduwe doorbracht, had het geluid van het goed bespeelde orgel en de zuivere stemmen der vrouwen de sinds lang vergeten dagen uit zijn eerste jeugd in 't ouderlijk huis weer in zijn herinnering gebracht.

Zijn uniformjas, dien hij reeds had aangetrokken om uit te gaan, wierp hij weer op een stoel, en in gedachten verzonken, was hij blijven luisteren.

Van dat oogenblik af was het zijn gewoonte geweest, om elken Zondagmorgen zijn gangdeur open te zetten en onbeweeglijk in zijn leunstoel te blijven zitten, totdat de stemmen in de huiskamer zwegen. Dan gebeurde het niet zelden, dat hij het gezellige woonvertrek opzocht en met juffrouw Kithof sprak.

Op zekeren dag hield voor de kleine woning een wagen stil, waar een oude man afstapte met een kind. „Zouden die hier moeten zijn?” vroeg Pauline aan haar moeder, die druk aan 't naaien was.

Even keek moeder Kithof op van haar werk.

Aan de overzijde van den rijweg stond een meelwagen stil, en een bejaard man bleef op de voerbank zitten met de leidsels van het groote zware paard losjes in de hand. Maar een ander man met een blondlokkig meisje aan de hand, en een grooten wolfshond, die door de kleine vertrouwelijk bij zijn halsband

werd vastgehouden bij zich, stapte langzaam maar regelrecht op den winkel af en opende de deur.

„Wel baas,” sprak juffrouw Kithof vriendelijk, „waarmede kan ik u van dienst zijn?”

De man voor den toonbank schudde even het grijze hoofd, en de blik, waarmede hij de weduwe aanzag was zóó droevig, dat deze onwillekeurig ontroerde.

Zwijgend haalde de man een zware, grauwlinnen beurs uit den zak en legde die op den toonbank neer, en diep ademend, alsof het spreken hem lang en zwaar viel, klonk het met doffe stem: „Het geld, dat in deze beurs is, behoort u toe; gij zijt immers de weduwe van baas Kithof? Ik ben,” de stem van den ouden man daalde bijna tot fluisteren, „ik ben Nolle Eilkamp, de vader van den moordenaar, en hier is tot op den laatsten penning het bedrag, dat mijn rampzalige zoon eens uw braven man ontroofde.” —

't Werd zóó stil in den winkel van moeder Kithof, dat men het gonzen van de vliegen in den warmen zomerzonneshijn kon hooren.

De oude man keerde zich langzaam om, klemde het handje van de kleine wat vaster in zijn groote hand, en mompelde een schuwen groet.

Maar het oog van moeder Kithof schoot vol tranen; de diepe smart van dien eenvoudige man sneed haar door de ziel.

„Neen, Eilkamp,” zoo sprak ze, „dat mag zóó niet gaan, aan het geld heb ik geen behoefte maar kom even binnen en laten we een enkel woord spreken over dingen, die voor mij zoo hoogst belangrijk zijn.”

Verwonderd keek de man haar aan. — „Schuwt gij dan niet den vader van een moordenaar?”

„Schuwde de Heiland aan het kruis den moordenaar?” vroeg zij met zachte stem.

Toen opende ze de binnendeur, die toegang gaf tot de vriendelijke huiskamer, en met gebogen hoofd en eerbiedig alsof hij een heiligdom betrad, volgde Nolle Eilkamp met het frissche blondkopje aan de hand de weduwe van baas Kithof.

Daar zaten ze tegenover elkander, de vader van den moordenaar en de weduwe van den vermoorde.

Eilkamp had het kind op zijn knie gezet en de groote kinderoogen, die nog niet veel anders gezien hadden dan het groene woud en de bezembindershut, keken met schroomvallige bewondering door de nette woonkamer, terwijl de groote wolfshond rustig naast den stoel op den grond lag.

Ach, wat had de molenaar tegen deze ontmoeting opgezien, en zie, deze edele vrouw had voor hem geen hard verwijt, geen blik van afschuw, slechts woorden van troost en bemoediging; en evenals hij eens zijn hart had uitgestort voor Kithof, den lappenkoopman, zoo deed hij het thans voor diens weduwe.

O, moeder Kithof bespeurde wel dat gevoel van troostelooze verlatenheid, dat de ziel van dezen man vervulde, en een traan van mededoogen verduisterde haar helder oog!

Hij zag dien traan, en daardoor werd zijn zielepijn verzacht. Hij laadde alle schuld op zich, en zag in ál de ellende van zijn huwelijksleven, in het sterven van zijn jonge kinderen, in het misdadig leven van zijn eenigen zoon met dat vreeselijk slot, niets anders dan het bittere loon der zonde voor zijn afval. „Ik heb mijn geloof verzaakt, ik heb den Heiland verraden, dáárom kwam dat alles over mij en mijn huis.” Dat was de wanhopige klacht, welke hem meer dan eens ontsnapte.

Maar de weduwe sprak van het schuldverzoenend

sterven van den Heere Jezus, van Hém, die het be-
rouw ziet in de harten der gevallen menschenkinderen,
die hun smarten kent en hun tranen telt.

Het scheen echter wel of Nolle Eilkamp thans alleen
een God des gericht's voor oogen had, die wreke doet
aan hem, die eens Zijn heilige wetten schond. Alle
plaatsen in zijn Bijbel, waarmede hij die gedachten
meende te kunnen bevestigen, kende hij van buiten.
Doch moeder Kithof bewees hem, met evenveel uit-
spraken der Schrift, dat er voor élke, met oprecht be-
rouw beleden en betreurde zonde, vergiffenis is bij
God, doch enkel en alleen op grond van het offer,
door Gods eigen Zoon op Golgotha gebracht.

Zij wees hem op het heerlijk licht, dat afstraalt van
het kruis, dát licht, hetwelk den verdoolden zwerfer
het pad ten leven wijst.

Zie — zoo sprak tenslotte moeder Kithof — zie,
is dat kind daar op uw schoot geen lichtpunt, u door
Gods Vaderliefde geschonken? Is dat geen laatste
pand, door Hém u toevertrouwd? En zult ge in nutte-
loos getob verzonken de jeugd van dat arme, van
uw zorg afhankelijke schaapje bederven en ver-
sombereu?"

Nu richtte de man het neergezonken hoofd op,
en er kwam wat glans in het doffe oog.

„Kom, baas Eilkamp, gij hebt mij daarstraks ver-
teld, dat ge uw molen hebt verkocht, en dat ge voor
altijd die plaats van zonde en misdaad hebt verlaten
om met het kind in een afgelegen dorpje van Gro-
ningen in rust uw dagen te gaan slijten.

„Welnu, zie dan niet meer om naar wat achter u
ligt, maar bid tot God om kracht en licht van boven,
en tracht met Zijn hulp dit kind, van een misdadigen
vader en een diep gezonken moeder, op te voeden in

de vreeze Gods; verschaf het wat zonneshijn in haar leven en vergeet nimmer, dat het een pand is, door Zijn barmhartigheid u toebetrouwd."

Het was dood-stil in het vertrek. Toen voegde de weduwe Kithof aan het gezegde nog deze woorden toe: „En laat ons óók voor den moordenaar bidden. God kan hem in de gevangenis doen zien, niet alleen wat het loon der zonde is, maar tevens, dat de genadegift Gods het eeuwige leven is door Jezus Christus."

Toen een oogenblik later Nolle Eilkamp vertrok, had hij nog willen bedanken, maar er rolde een traan over zijn magere wang, en hij was niet in staat te spreken; doch de weduwe Kithof klopte hem bemoeidigend op den schouder en sprak: „Vergeet het nimmer, Eilkamp, dat er staat geschreven: „Mijn genade is u genoeg. O, bij God is een *rijkdom* van genade!"

Toen klom de molenaar met het kind weer op den wagen, en hij sprak tot den geduldig wachtenden molenaarsknecht: „Rijd nu voort, Stroeze, en breng ons naar den Groninger schipper in B.; ik heb weer moed, God beschikte in dat huis voor mij een blijde boodschap!"

